ÖYKÜLEM

MEVSİMLİK ÖYKÜ DERGİSİ

sonbahar 2018

14

İÇİNDEKİLER

SOĞUKMUŞ

Serkan Gezmen

Soğukmuş. Kuşları göremez ama işitebilirmişsin. Doğayı bir cenaze evine benzettiğini söyledi. Tarihleri unuttuğunu. Doğum ve ölüm tarihlerini. Günlerin ne zaman uzamaya başladığını ya da ne zaman kısaldığını. Ne ara geldi bahar dedi. Ben ne ara mevsime göre neşelenmeyi, üzülmeyi, sıkılmayı, derdim olmadan dertlenmeyi bıraktım. Kendinden başkası olarak söz açmayı yaşamının bundan sonrası için bir kolaylık bilmiş. Yazmayı da. Hani şu üşengeç hallerin hemen tükenen mürekkebi. Bazen yarım kalan bir benzetme içinde kendini daha iyi anlatabildiğini söyledi. Uydurduğu yarım benzetmelerin içinde hem çok güldüğünü hem de çok düşündüğünü. Anlatım bozukluğu yapmıyorum, daha doğrusu yapamıyorum dedi. Kendimin bir başkasıysam eğer bu ancak saçmalamak olurdu. Yani bana söylense yarım benzetmeyle bir şeyler, çok güler ve hiç düşünmezdim. İnsan düşünülsün istediği için karşısındakine cümle kurar. Yüzüyle, kokusuyla, sözüyle, yazısıyla...

* Süheyla'ya...

Sonra da cümlesinin bittiği andan başlayarak karşısındaki sessizliğin kendi sessizliğiyle birleşeceğini sanır. Aptal. Yarım benzetmeyle aptal gibi.
Soğukmuş. Sayıklamaları hiç bitmiyor soldan sağa ilerleyen mavi (yoksa turkuaz mı?) bir kalemle siyah mürekkebin arkasında gözlerinin yüzeyindekini görmeye çabalıyormuş. Aptal gibi.
Önünden hiç kedi geçmiyormuş. Köpekleri de o pek sevmiyor ama nedense köpeksiz bir düşünce içinde yazamıyormuş. İkinci tekil şahısla yazan o Işık gibi. Hangi harfi kullanmamıştı diğeri?
Son zamanlarda bir günün içinin oyulması gerektiği sonucuna varmış. Dün def olsun yarından banane dedi. Ben de kime diyorum bunları? Yarına mı? Şayet bir günü iyi kurgularsak geçmiş de değişir gelecek de gibi bir cümle etti, ettiğine utandı, yapacağı işi hatırladı, yüzü asıldı. Dün para yatırması gerekmiş. Bugünse mesaiyi tutturamamış. Yarına kalmış gibi sustu.
Soğukmuş. Bir geceye doğru akmak isterken güneşin karnında topaklaşan koku olmak gibi. Akanları durdur dedi. Akanların sonrası vardır. Bunu söylerken arsız bitkilerin balkonlarında duruyordu. Az suyla çok yükselen ağaçların kokusuz, süssüz, geleceği köksüz geçmişi kahkahasız taşınmasında. Banklar sakindi ama. İnsanların tereddüt anlarından uzakta, kuşların uğrakları dışında. Karıncalarınsa hiç olmadıkları bir yerde. Esnerken kahkaha dinliyor yüzü. Turkuaz akıyordu gözlerinden. (Yoksa mavi mi?) Asgari bir sessizlikte kulağına takılı kalan o müziği kovalarken seviyordu kendini. Bunu böyle söyledi. Anladım. Anlamaktan başka bir yöne ayaklarımı feda edemezdim zaten. Anlamak ayakların yanlış temsilidir dedi, dediğinde haklıydı. Gerçi haksızlığının üzerinden az bir zaman geçmişti haklı olmak için. Senin doyumun ikide bir gözlerine çektiğin bir karşı nefesti. Oradan tamuzuvhalinde en yakın bakma mesafeleri görünür. Bu manzaraya karşı kendi kendine bir dağın eteğine yapışıp kalan yuvarlanma isteği oluşturuyor dedi. Kendimi. Soğukmuş. Dilim buzların içinden geçen tırnakları tanır. Sırtına binmiş bir rüzgârın önünde delil gösterme kibriyle çıktı karşıma. Bağırtısını aramızdaki mesafeye göre ayarlayıp yaklaştıkça azaltıyordu. Dibime geldiğinde avazını kıstı. Sonra bir süre bir kapı kenarında şaşkın şaşkın kendi görüntüsünü düşünürken bulmuş kendini. Karşıma çıktığında da aynı sahneyi canlandırdığını söyledi. Benden iyi bir kapı kenarı olurmuş. Kapı kenarında durup düşünmek, kelimeleri, cümleleri, yüzdeki ve eldeki dili kaybetmek demek dedi. Kendine belli bir müddet baktığında kendine sırtını dönersin. Hem de arkandan kaybettiklerin de gelecek hissiyle. Soğukmuş. Kapı kenarları.
Soğukmuş. Aslında bu soğuğun yavaşlığına alışmış, yüzünü canlı gösteren soğuk, zaman içinde yüzüyle yer değiştirmiş. Dedi ki yüzüm soğuğu tanıyor ve tanıdığı için de artık soğuk bir aksesuar onun (yüzüm) için. Elleri için aynı durum geçerli değilmiş. Ayakları çıplak olsa belki, canlı gösteren o soğuğa direnmezdi. Şimdilik bir yüze, gözleri orada çünkü, bu kadar tanıdık

olmak yeterliymiş (onun) için. İnsan karşısındaki yüzlerde kendi yüzünü fark etmeye başlayınca kendi yüzünün bir anlamı oluveriyor.

Yalnız uyunan iki kişilik bir yataktan ayakları ahşap zemine gıcırtıyla değerken duyduğu bir sesi anlattı. Sanki dedi, o ses bir yeri, bir kişiyi olsa keşke diye de ekledi, ürkütecek ve o ürküntü sonrası kimsenin, benim bile dedi, bilmediği bir kıpırdanışla yeryüzü iki kişilik bir yatak ortasında kıvrılıp buruşacak. Sonra yüzüne bir benzetme oturtmaya çalıştı. Becerebildiği şey ise, yüzüne yanlış inmiş bir çift ütü iziydi.

Soğukmuş. Üzerine çekeceği bir örtünün kenarları uç uca düşmüyor ve bu yüzden bir yerleri hep açıkta kalıyormuş. Rüyalar, dedi, o rüyaları herkesle birlikte görüyor fakat yalnız uyanıyorum. Onlarla (kimler bunlar, tanımıyorum, anlıyorum, çok kolay anlıyorum onları, yoksunlar, boşluklar, ince kalın ve enineler) rüyamın içinde ayrılıp, uyanmayı da yalnız başıma ama onların düşünceleriyle dedi bir bakıma, bekliyorum. Birisiyle, dedi, Uçurtmacı Selim'miş, diğerini de yanına ekleyecekti, utandı-sıkıldı, bir sessizliğe ad verdi, ad oldu, zaten sessizliklerin adı uzun yaşar, Selim ve O dedi, O'yu ben ekledim hemen, Selim uzun süren bir öğle vaktiymiş, O'nun sebep olduğu, uçurtmaları varmış, rengarenk uçurtmalar, uçurtmaları kadar düşünebiliyormuş Selim, uzun bir öğle vakti, hani tependen inmek bilmeyen, etine yapışıp çoğalan düşüncelerdenmiş bunlar.

Soğukmuş. Sadece ağaçların göründüğü ve yarısı balkon yarısı yatak odasında olan bir yatakta o ağaçlara uzun uzun ve anlamsızlığın keyfiyle, balkon tarafında yani dedi, bakmakmış Selim'in düşünmedikleri. Yataktan kalkmadan ilk iş (güne başlamadan demiyor, bu kalıbı kullanmıyor), gözlerinde o ağaçları hışırdatıp yüreğinde sakinleştirmekmiş. Selim'in yani, dedi, kendinden söz açmadan kendini anlatabilmeyi, uzak bir geçmişten uzak bir geleceğe taşımayı, kendini yani, Selim olarak başarmaktan başka bir yolu yokmuş. Uçurtmalar, dedi, heyecanını gizlemeden, alnında biriken kaşıntılara ve tere tırnağını uzatırken, uçurtmalardan yere doğru uzanan bir karanlıkta kaldı. Çocukluk bitti.

Soğukmuş. En çok geri dönüp yarıda kalan hikâyeleri, nerede kalmıştık diyerek, burada ağzındaki anlatma sıvısı gözlerindeki sıvıya benziyor, yola çıkarmaktan hoşlandığını söyledi. O hikâyeler ki dinleyenin dinlerkenki hikâyesini de önemser, dedi. Dinleyen dinlerken başka bir hikâyeye uçup gitmişse, anlatılan hikâye artık dinleyen uçup gittiği hikâyede daha çok, daha uzun kalabilsin diye anlatılmaya devam edilir. Bu sefer de anlatanın ağzındaki anlatma sıvısı dinleyenin dalıp gittiği yola sızar.

Soğukmuş. Temiz nevresimler içinde, midesinde gezinen elleriyle, huzursuz dönüşlerin kabarttığı acısını gizlemeye çalışıyordu. Radyoda zamanlamasına hep şaştığı o şarkı çalıyordu. Mutluyken o şarkıda mutluluğa dair sözler fışkırıyordu. Mutsuzken o şarkıdan feryatlar yükseliyordu. Hissizken o şarkı müziğiyle mutlu sözleriyle mutsuz geliyordu ona. Sonra birdenbire uyanıp

“soğukmuş” diyordu. Gerisini getirmediği cümleleri kendine saklıyordu. “Soğukmuş,” diye başlıyor, “soğukmuş.” diye bitiriyordu. Bir tonlama farklılığıydı başlangıç ve bitiş. Sanki yüzünde bembeyaz bir sayfa açıp bir kelimeyi bir cümleye dönüştürmekten yorgun dönüyordu yatağına. Sabah olsun istiyordu. Yeni bir gün başlasın, dedi bana. Yeni bir gün başlayınca içimde sıcak bir şeyler canlanacak. Soğuk bitecek gün bitince. Uyurken içi sıcakmış. Düşüncesi, ruhu, gözleri bedeninden önce dönmeye, yatağın içinde, dedi bana, başlayınca o sıcaklığın tadına varabiliyormuş. Ama sonra yine soğuk başlıyormuş.
Soğukmuş. Karnımın sol yanında, dedi, zarını genişletmek istemeyen büyüyen boşluğu, ona ayrılan, onun için oluşmuş boşluğu dışarıda tutan bir yumru var. Sol elini karnının sol yanına düşürüp, yumru yapıp, gözlerini de boşluğa dikerek söyledi bunları. Aslında sol elinden gözlerine uzanan bir cümle boşlukta asılı kaldı. O kadar. Uzun uzun sallanacağımız boşluklara ihtiyacımız var. Zarın dışındaki boşluğa değil. Zar olmanın boşluğuna, dedi, demediklerinden buldum bu cümleyi. Sol elini zar olmanın boşluğunda unutuşundan buldum ve kendime getirdim.
Soğukmuş. Apartman boşluklarına düşen ne varsa merak ediyormuş. Eski yeni, büyük küçük, değerli değersiz. En çok da önemsiz, farkında olmaksızın boşluğa itilen eşyaları. Geriye sarmaya merakım var dedi, başlangıçlarla başladığım yerden kurtulabiliyorum. Dokunmaktan korkanların ittiği nesneleri merak ediyorum. Çünkü düşünme süresi, nesneleri yani dedi, boşlukta geçen zamanla ilgilidir. Sonra boşlukta geçen zamanı hatırlarlar, düştükten sonrasını değil. Şarkı bitmişse tekrar dinlemeye değecek bir yokluk anını bekler insan, bulamazsa ya gölgesine ekler düşer ya da siler bir yokluğa benzetir. Soğukmuş der, soğukmuş diyince hem anlaşılmaz hem de anlaşılacağı korkusuyla hayatta kalır insan.
Bir beladan, yokluktan, kırımdan, ateşten çıkıp geldi, o yüzden sizin sofranızdaki ilaca ruhunu teslim edebildi. İlacın sofranızdaki yerini sadece o biliyordu. Sizinse bundan, bu ilaçtan o gelene kadar haberiniz dahi yoktu. İlacın içinde soğuk yanaklarını dinlendirdi ve dışarıyı göz ucuyla süzdü. O, göz ucuyla dışarıyı süzer süzmez siz içerinin farkına vardınız, içeriye düzen verdiniz. Bir hayvanın yavaşlığına sahip konuğun getirdiği soğuk sizin yanaklarınızı pembeleştirdi, ocağınızın üzerinde gölgeleriniz heybetlendi. Adınızı kabartıp gözlerinizi büyüttünüz. Konuk gider gitmez birbirinizin gözlerine sır denen sessizliği taşıdınız. Birlikte olmanın yüzeyini fısıldayan sessizliği.

RÜYA GÖREN KUM SAATLERİ

E. Nisan Erdem

Evrenin henüz kimsenin ulaşamadığı bir köşesinde her biri farklı ebatlarda milyarlarca kum saati bulunur. Herhangi bir akıştan yoksun olan bu kum saatleri, bilemediğimiz bir sebeple tepetaklak edilirler. Bu hareketin etkisi öylesine güçlüdür ki saatin bir dünyasından diğer dünyasına akmaya başlayan kumun içerisinde birtakım tepkimeler gerçekleşir. Doğru bildiniz: Baş aşağı çevrildiği için rüya görmeye başlayan kum saatlerine “insan” denir. Aslında tanımımız böylesine yalın ve aynı zamanda sihirlidir.

Ben tepe dünyasında muhtemelen çok az kumu kalan bir kum saatiyim. Bu tanımı derin dünyam dolmak üzereyken yapabilmiş olmak, böylesine gecikmek, beni derinden üzüyor. Bu sebepten tepe dünyaları henüz tıka basa dolu olan türdaşlarıma birkaç şey anlatmak ve kalan son kum tanelerimin boğazımdan geçişini görkemli kılmak istiyorum. İşte burada anlatacaklarımdır benim törenim.

İnsanın kökenini ve var oluşunu araştıran hiçkimsenin ulaşamadığı bu gerçeğe ulaşmam, insan kelimesinin en doğru tanımını yapmam pek kolay olmadı. Bu süreçte boğazımın daraldığını, kuruduğunu, kumlar tarafından tıkandığını defalarca hissettim. Ancak boğazımın hayatım boyunca en çok kuruduğu andan itibaren anladıklarımla çözdüm ben her şeyi...

***

İlk gençliğimde, yani bundan kim bilir kaç milyon kum tanesi önce, artık unuttuğum bir derdimin ağırlığını taşıdığım bir günde, Aşiyan'ın üzeri kır menekşeleriyle kaplı mezarlarındaki şeker kokusunu içime çekerek yürüyor; mezarlıkta şeker kokusu duyduğum için kendimden ister istemez utanıyordum. İçimden oradaki çiçeklerin kokuları sadece hüzünlü çağrışımlar yapabilirmiş ve aksi yasakmışçasına suçluluk hissi geçiyordu. Fakat elimde değildi; kır menekşelerini bir kez olsun görmeden önce kır menekşeli şekerler yemiştim ben. Dayanamayıp bir demet şeker toplamak için mezarlardan birine eğildiğimde sağ elimin işaret parmağındaki taze çizikten kan sızdığını fark ettim. O anda hayal mi gerçek mi olduğunu bilemediğim bir görüntü belirdi kafamda: Mezarlıkta, işte tam burada, okyanusta kan kokusu alan köpek balıkları misali kanımın kokusunu alan ruhlar dolaşıyordu. Parmağımdan akan bir damla kanla hayata tekrar gelme istekleri şahlanabilecek, çürüyen kalpleri bir damla kanımın içinde tekrar atmak isteyebilecek binlerce köpek balığının ruhuyla çevriliydi etrafım. Belki de şimdi hepsi başıma üşüşecek, fark etmeden onlara sunduğum bu hediyeyi kapmak için birbirleriyle yarışacaklardı. Bu hayalle, belki de gerçekle, birlikte ümit verici bir ürperti geçti içimden. Hemen parmağımdaki kanı yaladım; istediklerini elde edemeyen ruhları demir ve bakırın ağır tadıyla kovdum zihnimden. Bu kovuşun getirdiği sessizlikte topladım kır menekşelerini. Onlar benim mezarımda bitmiyor, aksine sonsuzluğun kokusu olarak gördüğüm kokuları en derinlerime kadar işliyordu. Kopardım onları, kopardım, kopardım da canlandırdım ve özür dilemedim kır menekşelerinin altında yatanlardan...

Aşiyan'da gördüğüm bu hayal gözümün önünden uzun süre gitmedi. Kendimi köpek balığı ruhlarının arasında nefes alan bir canlı olarak düşlemek bana çok iyi gelmiş ve yaşamanın her şeyden önce şanslı olmak anlamına geldiğini düşünmeye başlamıştım. Böyle dediysem de bu durumun hayatıma çok büyük etkisi olduğunu zannetmeyin sakın. Bir türlü ilerlemeyen trafikte bunaldığımda, derslerimin finali kötü geçtiğinde, arkadaşlarımla tartıştığımda ve buna benzer gündelik durumlarda fazla sinirlenmiyor, üzülmüyordum sadece. Yaşamak başlı başına şanslı olmak demek olduğuna göre hayattaki ufak tefek şeyler için can sıkmaya hiç gerek yok diye düşünüyor, normalde uzattığım meselelerin yasını tutmuyordum. Köpek balıklarının hayali beni bir biliş sahibi yapmıştı. Ancak bilmek her zaman işe yaramaz; bildiklerini unutabilir insan. Ben de unuttum. Ben de unuttum... O zamanlar farkında olsaydım aslında

bir kum saati olduğumun, yine de unutur muydum?

***

Bana çok uzakta gibi görünen yaşları teker teker yaşarken kendimi ipten düşmemesi gereken bir cambaz gibi hissetmeye başlamıştım. İnsanların ayakları mekana basıyordu, benimki ise zamana. Dünyadan düşmem olanaksızdı, oysa ki zamandan her an düşebilirdim. Şehrimden çıkıp başka şehirlere, ülkemden çıkıp başka ülkelere, hatta dünyamdan çıkıp başka gezegenlere gidebilirdim ama zamandan kendi irademle çıkıp nereye gidecektim? Yegane ülkemdi yaşadığım zaman. Öyle bir ülke ki bu; gelmesi hayat, gitmesi ölüm... Kendimi bu ülkede esir olmuş gibi hissediyor, zamanın dışındaki yerleri merak ediyordum. Ölmeden buradan gitmenin bir yolu yok muydu?

Aşiyan'da gördüğüm hayal hâlâ arada sırada aklıma geliyordu. Beni köpek balığı ruhlarından ayıran ve şanslı kılan sınırın zaman olduğuna karar vermiştim. Durmasıyla birlikte bedenleri de çürüten bu zaman neydi? Devamlı bu meseleye yoruyordum kafamı. Ben düşünürken etrafım da değişiyordu. İnsanlar mezun oluyor, evleniyor, boşanıyordu; bir sene önce meyve veren ağaç aniden çürüyor, en sevdiğim bahçenin heybetli ve zarif yüksük otları kuruyor, bir daha da açmıyordu. Sürekli bir şeyler oluyordu ama aslında olan hiçbir şey yoktu. Zaman bana fırlatılmışlık hissi vermeye başlamıştı. Bu histen sıyrılmak için yaşadıklarımı daha detaylı hatırlamanın yollarını arıyordum. Eğer yaşadığım günlerin daha fazlasını hatırlayabilirsem, günlerim hafızama daha kuvvetli işlenirse kurtulabileceğimi düşünüyordum bu duygudan. İşe altında yürümek ile üzerinde uçmayı eş değer tuttuğum gökyüzüyle başladım. Bulutlara bakıyor, şekillerine göre türlerini ayırt ediyor, o gün batan güneşle birlikte pembeye mi yoksa turuncuya mı daha çok bulandıklarına dikkat kesiliyor, adeta bulutların tarihini tutuyordum. Takvimler aynı sayıların farklı aylarını ve aynı ayların farklı yıllarını gösterirken günlerimin hepsine dair pek çok şey hatırlıyordum. Ancak zorla elde ettiğim bu hatırlayışların da faydası olmamıştı ve ben farklı bulutlarla süslenmiş aynı gökyüzünün altında, adına bir yıl dediğimiz zaman diliminin ardından yürüdüğümün farkında iken kendimi hâlâ fırlatılmış hissediyordum. "Ya fırlatılarak yaşıyorsak," diye soruyordum. Bir yıl dediğimiz şey mesela, bu fırlatılma esnasında hissettiğimiz irkilmeyse sadece...

Mezun oldum, bir lisede coğrafya öğretmeni olarak göreve başladım, çok sevdim ve aldatıldım, başarısız şiir denemelerim dergilerden geri çevrildi, babam ölerek terk etti zamanı, bunalıma girdim, ünlü sinemacılardan biriyle arkadaş oldum ve ona en iyi filmlerinden birinin fikrini ben verdim, o ise adımı bile anmadı, gizledi bu gerçeği herkesten, birini tekrar sevdim, nasıl bu kadar sevdiğime şaşırarak sevdim ama bu sefer güvenemedim, defalarca okul değiştirdim, aynı şarkıları aylarca bıkmadan dinledim, bahçıvan olmaya özendim, senelerdir evimde olan kalanşo çiçeğinin solmasına sebep ol-

dum, simsiyah bir yavru kedi sahiplendim ama bir yıl geçmeden kayboldu, felsefeye merak sardım, yollarda eski öğrencilerimle karşılaştım, geçmişin yad edildiği sofralara oturdum onlarla, sevdiğim tabloları görmek için müze müze dolaştım ve sonunda emekli oldum. İşte böyle, herkes gibi ama kendim olarak geçip gitti ve gidiyor ömrüm…

Şimdi bakıyorum da, yıllarca dünyayı anlattım öğrencilerime. Onun şeklini, hareketlerini, üzerindeki hayali çizgileri, sınırları, ülkeleri… Bitki örtüsünü, taşlarını, toprağını, sularını… Yeryüzünü dinledim, yeryüzünü anlattım, yeryüzünü konuştum hep. İnsan çok iyi bildiği şeyden özgürleşirmiş. Ben de yeryüzünü öğrettikçe ve öğrendikçe mekanda özgürleştim. Ve fark ettim ki dünya, şu koskoca dünya, tek bir dünya değildi; orada zaman denilen bir şey vardı ve o, dünya içinde dünya, mekan içinde mekan açа aça, taşları kıra kıra, her şeyi değiştire değiştire ilerliyordu… Bir zamanın ünlü tarihçilerinden biri içerisine pek çok harita eklediği kitabına coğrafi bilgilerle başlamıştı ve ona göre olaylar her şeyden, herkesten önce dağlar, ırmaklar, denizler, kıyılar tarafından yazılıyordu. Ben de tüm derslerim boyunca yer şekillerinin insan hayatını nasıl etkilediğini anlatırken hak veriyordum ona ama bir yandan da insan davranışlarını bile belirleyen tüm bu dağlara hükmeden şeyin zaman olduğunu düşünüyordum. Zaman denilen şey tarihin de üstündeydi. İnsanlığın ve insanın esas coğrafyasıydı zaman. Zaman durduğu an, coğrafyaya dair her şey sesini ve kokusunu kesiyordu. Ve ben hep merak ettim bu coğrafyaya nasıl geldiğimi. Hep merak ettim bu coğrafyanın sınırlarını. Hep merak ettim bu coğrafyadan çıkış olup olmadığını. Bazı insanların ömrü bir merakın etrafında geçer gider. Benimki de öyle hayatlardan biri oldu…

Mutsuz değildim, hatta belki de mutluydum, şanslıydım, çok şanslıydım ama kurtulamıyordum işte şu sorudan: Hayatım sadece yaşamış olduğum bir şey olarak mı kalacaktı? “Yaşadı” anlamına gelen bir mühür, mermerden bir mezar taşı dikeceklerdi önüme ve zamanın duruşuyla çürüyen bedenimin ardından bir köpek balığına dönüşüp bir damla kan uğruna yapacağım savaşı mı bekleyecektim? Bir tarihçi çıktı, yazdı benim hayatımı diyelim, ne olacaktı? Hayatımın ve mührümün kazanacağı ünle ben mi kazanacaktım savaşı? Hayır! Sağırların ve bilerek sağırlık taslayanların da oynadığı bir kulaktan kulağa oyununun cümleleri içine sıkışıp kalmak avutamazdı beni.

Bu meselemi bir şekilde çözmem lazımdı. Zamanı düşünmekten zamanda geri kalmıştım…

***

Hayatımdaki taze ve eski tüm izlerin yoğrulup boğazımı kurutan bir rüya olarak karşıma çıkmasından iki gece önceydi. Evimin yakınlarındaki züccaciyecide tabak ve bardak bakıyordum. Benim evimde fazla tabak çanak bulunmaz. Son zamanlarda da iyice sakar oldum. Bulaşık yıkarken ve sofrada kolum çarpınca kırıldı birkaç tanesi. Sağlam kalanlarla idare edebilirim, evime misafir çok nadir geliyor zaten diye

düşünsem de ne olur ne olmaz yenilerini almaya karar vermiştim. Etrafında mavi kuş desenleri olan çukur bir tabağı elimde evirip çevirirken heyecanlı bir sesin "Hocam, inanamıyorum!" dediğini işittim. Karşımda şık, mor elbisesinin içinde orta boylu, siyah kısa saçlı, otuz, otuz beş yaşlarında bir kadın vardı. Boynunda görünmez bir ipe takılmış dört tane cam boncuk parlayan bu kadını doğrusu o an çıkaramadım. "Hocam, tanımadınız mı, Suna ben. Hep en önde otururdum, dersinizi çok severdim. Sanırım o yüzden siz de beni pek severdiniz. Hani zor bir soruyu bilmiştim de bana İstanbul haritası hediye etmiştiniz..." Bunu der demez hatırladım Suna'yı ve yıllardır aklıma gelmemesine hayret ettim. Hesabımıza göre onu okutalı on yedi sene olmuş. İnsan unuttuklarının da hayatına dahil olduğunu hatırlayınca böyle şaşırıyor işte. Önce ayaküstü sohbet ettik. Ben altı tane düz su bardağı ve dört tane kuş desenli tabak aldım. Suna aldıklarımı taşıdı. Yakınlarda bir restoran biliyormuş, akşam yemeğini birlikte yemek istedi, kabul ettim. Öğrencilerimle karşılaşmak, uzun süreden sonra onlarla sohbet etmek çok mutlu eder beni. Hikâyelerini dinler, ne de çok şey yaşamışlar der, etkilenir, evime geri döndüğümde kendimi yine fırlatılmış hisseder ve zamanı sorgularım.

Suna eczacı olmuş. Yedi yaşında bir kızı varmış. Kendisi gibi eczacı olan eşi üç sene önce genç yaşta kalp krizi geçirip ölmüş. Çok zor zamanlar geçirmiş, hâlâ zorlanıyormuş ama yine de ayaktaymış. Suna tüm bunları anlatırken boynundaki dört cam boncuklu kolyeyle oynadı, zaman zaman boncukları avucunun içine alıp sıktı da durdu. Konuşması bittikten ve eşinin ölümüne olan üzüntümü dile getirdikten sonra konuyu değiştirmek için kolyesinin çok güzel olduğunu söyledim. Teşekkür etti. Eşinin *boşluk hızı etkisi* diye tarif ettiği duruma ilaç olsun diye hediye ettiği bu kolyeyi boynundan hiç çıkarmadığını söyledi. Ne demek istediğini anlamamıştım, sordum. Suna anlattı: "Eşimle altıncı evlilik yıldönümüzü kutlamak için kızımızı da alıp Prag'a gitmiştik. Ben gezdiğimiz günler boyunca zamanın ne kadar hızlı geçtiğini söyleyip durdum ona. Hangi ara evlenmiş, çocuk sahibi olmuştuk, üstüne üstlük de yıldönümü kutluyorduk, bir türlü akıl erdiremiyordum. Eşim benim içinden çıkamadığım her şeye bir şekilde çözüm bulmaya çalışırdı. Bir akşam bizi Çek kristallerinin olduğu bir dükkâna götürdü. Dükkânın bir köşesi boynumda gördüğünüz bu cam boncuklara ayrılmıştı. Çeşit çeşit, renk renk cam boncukların arasından üç tanesini seçmemi söyledi. Sonra da beğendiğim bu boncukları ipe dizdi ve boynuma taktı. Bana 'Suna, şu an boynunda kaç sene uzunluğunda olduğunu bilmediğimiz bir ip ve onun üzerinde de eczacı olmanı, benimle evlenmeni ve anne olmanı simgeleyen üç cam boncuk var. Sen hayatına baktığında bunları rahatlıkla ve büyük istekle hatırladığın için onları dizdim. Bir boncuk, iki boncuk, üç boncuk ve bitti bile. Ne de çabuk geldim ipin sonuna değil mi? İşte bak Suna'm, tüm mesele de bu. Biz hepimiz hayatlarımızı bu ipe dizebilecek

böylesine değerli, renkli cam boncuklarımız çok az olacak şekilde yaşıyoruz. Uzun bir ipe birkaç boncuk, gerisi boşluk! Ve bu boşluk, zamanı her düşünüşümüzün içinden bize hız etkisi olarak geri dönüyor. Bundan kaçamayız, insan olduğumuz için kaçamayız. İnan senin kadar ben de yaşıyorum bunu. Hayatımızın hangi noktasından geri bakarsak bakalım, bu hissi yaşayacağız ama bunun kuvvetini azaltmak elimizde. Ne kadar çok iri cam boncuğumuz olursa zamanın geçişi bizi o derecede az şaşırtır. Hatta bak, neden bir tane daha boncuk almıyoruz ki? Ailecek Prag gezimiz için de bir boncuk alalım,' dedi..."

Suna bundan sonra da pek çok şey anlattı bana ama itiraf edeyim, gerisini dinleyemedim. Ölen eşinin fikri çok hoşuma gitmişti. Beni kızıyla da tanıştırmak istiyordu. Çok kısa süre önce taşınmışlardı, artık evlerimiz yakındı. Tekrar görüşmek üzere sözleştik.

Eve gittiğimde zamanla ilgili meseleleri olan ve bunları çözmeye çalışan bir gencin bir zamanlar var olduğunu bilmenin güzelliğini düşünüyordum. Ancak bu güzelliği o gencin ölmüş olması keskince bölüyordu. Kendi gençliğimi düşündüm. Aşiyan'da geçirdiğim o günü düşündüm. Kendi cam boncuklarımı düşündüm. Bende onlarcası vardı, şanslıydım ama daha fazlasını dizebilmem için ne kadar boşluk kalmıştı? Bilemiyordum. Sevdiğim ve bir zamanlar nefes almış, beni sevmiş tüm ölüler zihnimde canlandı. Babamı hatırladım. Sabah mahmuru yüzünü rüyalarından bir rüya tabiri kitabı ile yıkayan babamı hatırladım...

Babam her sabah uyanır uyanmaz rüya tabirleri kitabına sarılırdı. Elinden düşürmediği bu kalın kapaklı ve rengarenk kitabı evimize kimin aldığını bilmiyorum. Anlaşılan o ki Suna'nın hikâyesini dinlediğim güne kadar merak da etmemiştim. Kendiliğinden hep orada olması lazım gelen bir eşya gibi yaşayıp gitmişti içimde. Babam bu alışkanlığını, bana, anneme ve benden dört yaş büyük olan ablama da geçirmek istedi ama başaramadı. Rüya tabirleri kitabını yatak odasına hiçbir zaman koymaz, illa ki salonumuzun ortasındaki büyük masanın üstünde durmasını isterdi. Yataktan kalkıp salona giderkenki birkaç saniyelik yürüyüşünde rüyalarını ayağa kalkmanın verdiği etkiyle yeniden şekillendirir, hatta bazen uydurur gibi gelirdi bana. Babamın rüya tabirleri kitabına daha yeni merak sardığı zamanlardan bir sabah doldu gözümün önüne.

Bana yüz vermeyen ilk aşkımın turuncu saçlarını düşünmekten kesik kesik uyuduğum bir geceydi. Mahsülsüz bir dalgınlığa verdiğim acı dolu bu aralardan öylesine bunalmıştım ki sıcak basıyordu bedenime. Kalktım, su içmek için mutfağa gidecektim. Mutfağın kapısını tam açarken, bitişiğindeki salondan gelen kağıt hışırtılarını duydum. Aralıktan baktım, babam salonumuzun geniş pencerelerinin önündeki koltuğa oturmuş, elindeki kitabı henüz taze olan gün ışığının altında okuyordu. Onu bu kadar erkenden kitabının önüne getiren şeyin ne olduğunu merak ettim. Susuzluğumu unuttum, salona girdim, hemen yanına oturdum. Neden ayakta olduğumu sorduğunda

"Hiç, sadece susadım," dedim ve geçiştirdim. Babamın yüzü uykulu ve asıktı. Usulca kitabın sayfalarına baktım. Lamba maddesinin altında yazanları okuyordu. Gözlerimi kitaba diktiğimi görünce "Sanırım yakında öleceğim," dedi bana. Şaşırdım. Parmağıyla bir cümlenin altını çize çize okudu: "Rüyasında lamba kırdığını gören kişi kısa sürede ölür." Güldüm, "Yapma baba, inanıyor musun hâlâ şu kitaba? Geçen hafta 'Rüyamda boş bir el arabası çekiyordum, bize misafir gelecek demekmiş' diyordun ama bak hâlâ gelen giden kimse yok," dedim. Yüzünde hiçbir kıpırdama olmadı, kitabı masanın üstüne kaldırdı, iki elini bacaklarının arasına koydu ve "Rüyamda sokağımızın tüm gece lambalarını teker teker kırdım. Sanırım yakında öleceğim," dedi. Tekrar güldüm. "Baba, daha iki gün önce seninle yürürken sokağın başındaki pembe manolyaları fark ettik, ben de sana 'Ne kadar güzeller, tıpkı gece lambası gibiler. Keşke geceleri manolyalar aydınlatsa sokakları, bu kaba saba şeyler değil' demedim mi? Bu aklında kalmış olmalı," dedim. Yüzü bir an aydınlanır gibi oldu. "Aldırma" diye ekledim. Ellerini bacaklarının arasından çıkardım, avuçlarımın içine aldım. "Beni çok seviyorsun galiba baba. Bak, iki gün önceki kısacık cümlemi nasıl da rüyanın malzemesi yapmışsın," dedim muzipçe. Bunun üstüne iyice rahatladı, "Haydi sen suyunu iç, ben biraz daha uyuyacağım," dedi ve salondan çıktı. Babamın yüzünü hiç güneş görmemiş gibi solduran kitaptan o andan itibaren nefret ettim. Ama babam, hiçbir tabir gerçekleşmemesine rağmen, o kitaptan vazgeçmedi. Bir keresinde kavga bile ettik. "Çok da kapılma şu kitaba. Hayat rüya gördürür ama rüya hayat üretmez!" diye bağırdım da "Kes şu zırvalıkları," diye inletti ortalığı. Sustum.

Ne doğru demiş halbuki babam. Zırvalıkmış gerçekten söylediğim. Rüya tabirleri kitabının kendisi kadar zırvalık. Hayat rüya gördürür evet, rüya tabirleri doğruyu söylemez, buna da evet. Ama rüyaların hayat üretemeyeceğinden nasıl bu kadar emin olmuşum?

***

Suna'yla karşılaşmamızın üstünden iki gün geçmişti. Zamanın hızlı geçtiğini hissetmemizin nedenini açıklamaya ve bu duruma çözüm getirmeye çalışan bir gencin zamandan erkenden düşmüş olmasını hâlâ sindirememiştim. Canım çok sıkkındı. Canımın sıkıldığı günler ve geceler bir süredir epey çoğalmıştı ama o gecenin aralarında en çekilmezi olduğuna emindim. Ne seyrettiysem, ne dinlediysem, ne okuduysam fayda etmedi. En iyisi erkenden uyumak diye düşündüm ama ne çare... Bir sağa döndüm bir sola... Döndükçe terledim, terledikçe iyice sıkıldım. Oyalanmak için kurduğum her iki hayal arasında kendimi kol saatime bakar, zamanı kontrol ederken buluyordum. Kol saatleri ne kadar sıkıcı, ne kadar sessiz, ne kadar heyecansızdı! Şu koskoca masal dünyasında Pinokyo canlanmıştı da neden guguklu saatlerden birinin tahta kuşu canlanmamıştı? Keşke masal yazan ve de yazdığı masallara hayat veren biri olabilseydim! Dünyanın en eski guguklu saatinin o asil kuşunu bulup sonsuz bir nefes

bağışlardım ona. Saatleri saatlerden ayıran ince çizginin bilişine sahip olan o kuşta gizli olmalıydı zamanla ilgili tüm sorularımın cevabı.
Ve bu hayalin verdiği ümit beni bir rüyaya taşıdı...
Aşiyan Mezarlığı'nın bir köşesinde oturuyor, çevreme şaşkınlıkla bakıyordum. Etrafım üzerinde hiçbir yazı olmayan mermer mezar taşlarıyla doluydu. Çok ilginç dedim kendime; bunlarda ne isim var, ne tarih... Toprak üstü mermer sadece... Ben "Bir şeyler yazıyor da okuyamıyor muyum acaba?" diye düşünürken, yüzlerce kocaman kuş bir anda mezarlığa doluştu, mezar taşlarının üstüne teker teker kondu ve gagalamaya başladı önündeki mermeri. Ağaçkakanlara taş çıkartan bu kuşların gagalarındaki güç mermeri un ufak ediyor ve toz haline gelen mermer, toprağın üstüne akıyordu da akıyordu. Kuşlardaki bu kuvvet beni şaşkına çevirmişti. Mermeri gagalamaları bitince önlerindeki toprağın mermer tozunun değmediği uç kısmını eşelemeye başladılar. Ne yapıyorlardı? Ne çıkacaktı toprağın altından? Tüm bu gördüklerimin tuhaflığı beni ürkütmeye başlamıştı. Kalbim hızla çarpıyor, boğazım gittikçe kuruyor, batıyordu. Toprağın altından çıkacak şeyleri hem görmek istemiyor hem de çok merak ediyordum. Gözlerimi hafifçe kıstım ve seyrettim olanları: Kuşlar toprağın altından cam kum saatleri çıkarıyorlardı. Hepsinin içi boştu. Çıkardıkları irili ufaklı kum saatlerini bir köşeye koydular, önlerindeki toprağa dökülen mermer tozlarını kanatlarıyla bir araya getirdiler ve bir kanat çırpışlarıyla kum saatlerinin içine doldurdular tozu. İkinci kez kanatlarını çırptıklarında ise, leyleklerin getirdikleri bebekleri taşıdıklarına benzer beyaz bir kumaş belirdi önle-

rinde ve kum saatlerini bunların içine sarıp gagalarına bağladılar. Hepsinin işi bittiği an uzaklardan gelen “guguk guguk guguk” sesiyle havalandılar, çok kısa süre içerisinde gözden kayboldular. Kuşlar gider gitmez, etrafta yeni ve yine üzerleri yazısız olan mezar taşları belirdi...
Bu hayret verici olayın bitmesinin verdiği rahatlıkla ve getirdiği merakla mezarlıkta gezinmeye başladım. Burada olan biteni çözmek istiyordum. Rastgele bir mermerin başına geçtim ancak ne mermeri kıracak gücüm vardı ne de toprak eşelenebiliyordu... Mermere tekmeler attım da attım, toprağa tırnağımı geçirdim de geçirdim. Başaramadıkça hırslandım, sinirlendim, öfkemden çığlıklar attım. Her şey aynıydı. Kalbim hızlandı. Boğazım kuruyordu. Kuruyordu boğazım.

Uyandım, bir damla suya muhtaç halde.
Anlamıştım her şeyi.
Bir kum saatiydim ben.
Rüya gören kum saati.
Tepetaklak.

***

Vakitlerden yine gece şimdi. Yatağım hayal dünyasına dönmüş... Hemen yanımdaki komidinin üstünde bir demet kır menekşesi var. Bugün Aşiyan’a gittim, topladım, zamanın sarıldığı güzel çiçekler dedim de bağrıma bastım onları. Ama nefesim daralıyor; kır menekşelerinin kokusu artık ağır geliyor...
Bir şiirin, hikâyenin okuru ne arıyorsa onu anlatması gibi, senelerce kendi kendime yazıp da bir gecede gördüğüm, bana peşine düştüğüm şeyleri gösteren o rüyanın içinden dalıyorum artık uykularıma. “Bir zırhım varmış demek ki...” diyorum. Evrenin henüz kimsenin ulaşamadığı bir köşesinde rüya görürken ben ve bu sayede düşerken adına zaman denilen bu coğrafyaya, korunmak için giydiğim bir zırhım varmış. Ebadı ve içine kaç kum tanesi sığacağı bilinmez bir zırh. Sınırsız bir coğrafyada bana sınır çizen ve beni insan kılan bir zırh...Bu zırh benim; Ben’im bu zırh...
Rüyamın içindeki bir rüyamda kurtulsam bu zırhtan. Kendimi kırsam. Saçılsa tüm kumlarım etrafa ne olur?
Bilmiyorum.
Bir aydır uğraşıyorum,
böyle bir rüya göremiyorum...

GECİKMELİ GELEN

İlker Aslan

Telefon çaldı. Saate baktım. Sabahın beşi. Aceleci olmayan hareketlerle çıktım yataktan. Kaç kere çaldı telefon bilmem. Beşinci, altıncı çalışında açtım. Amcamdı. Deden öldü, dedi. Sesinde donuk bir ifade. Oldukça sakindi. Şaşırmıştım. Bu ihtiyar adamı en son ne zaman gördüğümü bile hatırlamıyordum. Onu son gördüğümde, o da benim kim olduğumu hatırlamıyordu. Yine de üzüldüm.
Başınız sağ olsun, dedim amcama.
Kısa bir sessizlik oldu. Gelecek misin, diye sordu amcam.
Niye bu saatte aradın, dedim. Sorduğu sorunun cevabı bu değildi.
Bilmem, dedi, bir saat oldu öleli.
İyi, dedim, gelirim. Ne zaman cenaze?
Öbür gün öğle namazıyla.
İyi ya, ilk uçakla gelirim, dedim.
Başka şey söylemeden telefonu kapattım. Ölümden, hele yakınının ölümünden bu kadar kolay bahsedi-

yor olmak çoğu zaman anlamsız geliyordu bana. Ölümün kendisi de öyle. Milyonlarca, milyarlarca insan gelip geçmişti bu dünyadan. Biraz yukarıdan bakınca neye benzediğimizi düşünmeye çalışıyordum. Bazen acaba Allah olsaydım yalnızlıktan canım sıkılır mıydı diye geçiyordum içimden. Sonra tövbe çekip, Allah olmak mı, hâşâ, diye irkiliyordum. O doğmamış ve doğurulmamıştır. Peki ama ben neden doğurulmuştum?

Ne demiş doktor dedene?
Hı?
Doktora götürecekler dedin ya Münir. Ne demiş doktor? Annemi arar sorarım demiştin.
Aradım. Bunamaya başlamış galiba.
Münir doğru konuş be. Deden o senin.
Ne dedesi Allah'ını seversen Ebru. Adamı en son gördüğümde beni neredeyse tanımadı bile. Hem bir şey demedim ki, olanı söyledim.
Olsun, sen saygıda kusur etmemeye çalış.
Gördüğüm mü var. Boş ver.
Eee? Kim duracak yanında. Zor hastalık.
Ne bileyim ben. Karısı var. Amcam da gidecekmiş galiba ara sıra. Çok irdelemedim.
Bazen şu tavırların çok çocukça geliyor bana Münir.
Büyümedim ne yapalım, dedim Ebru'ya hafif tebessüm ederek. O da gülümsedi.
Markete çıkınca yoğurt al da semizotu salatası yapayım. Canım çekti kaç gündür, dedi Ebru.
Tamam, dedim, birazdan çıkacağım zaten, berbere de uğrayayım. İyice papaza döndük. Saç sakal birbirine girdi. Telefondan sonra uyku tutmadı. Duşa girdim. Amcamın donuk sesi kulaklarımda. Deden öldü. Deden öldü. Her canlı ölümü tadacak amca. Bu kadar paniklemeye gerek yok. Aslında paniğe gerek var ama korkunun ecele faydası yok. Allah ateşinin altını kıssın, ne diyelim. Diyemedim. İlk uçakla gelirim dedim onun yerine. Bilgisayarın başına geçip uygun uçuş aradım. Çok erken gitmek istemedim. Gitsem ne olacak. Kimi tanıyorum ki. İçimden Ebru'ya seslenmek geçti bir an. İnsan gerçekten kaybettiği şeylerin yokluğuna bir türlü alışamıyor. İlkokul ikiyi bitirdiğim yaz annemin aldığı sarı bir oyuncak arabam vardı. O kadar seviyordum ki her yerde yanımda taşıyordum. İnsan hiçbir şeyi çok sevmemeli. Severseniz, günün birinde onu mutlaka kaybedersiniz. Öyle oldu. Denize gittiğimiz bir Ağustos günü, arabayı taşların arasında bırakıp denize girmiştim. Döndüğümde araba yoktu. Aradım. Ağladım. Yoktu. O günden sonra herhangi bir şeyi artık o kadar sevmemem gerektiğini anladım ya da şimdi düşündüğümde bana öyle geliyor. Sonra Ebru geldi. Sonra Ebru gitti. Hayat, Ebru'nun geliş gidişi arasındaki kısacık zamandı benim için. Ebru'nun söylediği söz gibiydi. Münir, hayat saçlarımızın uzamasından başka nedir ki... Mutfağa girdim. Çöpe attığım mevsimsiz mandalinalar iyice çürümüş, mutfağı kötü bir koku sarmıştı. Dışarı çıkarken atarım diye geçirdim içim-

den. Biliyordum unutacaktım. Hayat, unuttuklarımızdı belki de. Kim bilir.
Bir şeyler hazırladım. Bayat ekmek, kokmuş beyaz peynir, biraz zeytin. Migrenim tutacak gibi hissettim. Az uyumuştum. Ağrı artmadan ondan kurtulmanın yolu ağrı kesicimde yatıyordu. Hemen attım ağzıma. Ebru'nun migren krizleri geldi aklıma birden. Onunla en büyük ortak noktamız buydu. Bir keresinde, biz bu ağrıyla ne yapacağız Münir, diye sormuştu bana. Bir süre durmuş, cevap verememiş, sonra da arkadaş olacağız Ebru, demiştim, ona alışacağız. Alışamadık. Zaman, migreni azan insan için daha yavaş akıyordu. Benim için bazen akmıyordu. Artık aldırmıyorum.
Uçakta uyurum diye geçirdim içimden. Annemi aradım, haberi vardı. Şaşırmadı erken vakitte aradığıma. Geliyorum, dedim. Sevindi. Bahaneyle yüzünü görürüm, dedi. Heyecanla kapadı telefonu. Özlemiştim. Uçağa bindim. Gözlerimi uçağın tekerlekleri yere değince açtım tekrar. Sırt çantamı yüklenip indim uçaktan. Taksi çevirdim. Evin yolunu tuttum. Ev. Evimiz. Kimin eviydi orası sahi? Babamdan sonra benim evim değildi artık. Eve vardım, patika yola vurdum. Aradan geçen onca yıla rağmen, ne zaman çocukluğumun bir kısmının geçtiği bu bahçeye gelsem içim burkulur, geçmişi özlerdim. İnsan bazen her şeye rağmen, yaşananların iyi yanlarını hatırlamaya çalışıyor galiba. Belleğimizin büyük oyunu bu olsa gerek. Daldan mandalina kopardım. Takvime baktım sonra. Yoksa bu da mı kurgunun hatası diye geçirdim içimden. Doğmamış, doğrulmamıştır ve kurguda hata yapmaz.
Eve yaklaştım. Kapı açıktı. İçeriye girdim. Alt sokaktan komşu Hacı Ziya dayının kızı Serap abla fark etti beni. Tabutun başındaki babaanneme döndü, beni gösterdi. Babaannem şöyle bir baktı bana, yerinden kalkmadı. Aldırmadım. Köşeye geçtim. Birisi anneme haber vermiş olacak ki içeriden koşarak geldi. Öpüştük, koklaştık. Kaç zaman olmuştu annemi görmeyeli. Hatırlamıyordum. Zaman ne büyük oyunlar oynuyordu bize sahi. Tam babamın öldüğü yaşta, babamın öldüğü yerdeydim. Tabutta dedem. Her canlı ölümü tadacaktı. Tatmalıydı da. Hayat, kalanlarla devam eden koca bir oyun.
Amcam geldi yanıma. Hoş geldin yeğenim, dedi.
Sağ ol amca, diye karşılık verdim. Yanında bir adam.
Bak bu Haluk amcan. Rahmetli babanın yakın arkadaşıydı, hatırlarsın.
Herifi süzdüm. Kim olduğunu biliyordum. Çocukken de sevmezdim. Sebepsizce nefret büyütmüştüm içimde bu adama karşı. Şimdi de farklı değildim.
Naber delikanlı, amma da büyümüşsün ya, dedi gevşek gevşek. Sonra amcama dönüp, büyümüş be amcası, dedi. Kahkaha atmış da kahkahası içinde gürüldüyor gibiydi.
Büyümüş mü, dedim yarım ağız. Otuz yaşımı geçmiştim. Büyümek bir yaşa kadar geçerli olan bir eylemdi. Ne bileyim yedi yaşından on yaşına kadar büyürdü çocuk. On beş yaşından yirmi yaşına kadar. Ama yirmiden sonrası büyümek değil, yaşlanmaktı. Adamın

mendebur sırıtışına aldırmadan, yaşlandık, dedim.
Suratını toparladı. Soğuk havayı sezmiş, bozuntuya vermek istemiyordu.
Babanla az rakı içmedik, dedi gülümseyerek.
İçimden iyi bok yediniz, diye haykırmak geçti adamın suratına. Sustum. Başımı hafif aşağıya eğerek, iyi ya ne yapayım, dercesine baktım adamın suratına.
Seninle de içelim yeğenim. Babanın yadigarısın, dedi.
Babamın yadigarı olduğum otuz yaşımda, dedemin cenazesinde beni gördüğünde aklına gelmişti. Tesadüfen burada karşılaşmasak yadigar olduğum aklına gelmeyecekti. Onun için şu bahçe duvarına yaslanmış kürekten, kasımpatıların doldurduğu saksıdan farkım yoktu aslında. Bunu biliyordu. Rol yapmak ne kötü şey. Hele de başarısız oyuncuysan.
Ben içki içmiyorum, dedim.
Suratındaki zoraki tebessümle, görüşelim yeğenim, diyerek uzaklaştılar yanımdan. Nihayet yalnız kalmıştım. Sigara yaktım. Bahçenin ucundaki kavak ağacına baktım. Ağaçlar, insanlar kadar yaşlanmıyordu belli ki. Başımı gökyüzüne çevirdim. Derin nefes aldım.
Ne bakıyorsun be öyle havaya bir saattir, diye söylendi Ebru.
Allah'ı arıyorum, dedim ona gülerek.
Allah'ı havada bulamazsın, dedi bana.
İyi ya, sorarlarsa en azından nerede bulamadığımı söylerim ben de.
Çimenlere uzandık. Şu poşetten üzümleri çıkarsana yiyelim, dedi Ebru.
Mandalina değil miydi aldıklarımız, diye sordum Ebru'ya şaşkınlıkla.
Ebru anlamsızca yüzüme baktı, Münir ne varsa onu çıkar o zaman, dedi.
Poşeti açtım. Çekirdeksiz beyaz üzüm. Ebru yüzüme baktı, bu sefer hata yok, dedi gülümseyerek.
Yok, dedim. Peki akşamki maç kaç kaç biter?
Kaç kaçını bilmem de, Manchester alır, dedi Ebru. Yaz bunu, sonra akşama pişman olursun bak.
Nesine?
Kazanırsam o büyük saati alırsın bana, dedi Ebru.
Tamam, anlaştık.
Eee sen ne istiyorsun peki?
Hmm, dur bakalım düşüneyim, deyip başımı gökyüzüne kaldırdım.

Oğlum, nereye bakıyorsun öyle, diyen annemin sesiyle irkildim.
Hiç, dedim, öyle bakıyordum işte. Bulutlara falan.
Al anahtarı, git eve dinlen biraz. Yorgun görünüyorsun. Burada yapacak iş yok zaten, gelme. Ben de birkaç saat sonra gelirim, diyerek elinde tuttuğu anahtarı uzattı. Annem. Her zaman beni benden daha çok düşünen.
İyi ya, dedim, gideyim. Soran olursa söylersin.
Temiz uyku çekmişim. Babamın çalışma odasında. Oda yük. Her şeyiyle, bozulmadan, babamın yeniden içeriye gireceği zamanı bekliyor. Acaba odalar da üzülüyor mudur, diye geçirdim içimden. Masanın çekmecesini açtım. Babamın en sevdiği dolma kalemi orada. İçeriden annemin tıkırtılarını duydum.

Ooo kalktınız mı beyefendi, diye geldi yanıma.
Anne, dedim, bu kalemi alayım mı?
Annem başıyla onayladı. Sesi çıkmadı. Zaman ufaldı. Dolma kalemin içine dolup cebime sığdı. Yemeğe oturduk. Eski zamanlardan konuştuk. Annem çocukluğumda ne kadar yaramaz olduğumdan bahsetti tekrar, hiç sıkılmadan. Çocukken kaybettiğim sarı arabamı hatırladık. Gülümseyip geçtik. Bazı kayıplar zamanla eskiyince, onlardan bahsettiğin anda gülümseyip geçiyordun. Bazı kayıpların üzerindense hiç zaman geçmiyordu. Bazı kayıplar hep duruyordu bir köşede. Uzayın sonsuz boşluğunda.

Cenaze için yola koyulduk. Öğle namazıyla birlikte evin arka bahçesindeki çam ağaçlarından birinin dibinde, kardeşiyle babamın yanına gömdük dedemi. Büyük amcam mezara toprak atarken hafifçe yağmur çiselemeye başladı. Çam ağacının dallarından süzülen birkaç damla yağmur tanesi yüzümüze vurdu. Uzaklardan çulluk sesleri geliyordu. Amcam, mezara toprak atmam için, küreği bana uzattı. Birden Ebru'nun sessiz çığlıkları kulaklarımı doldurdu. Amcamın gözlerine baktım, iki adım geriye çekildim.

EUGÈNE MARTIN
OURN
AZA
GRIS
Sièges

DÖNGÜ

Selnur Güneş

İnsanı bıktıran körlük bazen insanın ihtiyaç duyduğu bir lüks de olabilir.

Kafasının içindeki bu ses başladı yine konuşmaya. Susturmak gerek. İnip aşağı yaşamak yerine ellerini camına dayadığı penceresinden dışarıyı izlemeye başladı. İşlek bir cadde olmamasına rağmen kör dilenci yine köşede dileniyor, uzaktan mahallenin delisi olduğunu tahmin ettiği o çocuktan iniltiler geliyordu. Onu görene kadar bu mahalledeki tek deliyi kendisi sanırdı. Ona göre her mahallenin bir delisi olmalıydı. Taşındığından beri gözü hep bir deli aradı durdu. Yok. O halde buranın delisi de kendi olmalydı. Onu görene kadar.
Yatağına uzandı. Bir süre telefonunu kurcaladı. Kalktı, bir sigara içti. Birkaç kere nedensizce buzdolabının kapağını açtı kapadı. Televizyonda bir şeyler bakındı. Sıkıldı. Yatağına döndü. Her şey hep aynı. Günü tamamen evde hiçbir şey yapmadan öldürmek

artık onun için vakti boşa geçirmek değil, aksine değerlendirmek. Dışarı çıkabilir, birkaç arkadaşıyla buluşup içkisini içerken onları dinliyormuş gibi yapabilir, biraz dans edebilir, günün sonunda sevişebilirdi belki, sabahın ilk ışıklarında evine dönerken birkaç sokak gezinip yolunu uzatabilir, etrafa bakınabilir ya da yeniden sevmeyi deneyebilirdi. Birini, bir şeyi ya da bir yeri. Ama bitecekti. Ve her bitişte altı yaşında bile isteye keyif alarak ezdiği ve kafası toprağa sıvanmış ama kuyruğu kıpır kıpır çırpınırken yaşamaya çalışan kertenkeleyi hatırlayacaktı. Bir canlının beyni un ufak olmuşken bedeninin başka bir noktası nasıl hayatta kalabilir ki? Bunu anlayamıyordu. İşte o günden beri o kertenkele tarafından lanetlendiğine inanıyor. Bedenen dünyada ama sanki yaşamayı bir türlü beceremiyor. Herhangi bir duruma ya da bir şeye heyecan duyamıyor. Hevesle aldığı o menekşenin saksısında şimdi sadece kuru yapraklar var. Akvaryumdaki balıkların hepsi suyun yüzeyinde cansızca süzülüyor. Sevdiği insanları artık neden sevmediğini bilmiyor, hatta kiminin adını hatırlamakta zorlanıyor. Hiçbir işini tamamlayamıyor, hiçbir duygusunu tam yaşayamıyor, sanki nefes alırken bile ciğerlerini doyasıya havayla dolduramıyor. Aldığı nefes göğsüne batıyordu. Hem başka bir yaşama son verip hem de kendi yaşamını noksansız yaşamak olmaz tabi. Bir cana kıymışsın, bedel kaçınılmaz. Hiçbir zaman tam olamazsın. Öldürdüğünle birlikte gömersin birazını. Biraz düşlerinden, biraz geleceğinden, biraz uykularından, biraz sevginden ve çokça öfkenden. Ölenle sen de gömülürsün ve sonra başı olmayan bir kertenkele kuyruğu gibi yarım yamalak ve çırpına çırpına yaşamaya çalışırsın. Öldürdüğüne benzersin. Bunu bal gibi biliyordu.

İnsanı bıktıran körlük bazen insanın ihtiyaç duyduğu bir lüks de olabilir. Ağaçlar kurur, evler eskir, insanlar unutur. Sen unutmuyorsun. Lanetin bu.

Sesi susturmanın tek yolu uyumaktı. Döndü durdu yatakta uyumaya çalışırken.

***

Bir rüya. Altı yaşında. Doğduğu evin koridorunda koşturuyor. "Esma..." Annesinin seslenişini duyuyor alt kattan. Kısa ve tombul bacaklarıyla zıplayarak basamakları indikçe ahşap merdiven gıcırdıyor. Mutfağa iniyor. Annesi buradan seslendi sanki. Mutfağın boş olduğunu fark ediyor. Koridora çıkıp evin diğer odalarını gezinmeye başlıyor. Bomboş. Duvarda asılı saatli maarif takvimi yok. Mutfak kapısında asılı olan annesinin pötikareli mutfak önlüğü yok. Dantelle örtülü koltukların yerinde toz birikintileri, pencere kenarındaki saksıların yerinde sıra sıra dizilmiş sinek leşleri... "Esma..." Arka bahçeden geliyor bu kez ses. Yine koşturuyor. Evde yaşam belirtisi olduğunu gösteren tek şey bahçe kapısının önündeki maymun terlik. Hatırlıyor bu terliği, sağ tekinin kenarı yırtık, ayağına hafiften büyük gelen terlik bu. Bahçede koşturdukça parmakları terlikten dışarı çıkar toprağa bulanırdı. Giyiyor terliği, terlik daha da büyük sanki. "Annemin terliği mi acaba?" Çıkarıyor. Yalın ayak bahçeye çıkıp etrafa bakınıyor.

Annesi yok, kimse yok. Nefes yok. Ev harabe, gök kızıl, ağaçlar çok büyük, bahçe duvarları sanki olduğundan daha uzun, yerdeki her ot gözünde bir ağaç gövdesi. Altı yaşında tüm dünya ne büyük görünüyor insana. Arkadan bir kıpırtı duyuyor. Dönüyor. Başı olmayan bir kuyruk. güneşin alnında parıldıyor. Sokulgan sarmallar var deseninde. Bir yılan gibi kıvrılıyor toprak zeminde. Kıvrılmalar çırpınışlara, çırpınışlar süzülmeye dönüşüyor. Yağ gibi akıyor zeminde Esma'ya doğru. Çırpınışlar şimdi Esma'nın gövdesinde. Her çırpınış bir darbe Esma'ya. Otlara tutunmaya çalışıyor, elleri çok küçük, tutunamıyor. Kuyruk, ardı ardına vuruyor. Ölmüyor. Kuyruk her çırpınışta biraz daha ufalıyor onu, yine de ölmüyor. Binlerce parçası var, canlı olan hangisi, ölmesine izin vermeyen hangisi? Bilmiyor.

***

Ter içinde uyandı. Hep aynı rüya. Her gün. Otuz yılın her günü. Sekmeden. Hepsi kertenkele yüzünden. Bu rüyaların bir sonu olmalı artık. Ne kertenkeleyi ne de o evi hatırlamak istiyor. Ölmüş müdür? Bilmiyor. Düşünmek istemiyor. O düşünmeli, giden düşünmelidir. Ama hep kalan düşünür. Bu böyledir. Bunu kabullenmek istemediği için kaçıyordu. Çocukluğundan, evinden, eve girip çıkan o adamlardan, pencereye oturup, ayaklarını sarkıtıp yarıçıplak sigara içen annesinden, toz şeker sanıp parmağını bandığı poşetten parmağını kırarak çeken annesinden, babasının nerede olduğunu söylemeyen annesinden, çatıda kilitli kaldığı gecelerden, kendinden, kilometrelerce, şehirlerce ve hatta bazen ülkelerce. Fakat hangi ülkenin hangi şehrinin hangi yatağında uyursa uyusun annesinin o davetkâr kahkahaları çocukluğunun ahşap evinin koridorlarında yankılanıyor. Paketinden bir sigara aldı. Güya bırakacaktı bu meredi. Gülerek sigarasını yakıp pencereye yaklaştı. Kör dilenci vakit kaybetmeden sabahın köründe açmış mendilini. Yılın ilk karı düşmeye başlamış toprağa. İçine bir soğuk sızmış çocukluğundan. Çocukluğu üşüyen biri yetişkin olabilir mi? Hangi bitki çayı, hangi battaniye ısıtmaya yeter üşüyen bir çocukluğu? Hangi antibiyotik iyileştirebilir bu soğuk algınlığını? Çocukluğu üşüyen birini ısıtamazsın. Yıllarca içinde taşıdığı bu ölüm soğuğunu hangi sevgi yeter ısıtmaya? Bu böyle olmazdı. Bu labirentin bir çıkışı, bu paradoksun bir yerinde bir delik olmalıydı. Delik olmasa hava sızmazdı. Kertenkele rüyalarına sızmazdı. Üşümezdi.

Burnunu çekti. Elindeki sigarayı kül tablasına bastı. Saçlarını üstün körü tarayıp atkısını beresini kuşandı. Çantasını kontrol etti. Telefon, anahtarlar, cüzdan. Tamam, gidebilirdi. Arabaya binmeden önce kör dilencinin yanına gitti, oturdu.

"Otuz sene önce bir kertenkele öldürdüm, kuyruğu hâlâ peşimde."

"Para vereceksen ver, vermeyeceksen kalk git. Kafa açma."

Esma, güldü. Birkaç bozuk para atıp arabasına bindi. Yol uzun, hava bozuk. Ama zaten otuz yıldır hep böyle değil miydi? Saatlerce direksiyon salladı, virajlardan ve tümseklerden hep aynı hızda geçti. Bazen yol kenarındaki ağaçlara takıldı gözü, yol ayrımlarını

kaçırdı, yol daha da uzadı. Hayatı da böyle geçmemiş miydi? Hiçbir virajda yoldan çıkmaz, hiçbir tümsekte fren yapma ihtiyacı duymazdı. Yolu uzardı hep ama önemli değildi. Varacak yer önemini kaybedince yolu nasıl ve ne kadar sürede ilerlediğinin de pek bir ehemmiyeti kalmıyordu.

Kasabanın taşlı yoluna çevirince direksiyonu gözlüklerini taktı. Tanınmaktan korktu. Onu tanımasa annesini tanırlardı. Annesini tanımayan mı vardı? Hiçbir şeyden korkmadı buradan gittiği günden beri. Hiç kimseden. Şimdi kaçtığına varıyor sanki tüm yollar. Kahvehanelerden, eczanelerden, bakkallardan geçti. Dünya hızla değişirken buranın böyle aynı kalması canını sıktı. Yemyeşil parklar avm olurken, denizler fersah fersah doldurulup tüm kıyılar çirkin ama gösterişli otellerle kaplanırken bu kasabayı baştan sona yakmak hiç kimsenin aklına gelmemiş miydi? Eve hafif engebeli ve toprak bir patikadan çıkılıyordu. Arabadan inmek zorundaydı.

Patika yolda bisiklet izleri. Bisikleti olamayışını hatırladı. Bir evin önünde zeytin gözlü bir kardan adam. "Babamın göz rengi neydi acaba". Omzuna biriken kar tanelerini silkeledi. Kapının önünde çantasından anahtarı çıkarırken düşündü, asla gitmemeye yemin ettiği bu evin anahtarını otuz yıl boyunca neden yanında taşıdı? Ahşap kapı aralanırken içi titredi. Yine soğuk sızmıştı. Burnunu çekti. İçeri adım atıp kapıyı kapattı. Ayakkabılarını çıkardı. Neden çıkardığına anlam veremedi. Çıplak ayaklarıyla tozlu parkenin üzerinde ilerlerken kendini asla otuz altı yaşında hissedemiyordu. Altı yaşındaki o kız çocuğuydu sanki.

Saatli maarif takvimi hâlâ duvarda asılı. Koltukların üstündeki dantellerin rengi sarıya çalmış belki ama hâlâ oradalar. Pencere kenarındaki saksılarda yalnızca kuru toprak var. Mutfak kapısında asılı mutfak önlüğü yere düşmüş. Aldı, yerine astı. Her şey bıraktığı gibi. Bahçeye çıktı. Terlikler. Ayağına çok küçük oldular, yine de giydi. Kertenkeleyi öldürdüğü yeri aradı gözleri, hatırlayamadı. Kafasının içinde bir çığlık yankılanıyor. Kulaklarını tıkadı. Terliklerini çıkarıp içeri koştu. Mutfağa girdi. Önlüğü giyip mutfak penceresinden bahçeye baktı. Annesi bu pencerede saatlerce dikilip neyi izliyordu, anlamaya çalıştı. Üst kata çıktı. Annesinin odasının önünde durdu. Bu odaya girmenin cezası gardroba kilitlenmekti. Gülerek kapıyı açtı. Gardrobun kapağını söküp pencereden aşağı fırlattı. Bu odaya her girdiğinde cezalandırılan Esma, odadaki her şeyi tek tek tek elleyecekti. Yatağa tiksinti dolu bir ifadeyle baktı. Yatak örtüsüne değen bacağını eliyle silkeledi. Çekmeceleri karıştırırken duraksadı. Yaprak dolu poşetler, tütün tabakası... Hepsi aynı yerinde. Eline alıp koltuğa oturdu ve gülmeye başladı. "Tabi ya, bunlar yüzündendi. Bu poşetler kadar ederim yoktu! Hepsini içeceğim. Görürsün. Bu kadar bekler mi bunlar ya? Öldürse bari." Kafasında bir çığlık daha yankılanıyor. Aklını kaçıracak oluyor her duyduğunda. Yine kulağını tıkadı. Tütün tabakasını açtı, bir sigara sardı. Hızla içmeye başladı, içerken bir tane daha sardı. Sonra onu da içti. Ölürdü

belki ve kesilirdi tüm sesler. Çığlık artık susmak bilmiyor. Titremeye başladı, halının üstünde ufacık kaldı, kulaklarını tutup ağlamaya başladı. Yıllardır ağlamıyor, ağlayamıyordu. Kafasına vurdu defalarca. Çığlık susmadı. Sonra bir ses. Bir hışımla duvarın köşesine sinip bacaklarını karnına çekti, yaş dolu gözleri kocaman açılmış;
"Anne."
"Seni bekliyordum. Ne kadar güzel olmuşsun, büyüdükçe bana benzemişsin. "
"Ne sana benzemesi? Yaklaşma bana! Gitmiştin, yoktun sen, sen gitmiştin."
"Şimdi buradayım. Hatırlıyor musun, şu ağaçta küçük bir salıncağın vardı. Baban yapmıştı sana."
"Ne anlatıyorsun sen? Ne babası? Babam kim? Hangisi? Bu bahçeye bakınca gülümseyebiliyor musun sen? Güzel bir şey hatırlayabiliyor musun gerçekten buraya bakınca? Bak, bu parmağımı hatırladın mı? İğrenç maddelerin yüzünden kırmıştın hani. Bahçeden bulduğum bir çubukla sarmıştım. Bir doktora bile götürmedin. Kaldı böyle. Bu yüzden solak olmayı öğrendim ben. Sen bu yatağa bakınca güzel bir şey hatırlayabiliyor musun gerçekten? Beni şu dolaba kilitleyip iki gün orada unuttuğunu da hatırla o zaman. Çatı katından nasıl korktuğumu bildiğin halde beni oraya kilitlediğin geceleri de hatırla. O adam kocaman elleriyle incecik boyumu sıkıp seni tehdit ettiğinde tam şu koltukta ifadesizce oturup izlediğin günü de hatırla. Yemek diye her gün yeşil zeytin yediğimi de. Ben çok severdim yeşil zeytini, anne. Yiyemiyorum şimdi. Altı yaşındaydım. Altı! Altı yaşında bir çocuğun görmemesi gereken her şeyi gözüme soktun sen. Yetmedi, bak şu soba demirini de gözüme sokmakla korkuttun. Bunları da hatırla. Ben hatırlıyorum çünkü. Hiçbir şeyi unutmuyorum. Beynimin içi bu örümceklerle dolu. Nerede olursam olayım ben her sabah gözümü bu eve açıyorum."
"Her şeyi hatırlıyorsun öyle mi? Her şeyi. Şu an bunları o madde kanında gezinirken söylüyorsun mesela. Yeşil zeytin yiyemiyormuş küçük hanım. Solak olmayı öğrenmiş. Aman ne tasa! Ölüyüm ben, ölü. Ve hayatımı çalan, bana yarım yamalak yaşamını anlatıyor. Hiçbir şeyi unutmuyormuş. Yazık."
"Sana inanamıyorum. Kendime inanamıyorum. Buraya geldiğime inanamıyorum. Haklı bir yanını aramaya çalıştığıma inanamıyorum. Bunca yıl kendimi suçlu hissettiğime inanamıyorum. İğrençsin, İğrenç. Nasıl büyüdüm, bu yaşa nasıl geldim biliyor musun? Hayır. Ağladığımda yoktun, güldüğümde yoktun, korktuğumda, sevdiğimde, öfkemde, başarımda, başarısızlığımda yoktun. Sen ölmedin, sen gittin. Şimdi de git."
"Hiçbir yere gitmedim. Öldüm. Sen öldürdün, her şeyi unutan aklın bunu nasıl es geçmiş? Düşün, niye es geçmiş? İnsan böyle çünkü çocuğum, anla artık. Sadece haklı gerekçelerini kazıyorsun hafızana. İnsan kendini unutur en çok, bunu unutuyorsun. Çünkü kendinle, aklınla, içindekilerle yaşamak zorundasın. Kendine katlanmanın en kolay yolu da kendini unutmaktır, bunu unutuyorsun. "

Kafasına vurmaya başladı. Titreyen ellerini ağzına götürüp pencereye doğru koşup aşağı baktı, kertenkeleyi öldürdüğü noktaya. Hatırladı.
“Hayır, ben seni öldürmedim. Sen gittin. Kertenkele vardı, korktum ben, onu öldürdüm.”
“Ben bu pencerede otururken arkamdan beni itip, ben aşağıda sere serpe toprağın üstünde kan revan bağırırken camdan bana bakıp gülen, sonra ağlayarak kaçan bacaksız kimdi o zaman?”
“Ben... Kertenk... Kuyruğu yaşıyordu hatta.”
Annesi güldükçe Esma çılgına dönüyor. Ellerine, sonra aşağı baktı. Çatıda uyuduğu gecelerden birinin sabahı, korkunç kabuslar görmüş tir tir titriyor. O ise pencerede oturuyor, bacaklarını aşağı sarkıtmış, başını pencerenin kenarına yaslamış. Hepsini hatırlıyor. “Seni ben öldürdüm.” Rahatladı. Pişman bile olamıyor. İçinde bir şey kıpırdandı, sanki bir ağaç mevsim kışa dönerken dalındaki son yaprağını düşürmüş, yine de içi yaza kesmiş. Sıcacık bir temmuz sabahına uyanmış gibi ılık. Sızıntı buradandı. Anladı. Koltuğa oturdu. Annesi pencerenin kenarından baktı, gülümsedi, atladı. Esma hiçbir şey yapmadı.
Mutlu bir çocukluğu olsaydı mesela ya da tüm bunları yaşamamış olsaydı yine de elini kana bular mıydı? Kötülük doğarken mi vardı insanın ruhunda, yoksa sonradan mı kazanılırdı? Şartlar mı yaratır kötüyü yoksa zaten kötüsündür de geçerli bir ortam mı bulamazsın? Cevabını bildiği bu sorularla pencereye baktı durdu. Pencereye yaklaştı. Bahçede bir kertenkele kuyruğunun çırpınışına takıldı gözleri. Aşağı indi ve kuyruğun çırpınışlarını donuk bir ifadeyle izledi bir süre.
“İnsanı bıktıran körlük bazen insanın ihtiyaç duyduğu bir lüks de olabilir. Ağaçlar kurur, evler eskir, insanlar unutur. Söylediklerini, hissettiklerini, çoğu zaman da kendilerini. Kullanılmayan her şey eskir ve zamanla silinir hafızadan. Benim hafızam sadece seninle doluymuş meğer. Yıllarca içimde çocukluğumdan kalma devasa bir boşluk var sanırken, içimin tüm odaları, koridorları seninle doluymuş. Şimdi yoksun, nihayet. Yerinde koca bir boşluk. İçini neyle istersem onunla doldurabilirim. Çünkü doğa ne boşluğu sever, ne kayıtsızlığı, anne. Zamanla yerini aksi ile doldurur. Yeni yerler, yeni evler, yeni insanlar daima vardır. Ve elbette bu döngünün acımtrak kaderi olarak onlar da bir gün miadını doldurur. Onlar da eskir. Çünkü eskiyen öylece durur ama körlükle lanetlenmiştir artık. Unutulur. İçinde koca bir boşluk, penceresinde artık olmayan çiçekler ve içinde artık gezinmeyen ayak sesleri. İnsanlar da böyledir. Çünkü tarihin en kral laneti insanoğluna bahşedilmiştir. Unutulmak. Çünkü insan unutur. Döngü tamamlansın diye sırf, unutulmak da önünde sonunda olacak olandır. Seni hiç zorlanmadan unutacağım. Bir makasın iki ucu gibi aslında her şey. Eğer bir ucu körse diğeri istediği kadar keskin olsun, o makas kesemez. Kesmeye çalıştığı her ne ise, onu yıprattığı ile kalır. Makas da cismen varlığını korusa da işlevi hacmi ile boşlukta yer kaplamaktan öteye gidemez. Bir süreden sonra döngüsü-

nü tamamlayan her şey gibi. Her şey bu kadar basitmiş meğer. Hava sızan bir deliği kapatmak bu denli basit. Makasın kör tarafı kuşkuşuz ben, diğer tarafı sendin anne. Haklıymışsın, görmeyen benmişim. Kesmeye çalıştığımsa hayatımın ta kendisi. Artık yoksun nasılsa, körlük yok, sızıntı yok, hayat var."
Çırpınan kuyruğu çıplak ayaklarıyla unufak etti.
Koşarak çıktı, ayakkabılarını almadı. Bisiklet izlerini sildi. Kardan adamı devirdi. Toprak patikadan sek sek oynayarak indi. Otuz altı yaşında üşüyen bir kadın olarak çıktığı bu patikadan, sek sek oynayan altı yaşında bir kız çocuğu olarak indi.
"Döngü" diye tekrarladı içinden. "Döngü, sana hazırım."

KAPAK HESABI

Gökhan Bakar

Film şeridi denir. Bunun ölümü tecrübe eden bir söz olduğunu şimdi biliyorum. O zaman karanlıkta düşündüklerim başkaydı. Yaz tatili, tiyatro gösterileri, konser, gece sineması, katil kim oyunuydu. Unutamayacağım bir düzine aşk sarhoşuydu filan. Uyku yerine güzel anlara dalmak gibi sanırım. Gözüm arkada kalmadı diye büyükleneceksem şu saydıklarımla dolmalı o negatif. Son perdede son arzun değil son yaşamın oynatılır denir. Altı yıldır her günün hemen hemen tamamını geçirdiğim plaza odasıyla sınırlanmıştı. Sandalyemin lime lime kolları, elimden düşürmediğim porselen bardak, Osman Hamdi'nin yapboz tablosu, onlarca not kâğıdı, dunhill paketi, yeşil şapkalı masa lambası, içine kıl ve ekmek kırıntısı dolmuş tuşlar üzerinde dönüyordu dünya. Kalbim durdukça klavyeyi ters çevirip masaya vurduğum zamanlarda çıkan tak tak sesini dinliyorum: Tak tak! Tak tak! Boylu boyunca uzandığım

masadan doğrulabilsem, "Gir," diyebilirdim. "Kalk, gidiyoruz," dedi.

Kesinlik karşısında şartlı ödün vermeye alışığım; durumu eğlenceli hale getirebileceğim için: "Peki, gidiyoruz," dedim, "ama sevdiklerime kendim haber vermeliyim."

Bakiyesine bakınca aksiyonlu hayat çeviremeyişime acıdığından önerimi geri çevirmedi. Ruhum söküldü. Ruhumun yerine geçici hayat yüklendi. İki saatlik uzatmalara bilgisayarımın başında uyandım:

1-) EV İLANİHAYE HAKLIDIR; YOL GÖZLEDİĞİ AÇIK BİR ÇOCUKLA

Ayla, Deniz'e okuduğu kitaptan başını kaldırıp hikâyeyi aklına ilk gelen sonla alelacele tamamladı: "Kedi Dede yıldıza dönüşmüş ve gökyüzünden torunlarına el sallamış. Burada da masal bitmiş."

Kapının önünde sessizce beklediğimi görünce sitem etti:

"Hoş geldin. Kigitagaptaga tagabugut ögölügüm gigibigi çigirkigin cügümlegeleger vagar. Sözgödege çogocuguklagar igiçigin yagazıgılmıgış. Almadan önce içine baksaydın keşke hayatım."

Deniz araya sıkıştırılan şifreli cümlenin annesinin atlayarak okuduğu ve kapağı çabucak kapatılan kitabıyla ilgili olduğunu anladı:

"Anne sen bana masal mı? Anne sen bana hikâye mi okudun, çabuk söyle?"

"Hikâye okudum, kızım. Sonunu ben tamamladım masalmış gibi. Böyle daha iyi değil mi?"

Kendisinden gizlenen şeyin kırgınlığıyla koltuktan kalkıp bana sarıldı:

"Kitap yaşıma uygun mu değil baba?" diye sordu.

"Evet, kızım, orada anlatılan şey büyüklere göre," dedim. Yanaklarımı öptü. Resim çizmek için arka odaya geçti.

Hikâyenin uygunsuzluğu üzerine uzun süre tartışmaya niyetlenmişti. Doğrudan konuya girdim:

"Ayla, ben öldüm."

Ölmem gibi bunu benim ağzımdan duymuş olması da onu şaşırtmadı. Ağlamadı. Uzun süre sessiz kalıp ne yapacağını bilemez durumda bana sarıldı:

"Ona söylemeyeceksin değil mi canım?" diye sordu. "Evet, alıştırırsın sen." dedim. Yanaklarımı öptü. Deniz'e kitap okumak için arka odaya geçti.

Az önce nefretle kapattığı kitaba şimdi dostu gibi bakıyordu: "Deniz, sana kitap okumamı ister misin?" diye sordu.

Kapıya yöneldiğimde Deniz henüz bitirdiği resmi elime tutuşturdu: "Bu kez erken gel eve baba; hep geç geliyorsun," dedi.

Kulağına eğildim: "Deniz. Deniz, ben öldüm kızım," dedim. Gözlerinin içi gülüyordu onunla bu sırrı paylaştığım için, kulağıma eğilip, "Baba resmi iyi sakla, annemle ben ilgilenirim," dedi.

Ayla'nın artık yan odada ağladığı duyuluyordu.

2-) İŞYERİ 7/24 AÇIK; SÜRELİ İŞLER

Evden çıktıktan sonra tekrar işyerine döndüm. Osman Hamdi'nin yapboz tablosunun hemen altına kızımın çizdiği resmi bantladım. Çatısının yarısı kırmızıya boyanmış tek katlı ev, el ele tutuşmuş dört kişi, annesinin, babasının ve kendisinin saçları kırmızı, annesinin karnındaki bebeğin saçları siyah, benim sakal ve bıyığım var, gövdem yatay çizgilerle kaplı. Bulutlar kırmızı ve mora boyanmış. Benim üstümde

renksiz bulut ve resmin üzerinde bir kalp ile iki çiçek çıkartması.

Selim içeri girdi; yeşil şapkalı masa lambasını yakıp, "İçerisi güpegündüz karanlık olmuş. Ne zaman kaldırırlar ki bayrağı? Yönetim ön cephe diye buraya asmış. Gözlerimiz bozulacak bu gidişle, gerçi güzel oldu böyle, spot lamba falan aldık mı bu odaya tam olur, ne dersin?" dedi. Yaramaz bir çocuk gibi gülerek yeni keşfettiği birkaç dans figürüyle eğlendi. Ona yaşımızın otuz olduğunu hatırlatınca masada açık duran dunhill paketinden sigara çıkarıp utanmış halde fakat yorulmuş gibi kendini koltuğa attı. Her mahcubiyetinde savaşı benim alanıma çekmeyi pek seven ortağım masamda dağınık duran onlarca not kâğıdını gözüyle işaret etti:

"Süreli işleri bunlara yaz. Sonra da unut. Arkanı toplayacaklar nasılsa var."

"Selim, kes sesini."

Bu tartışmanın şimdiye kadar süresi kaçırılmış iş bulunmadığından verimsiz bir sataşma olduğunu fark edip sigara dumanını üstüme üfledi ve başka konuya geçti:

"Şu Silah Taciri kaç bin parça? Ali bunun için kim bilir ne kadar uğraşmıştır? Görüşüyor musun onunla? Yok. Geçende adliyede gördüm, en yakın arkadaşım diyordu senin için. Öyle mi? Yok. Sen böylesin işte. Çünkü sen gördüğüm en kahpe adamsın, bu yüzden sen bu mesleğin..."

"Uzatma yeter, sana ben başka şey söyleyeceğim."

"Aaa? Deniz mi çizmiş onu? Arı gibi çizmiş lan seni. Çocuk bile anlamış babasının ne bok olduğunu. Geç gelip geç çıkarsan böyle resmini çizerler işte adamın."

"Uzatma, arı değil o, gövdemi tabut gibi çizmiş."

"Yok artık, ayakta!"

"Selim, ben öldüm."

Henüz birkaç fırt çektiği sigarayı yere atıp ayağıyla çiğnedi. Kirişi yumrukladı. Resim yere uçtu, tablo tuzla buz, yapboz paramparça; iş dışındaki pek çok şeyi hayatından çıkaran iki kişiden biri ilk defa kendi yalnızlığıyla yüzleşiyor. Karşımda onu öylece yıkılmış görünce yerinde olmadığıma bin kat sevindim. Müşterek hatayı itiraf etmek yerine konuyu ileride bize çok para kazandıracak işlere getirdi:

"Selim deme bana, onu sikerim, o kim lan tek başına, o kim, bu kadar süreli işin altından tek başıma. İş raporu çıkarsaydın en azından. İşlerimiz çok iyiye gidecekti."

Konunun imkânsızlığını anladığında eline sargı bezi doladı. Kendi bilgisayarının başına geçip acil e-maillere cevap yazdı. Benim de çok önemsediğim birkaç müvekkille telefon konuşması yaptı. Peşim sıra çalışanların bulunduğu bölmeden geçerken, "Tüm süreli işlerde süre uzatım alın ve duruşmalara mazeret sunun. Her şey tekrar olağana dönene kadar işyeri 7/24 açık. Ben Kenan'ın cenazesine gidiyorum. İçerisi dağılmış biraz, temizlikçiyi çağırın," dedi. Sekreter Elif Hanım Selim'in peşinden hızlı adımlarla yürürken -neden sekreterler işten çıkan patronlarının arkasından hızlı adımlarla yürür, yürür ki?-, Elif Hanım yürürken, "Erhan diye bir çocuktan stajyer ilanımız için mail gelmişti. İlgi alanlarında şiir, özellikle ikinci yeni ve garip akımı yazıyor. Kenan Bey, bu gün için görüşmeye ça-

ğırmıştı. Onu ne yapalım?" diye sordu. Selim kızcağızı olduğu yere muğlak bir sözle çiviledi: "Ona ofis içinde toplumsal gerçekçi takıldığımızı söyle lütfen." Elif Hanım bir taraftan Selim'in verdiği cevabın sorduğu soruyu tam karşılamadığından endişe ediyor diğer taraftan başsağlığı dilemeyi en sona bıraktığından içi içini yiyordu. Kızcağızın o halde kalakalmasına ruhum elvermedi. Geriye dönüp "Çocuğa işe alınmayacağını, kendisine iş verecek kişinin öldüğünü söyle," diye fısıldadım, "başsağlığını hiç kafana takma, aklına gelmez bile, unutur."

3-) ARKADAŞLAR: SEFA VE HASAN İYİNİYETLİ BİRER ALÇAKTIR

Ölümümü Ayla'dan haber alan abim sosyal medyada durumumu paylaştığından, Sefa ve Hasan'ı evlerinde bulamadım. Cenaze namazının kılınacağı camiye benden önce gelmişler; gözüm ve kulağım onlardaydı. Ağlayanları o halleriyle değil hep güzel hatırlamak istiyordum.

Sefa ve Hasan her zaman olduğu gibi eğlenceliydi. İkisi köşeye çekilmiş onlarla sözleştiğimiz üzere tutti frutti çalıp mezarıma şarap dökmenin kendi hayatlarını tehlikeye sokacağını, ilk Hasan'ın gitmesini isterken nasıl da önce öldüğümü, ayrıntısını düşlediğim eğlenceyi yaşayamamamın çok acı olduğunu kendi aralarında konuşup gülüyorlar:

Hasan, "Tutti Frutti Ve Şarap: İsabetsiz Beyandır," dedi. Sefa ceket cebine sakladığı şarabı işaret ederek, "O söz tutulacak; kimse kalmadıktan sonra," dedi. Bunların yanına bizim Ali'nin yaklaştığını gördüm: "Arkadaşlar, bu Kenan'ın cenazesi mi?" diye sordu ve ekledi: "Ben onun en yakın arkadaşaydım." Hasan kendini tutamayıp açıktan açığa güldü, "Kusura bakma sinirlerim bozuldu kardeş. Biz de öyleyiz."

"Arkadaşlar," dedim bunun üzerine cenaze cemiyetine: **"ARKADAŞLAR: SEFA VE HASAN İYİNİYETLİ BİRER ALÇAKTIR."**

İmam bu çıkışımın cenaze yerini şenliğe çevirme girişimi olduğunu fark etti. Bu cesaretimi kendi öğüdüyle bastırmaya çalıştı:

"Burada yatan Kenan kardeşimizin size söylediği bir şey var. Diyor ki, ben de sizin gibi bir zamanlar yaz tatili yapardım, tiyatro gösterileri, konser, gece sineması falan kaçırmazdım."

"Yeter ulan yeter," dedim, "yerime konuşma, dublaja meraklıysan geç buradan konuş. Yoksa bırak ben birkaç laf edeyim."

Abim telefonundan ölü kardeşinin veda konuşmasını canlı yayınlıyor; bu kadar çok kişi ilk kez beni dinliyordu:

"Çoğunuz bana gücendiniz. Bu konuda küçük bir geri bildirim yapmalıyım. Yıllarca şu aktivizm meselesini sizlerle konuşup durduk. Hukukçu arkadaşlar her haksızlığa karşı hukukçu olarak aktif hak mücadelesi verilmesi gerektiği ve bunun insan hakları bağlamında direnişçi tarz benimsemek olduğunu düşündüler. Beni bu bağlamda suskun kalmakla suçladılar. Geldiğiniz nokta size gösteriyor ki bir avukatın sadece dürüst, namuslu ve iyi niyetli meslekî tarz benimsemesi başlı başına çılgınca bir aktivizmdir. Böyle davranıp yıllarca avukatlık yapan kimse olarak yaşadığım topluma büyük katkı sağladığımı düşünüyorum. Dürüst avukatların du-

rumu bizâtihi takdir sebebi. Okunmadığını bile bile haklılığı madde madde sayfalarca sıralamayı, okunmadığını bile bile müvekkilini de dilekçelerde tırnak içi konuşturmayı, onların saflıkla inandıkları samimi beyanlarının sonra nasıl şakaklarına dayanan silaha dönüştüğü, kanunun ruhuna nasıl okunduğu, Sait Faik'in mahkeme kapısı anıları ve o anıların yanı başında duran çok daha ağır gazete haberlerinin ve üçüncü sayfa hikâyelerinin nasıl susmayı gerektirdiği. Bütün bunları bile bile mesleğini inançla icra edip bu aktivizm üzere ölmüş biri olarak sizden küçük bir tebrik bekliyorum şimdi efendim; teşekkürler efendim; siz sağ olun siz var olun efendim."

Düğünlerde bile günah diye eli alkış görmemiş annemin ve babamın ve kardeşlerimin ve Ayla'nın ve Deniz'in ve işyerinden cenazeye kaçıp gelenlerin ve en yakın arkadaşların kendilerine adil paylaştıramadığım bu kısa ömür için alkış tuttuğunu gördüm.

5-) SONUÇ OLARAK;

Kıl ve ekmek kırıntısı dolu tuşlar üzerine yığılıp kalmışım. Yüzümde A izi uzatmalı; kurşun gibi delmiş. Bir ölünün konuşmasına artık kayıtsız kalındığından sonuç yerine sürem dolmasına rağmen şunları da açıklamama izin verin:

Uzun konuşan müvekkil Hüseyin Bey cevabını herhalde internetten öğrendiği sorularına, "Evet, doğrudur" şeklinde onay gelmeyince kontörü çok gitmesin diye telefonunu kapatmasaymış ve kalp krizi geçirdiğimi anlasaymış uzun süre yaşayabilir ve müvekkillerimi geri kalan ömrümde de aydınlatabilirmişim. Üstelik operatörlerin vatandaşa sağladığı ucuz konuşma paketleri sayesinde ödemeli aramadan kurtulduğum muhteşem rekabet zamanlarından geçiyorduk. Bu sırada yazdığım çok önemli bir dava dilekçesiymiş; kaydetmemişim, şu hale gelmiş;

Avukat Kenan Namir Bey'in Son Layiha Tablosu

K S Hukuk & Danışmanlık

İsta8uynbul, 05.04.20rt15

T.C.
İSTANBUL ANADOLU (.) ASLİYE TİCARET MAHKEMESİ
SAYIN BAŞKANLIĞI'NA

DOSYAqw NO.: 206716/ E.

1-) aaaaaaaaaLQEW4Q3UTMVSEŞ

2-) PĞ32RPEALÖEROPY54YN

3-)

5-) SONUÇ OQLWEAK; Yukato arz edilen nedenler

AAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAArzederiz.

Altunizade Mah. No. 666666666666666666666666 rtkrthrt34662 huıkt Üsküdar İSTANBUL

Tel: 0216 667drt 5134ww3hy (pbx) Fax: 0216 65k 5shgh 25 E-mail: kenanmertgüver5e@kshukuk.com; selim.metin@kyutmhukuk.com

Eski ortağım Selim adımı yaşatmak için bu dilekçenin çıktısını alıp üç adet tablo yaptırdı. Birini çerçeveletip boş kalan Silah Tacirinin yerine asmışlar. Diğer ikisiyse evimde ve en çok duruşmaya girdiğim adliyenin baro odasında bir köşeye çakılmak üzere bu haftanın ilk mesai gününde kargoya verildiler. Böylece kafamın klavyeye çarpıp uzun süre tuşları baskılamasıyla oluşmuş bu dilekçe; önünde uzun süre durulacak sanat eserine dönüştü. Belki iki sanatçı ruhlu meslektaş bu tablo önünde birbirine aşırı sevgi duyup birlikte nice dilekçe yazacakları hayatın kapısını yüzyıl düşünsem aklıma gelmeyecek çıkarımlar üzerine çalacaktır. Temsili bir tanışmayı sonuç yerine arz ederim:
"Peal, tesadüf olmamalı."
"Bence çan seslerini temsil ediyor."
"Sakarya doğumluymuş. Ya 54'e ne diyeceksin?"
"Yüzünün klavyeye düşüp kalmasıyla açıklanamaz. Olağandışı."
"Başının mahkeme ismine vurmamasının yarattığı kutsiyeti fark ettiniz mi?"
"Dikkatinize hayran kaldım meslektaşım, isminizi rica etsem?"

YANSIMAYAN

Defne Sarıöz

Herkese olduğu gibi bana da aynada gördüğümün basit bir yansıma olduğu öğretilmişti. Biraz karmaşık olanlarıyla çocukken annemin götürdüğü lunaparkta karşılaşmıştım. Hiçbiri Zaman Tüneli'nde karşılaştığıma benzemiyordu; yine de güldüren aynalar beni güldürmemişti, çığlık çığlığa ağlayarak kaçmıştım o lanet yerden. Zaman Tüneli'nde gördüğüm ise ne küçültülmüş ne büyütülmüş bir yansımaydı, herhangi bir şekilde çarpıtılmış da değildi.

Komşunun küçük oğlunu evimizin önüne kurulmuş panayıra götürürken, güldüren aynaların aklımdan şöyle bir geçmiş olduğunu hatırlıyorum. Aynaların ufaklık üzerinde de aynı tesiri yapıp yapmayağını sınamak gibi şeytanca bir fikir de ola ki geçmişti aklımdan. Neyse ki gördüğüm kadarıyla panayırda güldüren aynalara yer verilmemişti.

Kalabalığın içinde yitip gitmemesi için yürürken gözlerimi çocuktan ayırmıyor (elinin tutulmasını istemeyecek yaşa gelmişti) neye binerse ben de onun-

la birlikte biniyordum ama çarpışan arabalara binmek istediğinde üzülerek kendisine eşlik edemeyeceğimi söyledim. Ufaklık arka arkaya iki tur binmek istiyordu, tastamam yirmi dakikaya denk geliyordu bu. Kuyruğa onunla birlikte girdim, arabaya bindikten sonra kenarlarda bekleşen anne baba kalabalığının arasına karışıp bir müddet izledim de onu. Aralarından ne ara ayrıldığımı hatırlamıyorum. Beni Zaman Tüneli'ne (büyükçe bezden bir çadırdı) getiren, aslında çadırın hemen önüne kurulmuş limonata tezgâhıydı. Taze nane kokusuna oldum olası karşı koyamazdım.
Limonatayı aldığım adam ben parayı verip uzaklaşmak üzereyken şimdi pek şeytani bulduğum bir sırıtmayla içeriyi işaret etmişti.
"Var mısın zamanda yolculuğa?"
Biletçinin bağırtısıyla kafa buluyordu. Biletçi on altı yaşlarında var yok bir oğlandı, sürekli aynı şeyleri tekrar ederek gırtlağını paralıyordu:
"Kimler girdi de çıkamadı! Kimler çıktı da giremedi! Aman abim sakın başın dönmesin, kaybolursun! Var mısın zamanda yolculuğa!"
Hemen ardından bu "Aman abim başın dönmesin" kısmını "ablam" diye değiştirip aynı tonlamalarla tekrar söylüyordu. Son derece rahatsız ediciydi. Diğer her şeyi ilgi çekici kılan belki de çocuğun tavırlarındaki yapmacıklıktı. Panayırın onca modern görünümüne karşın sanki yalnızca burası, –limonata tezgâhı da dâhil olmak üzere- çadırın önü, 70'li yıllarda geçen bir film sahnesini andırıyordu. Hoşuma gitmişti bu. Bilet alıp sıraya girdim.

İçeriye herkes teker teker girdiği için belki yirmi dakika boyunca limonatamı içerek güneşin altında bekledim. Nihayet sıra bana geldiğinde içimde nedenini çözemediğim bir huzursuzluk vardı. Aldırmadan girdim içeri. İçerisi zifiri karanlıktı, hiçbir şey göremesem de daracık bir yerde olduğum hissine kapılmıştım. Elimi kolumu açınca gerçekten de böyle olduğunu anladım. İki yanımda duvarlar vardı, bunun bir koridor olduğunu zannedip yürüdüm. (Zaman yolculuğu dedikleri herhalde çadırın bir kapısından girip arka kapısından çıkmaktan ibaretti) Bir kaç adım sonra kalın bir perdeye çarptım.
Işığı görme ümidiyle perdeyi hırsla iteledim. Panayıra dönecek yerde ufak bir odaya gelmiştim. Burası görece aydınlıktı. Görünürde kapı yoktu. Duvarlara yaklaşıp aranmaya başladım, köşeyi üçüncü defa dönerken ben yaklaştıkça büyüyen bir karaltıyla birden irkildim. Önce odada başka birinin olduğunu zannettim ama gölgemden başkası olamazdı bu. Daha gördüğümün ne olduğunu anlamadan odada ışıklar birden yandı ve iki adım geriye sıçradım. Duvarın bu kısmı boydan boya aynayla kaplıydı. Birdenbire şaşalamış suratımla burun buruna gelmiştim. Bir küfür sallayarak gerisingeri kumaş perdeye doğru yürüdüm.
Bir terslik olduğunu çok geçmeden anladım. Korkarak adımlarımı yavaşlattım ve başımı geriye doğru çevirdim: Yansımam az önce olduğu yerde kalakalmıştı. Kıpırdamadan duruyordu ve başı tam olarak duruduğum yere dönmüştü. İşte hemen o an, perdeyi savurup geldiğim yere dönseydim, belki gördüğümü

unutabilirdim ama korkuma ve merakıma yenildim. -Korkuya tam anlamıyla yenilmenin anlamının kaçmak yerine saldırmayı seçmek oludğu gibi, belki pek çoğunuzun saçma bulacağı bir varsayımla söylüyorum bunu.

Sol omzumun üzerinden bakarak geri geri yaklaştım ona doğru. İlkin gözlerini seçemiyordum; bana bakıyor oldukları fikri bile kanımı donduruyordu. Yine de kalbim yerinden fırlarcasına atarak geri geri yürümeye, ona yaklaşmaya devam ettim ve yolu yarılamadan gözlerinin içini gördüm: Evet, dosdoğru bana bakıyordu. Duvarın kenarından uzaklaştığımda kılını kıpırdatmadı ama ben gözbebeklerinin oynadığını fark ettim. Az önceki bön ifadesi gitmiş, yüzü dehşet ve korkuyla taş kesilmişti. Artık perdeyi savurup panayırdaki her şeyden habersiz kalabalığın içine karışmanın beni kurtaramayacağını anlamıştım. Dizlerim titreyerek yanına vardım. Bu gördüğüm, benim yansımam olamazdı, bu, kendine ait bir bedeni ve bilinci olan bir şeydi, iradesini kullanması da an meselesiydi. Bana dokunursa ya da sesini duyarsam aklımı yitirebilirdim.

Onun yüzünde de aynı dehşeti okuyordum. Sanki kaçıp gitmek istiyor ama yerinden kıpırdayamıyordu. Gövdesinin belli belirsiz salındığını görebiliyordum, yüreğinin atışı gömleğinin üzerinden belli oluyordu. Dilinin ucunda çenesini tutamayıp sormaktan korktuğu bir soru olduğunu sezdim. Bir an önce kaçıp gitmezsem bu soru yeri göğü inletecekti. Ne cevap verecektim o zaman? Ne söylenebilirdi? Dudaklarımı ısırdım. Herhangi bir yanıt felaket olurdu. Nasıl bir felaket olacağını kestiremiyordum ama tüm evreni yanlışlayacak bir şey olurdu bu. İki adım geriledikten sonra korkunç sesini işittim:

"KİMSİN SEN?"

***

Kendime geldiğimde çadırın dibinde, dizlerime kapanmış halde duruyordum. Oraya nasıl geldiğimi anlamamıştım; sanki aradan yıllar geçmiş, yaşlanmış ve asıl hayatımdan uyandırılıp panayıra zorla getirilmiş gibiydim. (Daha önce bayılmış olanlarınız bu duyguyu bilecektir) Başımı tekrar dizlerime koyup gözlerimi kapadım ve olanca gücümle geldiğim yeri hatırlamaya, mümkünse oraya geri dönmeye çalıştım ama kafamdan aşağı dökülen soğuk sular buna engel oldu. Panayırdaki görevlilerden biri yanıma eğilmiş elini buz kovasına daldıra çıkara suratımı ovalıyordu.

"Bir şey yok, tamam geçti..."

Gerçekten de geçmişti. Kalkıp buz kovasına bir tekme savurdum. Sonra her nasılsa komşunun oğlunu hatırladım. Onu bırakalı belki yarım saatten fazla olmuştu. Koşarak çarpışan arabaların olduğu yere gittim. Neyse ki çocuk bir yere kıpırdamamıştı. Biletçinin karşısında dikilmiş, el kol hareketlerinden anladığım kadarıyla adamı bedava bir tur daha binmeye ikna etmeye çalışıyordu.

Beni görünce gülerek işaret etti adama:

"Bak işte... Abi parasını verecek!"

Vermeyecektim. Bu lanetli oyuncaklara beş kuruş daha vermeyecek, bu Allahın belası yerde bir dakika daha

kalmayacaktım. Kolundan yakalayıp dışarı sürükledim çocuğu. Eve vardığımızda ağlamaktan gözleri şişmişti. Kolunu yol boyunca nasıl sert kavradığımın o zaman ayırdına vardım. Annesine bunu nasıl açıklayacağımı düşünüyordum. Asansöre binmeden önce karşısına çömelip çok üzgün olduğumu, muhtemelen güneş başıma vurduğu için yol boyunca kendimde olmadığımı anlatmaya çalıştım ama o beni dinlemiyordu bile.

"Zaten çarpışan arabalara bindiğimde de beklemedin beni! Kayboldum zannettim, ödüm patladı!"

Kalkıp asansörün kapısını açmaya yeltendim, son anda içerideki aynayı hatırladım.

"Yürü, merdivenlerden çıkacağız."

Ama ufaklık cümlemi bitirmeme kalmadan asansöre binmişti bile. Işığın yukarı doğru yükselip kaybolduğunu gördüm. Ağır ağır basamakları çıkmaya başladım. Dokuzuncu kata yaklaşırken anneyle oğulun sesini işittim. Yanlarına vardığımda nefes nefese kalmıştım.

"Kuzum siz ne yaptınız? Bi' lokmacık çocuktan ne istediniz?"

Oğlunun kolundaki sıyrıkları göstererek, tiksinti ve korkuyla bakıyordu bana.

"Bu yapılır mı? İnsanlığa sığar mı? Sana güvendik emanet ettik, başında durmamışsın bile..."

Ufaklık bir kolundaki izlere bir suratıma bakıp sümüklerini çeke çeke ağlıyordu. Bu kadarı fazlaydı artık. Yalancı velet biletçiye yaltaklanırken ben dehşetten ruhumu teslim etmenin eşiğine gelmiştim. Annesinin bunu anlayıp anlayacağı yoktu. Hiçbir şey söylemeden kapıyı yüzlerine çarpıp içeri girdim.

Komşu kadına, oğluna ve panayırda beni kendime getirmeye çalışan görevliye yapmış olduğum kabalığın çok sonra ayırdına varacaktım; o esnadaysa görmüş olduğum sözde yansımamın üzerimdeki gücünün henüz farkında olmadığımdan bütün bunların kendi içimden geldiğini sanıyordum. Şimdi, artık kendimi onun şerrinden kurtarabildiğime ve zihnime tamamen hakim olabildiğime göre, bunun hiç de böyle olmadığını söylemeliyim: Hayır, onu gördükten sonra yapmış olduğum hiçbir şey aslında içimden gelmiyordu. Korkarım, dışarıdan da gelmiyordu. –Bu kadar basit olmamalı.

Bazılarınızın zannedebileceği gibi içimde bana yabancı olan, benden olmayan bir şeyi, benden fazlasını, beni aşan bir bilinci ya da bilincimdeki karanlık tarafı görmemiştim orada. Olduğum her neyse onu, yalnızca kendimi görmüştüm; ne var ki bu kendimle önceden tanışmıyordum. Bunu dosdoğru anlatabilmek için, 'bildiğimiz aynalar' üzerinden gitmeyi deneyeceğim.

Şu kadarından eminim ki, bildiğimiz aynalar, insanı olduğu gibi göstermiyor. Bu aynalara baktığında insan bir kişi görüyor ve bu sayede kendini güvende hissediyor. Kimse bir kişi olduğundan şüphe etmediğine göre aynanın insana tek kişi olduğunu kanıtlamak gibi bir işlevi olmadığını saflıkla düşünebilirsiniz. Işıklar yandığında, yaşadığım anlık şaşkınlığa rağmen, henüz ben de benzer bir saflık içindeydim. Karşımda bir 'ayna' oldu-

ğuna göre orada kendimi görmek beni şaşırtmayacaktı. Gel gelelim Zaman Tüneli'ndeki aynanın şakası yoktu. İnsanı kendisi olduğuna ve aklını yitirmediğine inandırmak gibi bir derdi ise hiç yoktu. Zaman Tüneli'ndeki ayna, nasıl denir, sırrı olmayan bir aynaydı. Diğerlerinin aksine sırrı gizlemek yerine onu olduğu gibi insanın yüzüne savuruyordu ve kurbanının yıkımına karşı tamamen kayıtsızdı.

Bu ilk karşılaşmamızın ardından, tahmin edebileceğiniz gibi, aynalardan ve tüm yansıtıcı yüzeylerden fellik fellik kaçmaya başladım. Evimdekileri gizlediğim gibi, dışarıda da vitrinlerin önünden başımı yerden kaldırmadan geçiyordum. Olmadık bir anda onunla karşılaşma korkusundan artık neredeyse evden çıkamaz olmuştum, camların neden kalın perdelerle kapalı olduğunu açıklamak istemediğimden evime misafir de kabul etmiyordum.

İçime kapandığım bu kısacık süre zarfında aynada görmüş olduğum 'şey' üzerine düşünmeye zorladım kendimi. Bana hissettirdiği duyguyu tüm yakıcılığıyla anımsıyordum; ama düşündürdüğü neydi? Ya da şöyle sorayım, nasıl açıklanabilirdi böyle bir şey? Neden ürkütücü olduğu nasıl anlatılabilirdi? Mesela bir üçüncü kişiye? Bu noktada ne kadar uğraşsam da hissettiğimi kelimelere dökemiyordum.

Geçici olarak 'iyileşmemi' sağlayan (Aslında şansımı zorlamasaydım pekala kalıcı da olabilirdi bu) kendimi bildim bileli yakamı kurtaramadığım sakarlık ve dalgınlıklarım olmuştu. Bu durum her seferinde kendi görüntümle yeniden karşılaşmak zorunda bıraktı beni. İlk olarak evimin karşısındaki marketten içeri girerken koşarak üzerine yürüdüğüm çıkış kapısında (Sürekli alışveriş ettiğim bu marketin giriş ve çıkışını hep karıştırırdım) hazırlıksız yakalanmış, kör yansımamla neredeyse burun buruna gelmiştim. Tam o esnada içeriden bir müşteri çıkmasaydı gördüğüm ya da gördüğümü zannettiğim şeyin dehşetiyle bir kez daha kendimden geçebilirdim. Sonra ecza dolabını kurcalarken düşürdüğüm havlunun (Banyodaki aynayı bu şekilde gizlemeyi akıl etmiştim) arkasında görmüştüm onu. Sonra çay demlediğim çaydanlığın, yemek kaşığının, telefon camının (defalarca olmuştu bu) yüzeyinde... Ama bunların hepsi ufak tefek şeylerdi. (Belli bir büyüklüğe ulaşamayan yansımaların beni aslında pek de ürkütmediğini de yeri gelmişken belirteyim; bunlarla göz teması kurabilmek için yüzeye epey yaklaşmak gerekiyordu, bense daha ne olduğunu anlar anlamaz elimdekini fırlatıveriyordum) Onunla gerçekten yüzleşmeye cesaret ettiğimde ise boyu tastamam bana denkti; üstelik kaçacak hiçbir yerim yoktu.

Bir zamandır gözlerim yerde yürümeye alışmış olduğumdan olsa gerek, apartmana girdikten sonra da bunu sürdürüyordum. Farkında olmadan bir kaç defa bu şekilde asansöre binmiş, on kat boyunca (Herhangi bir katın düğmesine bir kez basıldıktan sonra tekrar komut vermek için asansörün durmasını beklemek gerekiyordu) sırtımı aynaya verip soğuk terler dökmüştüm. Bu hatayı dördüncü belki de beşinci defa tekrarladığım bir gün, ar-

tık canıma tak etti. Arkamı dönecek, oradaki şey her neydiyse görecektim. Bunları düşünürken henüz altıncı kata gelmemiş olduğumu hatırlıyorum. Şimdi nasıl olup da böyle bir şeye cesaret ettiğime şaşıyorum. O ufak kutunun içinde her şey olabilirdi ve apartmandaki kimsenin ruhu duymazdı.

Kendimden beklemediğim ani bir atılımla başımı çevirdim ve doğrudan gözlerinin içine baktım. Göğsümü kurşuna dizilecek idam mahkumları gibi germiştim. (Yansımam bunu gösteriyordu) Yüzümde daha önce benzerine pek rastlamadığım bir ifade vardı. Dikkatle baktım ona. Korkmaktan usanmış ve artık her türlü laneti karşılamaya razı olmuş, mütevekkil ve metin bir insanın yüzüydü bu, sonunu bekliyordu.

Bununla birlikte, gördüğüm, basbayağı, tanıdık, bildiğim yansımamdı, korkulacak bir yanı yoktu. Onuncu kata geldikten sonra ayağımı geriye doğru uzatarak kapıyı hafifçe araladım ve bir süre öylece dikilip yansımamı izledim. Onu çeşitli mimik ve el kol hareketleriyle sınadım. Hatta hızımı alamayıp ona kim olduğunu sordum. Eve girdiğimde önce perdeleri açtım, sonra banyonun aynasındaki havluyu kaldırdım. Uzaklaştım, yaklaştım, burnumu camın yüzeyine değdirdim, dişlerimi göstererek gülümsedim. Son olarak yatak odasının haftalardan beri açmadığım kapısını açtım ve giysi dolabındaki aynanın önünde durup bir müddet kendimi seyrettim. Bir kaç kez menzilinden çıktım, başımı geriye döndürüp orada olup olmadığına baktım. Sonunda ikna oldum. Her şey olması gerektiği gibiydi.

İnsan iyi şeylere nasıl da kolay alışıyor! O günden sonra haftalardır pençesinde olduğum korkuyu tamamen unutuvermiştim. Yeniden sokaklara çıkıp avare avare dolaşmak, vitrinlere gönül rahatlığıyla bakmak, alışveriş etmek, insanlarla konuşmak için dayanılmaz bir arzu duyuyordum içimde. İşe karşı komşumla başladım. Kapısını çaldım ve yapmış olduğum 'ayılık' için kendisinden ve oğlundan özür diledim. -Şimdi düşünüyorum da, bunu yapmasaydım belki gerçekten de eski hayatıma dönecektim.

Kadın beklediğimin aksine hoşgörü ve sevecenlikle karşıladı beni. Zaten oğlunun huyunu bildiği için başından beri çok kızmamış, hatta dediğine göre ufaklıktan dinlediklerinden sonra benim için endişelenmişti bile. Çocuğun anlattıklarına bakılırsa yol boyunca kendi kendime anlaşılmaz sözler söyleyip durmuştum. -Çocuklar böyledir, biraz pışpışlandıktan sonra ağızlarındaki asıl baklayı çıkarıverirler.- O gün neler söylemiş olduğumu çok merak etmeme rağmen çenemi tuttum. Bununla birlikte kadınla yaptığım konuşma zihnimi yeniden Zaman Tüneli'nde görmüş olduğum şeye döndürdü.

Yakamı henüz kurtarmış oluduğum korkularım şimdi yön değiştirmiş, üstelik eskisinden daha soyut, elle tutulmaz bir hale gelmişti. Düşlerimde sürekli Zaman Tüneli'nde karşılaştığım korkunç görüntümü görüyor, yatağımda sıçrayarak uyanıyordum. Bazen sargılar içinde beliriyordu önümde, bazen kadın elbiseleri içinde, kimi zamansa benimle ilgisi olmayan, bana hiç ben-

zemeyen ayrı bir beden olarak karşıma çıkıyordu. Hangi kılığa girmiş olursa olsun, başlangıçta benim yansımammış gibi hareket ediyor, beni kendisi olduğuna ikna ettikten sonra asıl yüzünü ortaya çıkarıyordu. Ya da şöyle diyeyim, bilincim aniden uyanıyordu ve ben o ana değin seyrettiğim şeyin kendi yansımam olmadığının birden farkına varıyordum.

Eğer çadıra geri dönüp içerideki aynalarla yüzleşmezsem hayat boyu içimde bir şüphe kalacağını hissediyor, görmezden gelmeye çalıştığım bu şüphenin bilincimi ele geçirebilecek denli güçlenmesinden korkuyordum. Nihayet bir zaman sonra sırf bunun yüzünden aklımı yitirebileceğim gibi deli saçması bir fikir içimde iyiden iyiye yer etti.

Zaman Tüneli'ne geri dönecektim, tek çıkar yol buydu. Bu yolda bir dizi teşebbüste bulundum. Fakat her seferinde tam sıraya girecekken vazgeçiyor, çadıra belli bir mesafede durup içeriden çıkanları seyretmekle yetiniyordum. (Başlangıçta zannettiğimin aksine ayrı bir çıkış kapısı olmadığını anlamıştım; ilginçtir çadıra girdiğim ilk gün sırada beklerken aynı yerden çıkanları fark etmemiştim.) Çıkanların yüzlerine dikkat kesilmeme rağmen kimsenin ifadesinde bir olağandışılık görmedim.

Her gün kararlılıkla evden çıkıp çadıra adamakıllı yaklaşamadan geri dönmek cesaretimi iyiden iyiye kırmıştı. İçeri, en azından tek başıma giremeyeceğimi artık anlamıştım. Yanımda kesinlikle biri olmalıydı. Bir kez daha o afsunlu kuyuya düşecek olursam beni kolumdan tutup geri getirebilecek, asıl gerçeği, kendi yansımamı görebilmek için gerekirse gözlerine sığınabileceğim, güvenilir birinin varlığına muhtaçtım.

Uzun uzadıya kimi ayartabileceğimi düşündüm. Aynaya kimi kurban verecektim? Lanete kapılmasından korkmayacak kadar az sevdiğim kim vardı hayatımda? Üstelik bu öyle biri olmalıydı ki, onun nezdinde küçük düşmekten utanmamalıydım. –Çünkü tanrı biliyor ya, görüntümü bir kez daha bana kafa tutarak öylece dikilir halde görürsem her türden rezilce taşkınlığı yapabilirdim.

Arayışlarım beni hikâyenin başına götürdü. Çadıra ufaklıkla birlikte girecektim.

***

Kuyruğa üçümüz (anne, oğul ve ben) birlikte girmiştik. Sıra bize geldiğinde biletçi 'teker teker' girmemizi söyledi: Zaman yolculuğuna herkes yalnız çıkmalıydı.

İtiraz etmedim, başımı sallayıp gülümsedim. Annesi oğlunun sırtını sıvazladı: "Hadi bakalım." Çocuk yaşıtlarında görülür türden bir gözüpeklikle ardına bakmadan girdi içeri. Çadırın kapısında gözden yitişini izledim, sonra biletçiyi itip, arkamdan bağırmasına aldırış etmeksizin, çocuğun ardı sıra daldım içeri.

Odaya girdiğimde ışıklar yanmıştı. Ufaklık ortalıkta görünmüyordu. Saklanabileceği hiçbir köşe olmadığından çadırın arka kapısından kaçmış olabileceğini düşündüm. Başka bir çıkışın olmadığını hatırladığımda, karanlık koridorda ben fark etmeden koşup çık-

mış olabileceğini aklımdan geçirdim. Böyleydi, böyle olmak zorundaydı, başkaca bir açıklaması olamazdı.
Böylece bir kez daha Zaman Tüneli'nden içeri girmiştim ve yine tek başımaydım. Biletçi çocuk demek ki farkında olmadan bilgelikle konuşmuştu. Zaman Tüneli'ne istense de iki kişi girilemiyordu. Tünelin başında ya da sonunda, kim bilir neyin eşiğinde, kuyruğunu kıstırmış, yansımamın çıkıp gelmesini bekliyordum. Kumaş perdeye sarılmış halde öylece ne kadar dikildim bilmiyorum. Duvarlara sürünerek, başımı yerden kaldırmadan yürüdüğümü hayal meyal hatırlıyorum. Bundan sonra da beklediğimin aksine yansımamı görmemiş olacağım ki kendime geldiğimde burnumu usançla aynanın camına yaslamış haldeydim. -Ne görüyordum dersiniz.
Çıktığımda çocuk çoktan annesinin kollarına atılmıştı. Hüngür hüngür ağlıyor, hıçkırıklarından ne söylediği anlaşılmıyordu. Olduğum yere çöktüm ve onları izledim, bir şeyler arandım. Çadırın önüne kurulmuş limonata tezgâhını fark ettim. Yeni hazırlanmış limonatalardan birini alıp kadına uzattım. Kadın oralı olmadığı gibi yüzüme bakmadı bile. Elimle saçlarımı kaşıdım. Bir kaç adım gerileyerek ağlamaklı bir sesle konuştum:
"Böyle olacağını bilseydim içeri bırakır mıydım? Korkunç hiçbir şey yoktu, yalnızca fotoğraf çekiyorlar..."
Çocuğu yatıştırmaya çalışarak kulağına fısıldadım:
"Oğlum hiçbir şey yok, birden flaşlar patlıyor, boydan fotoğrafını çekip duvara yansıtıyorlar. Her taraf aynayla kaplı olduğu için orayı da ayna sanıyorsun. Saçmalık işte."
Çocuk beni dinlemiyor, hançeresini yırtarcasına ulumaya devam ediyordu. Çok geçmeden üçerli beşerli insanlar toplandı anneyle oğulun çevresine. Gözlerimi kocaman açmış, sessizce durmuş onlara bakıyordum. Hep bir ağızdan söylenen teselli sözcükleri göğe yükseliyordu:
–Canım ne var bu kadar abartacak, geçti gitti işte, ama bir değil iki değil bu, kapatmak lazım burayı. Geçende yine böyle...
–Bizim oğlan da girmişti önce çok korkmuştu ama şimdi çıkmak bilmiyor!
–Adı üstünde güldüren aynalar, gülüp geçeceksin işte ağlamak da neymiş yakışıyor mu senin gibi kocaman adama!
Limonatacı adam tezgâhı bırakıp çocuğun yanına yaklaştı, bir bardak limonatayı eline tutuşturdu. Dilim damağıma yapışmıştı, ağzım kupkuruydu. Güneş tepemdeydi, susuzluktan ölmek üzereydim, ola ki can sıkıcı bir serap görüyordum. -Başka ne gibi bir açıklaması olabilirdi bu korkunç kalabalığın ve böyle bir cehennemi panayırın?- Bir karabasandan uyanmak ister gibi elimi var gücümle kaldırdım. Bir dikişte içtim limonatayı ve kim olduğumu hatırladım.
Başım tatlı tatlı dönüyordu. Mis gibi taze nane kokuyordu.

SÖYLEŞİ

Hazırlayan: Eyüp Tosun

Raymond Carver, bir öykünün ne zaman bittiğini nasıl anlayacağımızı unutulmaz biçimde şöyle anlatır: "Evan Connell yazdığı bir öyküyü gözden geçirmeye koyulur, virgülleri çıkarır, sonra bir kez daha okuduğunda virgülleri gerisingeri aynı yerlere koyduğunu gördüğünde öykünün bittiğini anlar." Genel bir soruyla başlamak isterim, ilk kitabınızın bu kadar geç çıkmasından hareketle de soruyorum bu soruyu, siz nasıl anlıyorsunuz öykünün bittiğini? Sizde öykünün seyri, yolculuğu nasıldır?

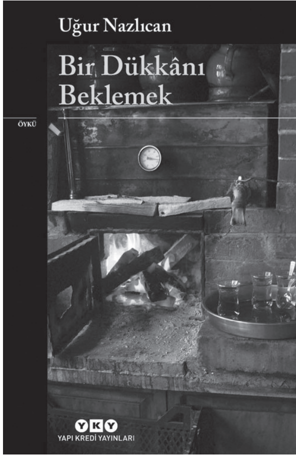
Önce, şu ilk kitabımın geç çıkması meselesi üzerine bir şeyler söyleyeyim, müsaade ederseniz; çünkü bu soruyla çok karşılaştım. Ben kitabımın geç çıktığını düşünmüyorum. Bence

UĞUR NAZLICAN

kitap tam da çıkması gerektiği zamanda çıktı. Çünkü ancak bitti, anlatmak istediğimi ancak dile getirebildim, yazıya dökebildim. Zamana verilmiş bir sözüm yok, yayımlanmış ya da yayımlanmamış, diğer yazar arkadaşlarımın da bir sözü olduğunu sanmıyorum. Bu sorunun bu kadar sıklıkla sorulması, özellikle henüz kitabı yayımlanmamış olan yazarlar için cesaret kırıcı olabilir. Oysa bizim birbirimizi cesaretlendirmemiz lazım.
Sorunuza gelince, galiba şu anda virgülleri çıkardığımız yerdeyim. Bu kitabın yayımlanmış olması, benim öykümün tamamlandığı anlamına gelmiyor. Ya da umarım öyküm tamamlanmamıştır, diyelim. Yeni öykülerimi, genelde bir önceki öykülerimdeki eksikleri tamamlamak üzere yazıyorum. Yani, olay şöyle gelişiyor, öykünün yolculuğu şöyle oluyor; ilk öykümü, ki hangisi olduğunu söylemeyeceğim, yazdıktan sonra, sürekli oradaki eksikleri tamamlamak için yeni öyküler yazdım. Ve bu yeni öyküler de kendi eksikleriyle geldiler kalemime. Seyrimiz, eksik gedik, devam ediyor. Umarım daha uzun süre devam eder. Çünkü seyir halinde olmayı seviyorum. Bu durumun da bana özgü bir şey olmadığını düşünüyorum. Öykücüler, romancılar için yazı uzun bir yolculuk, belki de sürekli seyir halinde olmak. Bakalım, virgülleri ne zaman aynı yere koymayı başarabileceğiz.

Özellikle ilk iki öyküde, ama genel olarak öykülerinizde belirgin bir şey, bir fotoğraftan, yaşanmışlıktan yola çıkmak yerine fotoğrafı siz inşa ediyorsunuz. Anlatı nasıl yankılanıyor sizde?
Anlatıyı yeryüzüne indirmeye çalışıyorum, diyelim. Çünkü yaşanmışlıklar, fotoğraflar, bir öyküyle, kurgusal metinlerle karşılaştırılamayacak kadar semavi. Ben bu anlatıları kendim inşa etmesem, dediğiniz gibi yaşanmışlıklardan yola çıksam, kuvvetle muhtemel elime yüzüme bulaştırırdım anlatacağım şeyi. Çünkü insan dediğimiz; kendini bu kadar ciddiye alan, dolayısıyla yanılgılar içinde olan yegâne canlı, yaşadıklarının şehvetinden kurtulamayan, nostaljinin çekiciliğinin sadece zaman

perspektifiyle alakalı olduğunu hem bilecek kadar vicdansız, hem de bunu sürekli unutacak kadar kibirli. Bu vicdansızlığın ve kibrin yazdıklarıma yansımaması için çok çalıştım. Umarım başarmışımdır.

Bütün öykülere sinmiş bir dil işçiliği söz konusu. Peki, bu denli dil özeni hikâye anlatmada, kurgu ve biçimde sizin için herhangi bir tutukluluğa yol açtı mı?
Düşünürken evet. Ama yazarken pek tutukluk yaşamadım. Şundan kaynaklanıyor olabilir; ben yazacaklarımı, neredeyse yüzde doksan oranında kelimesi kelimesine önceden kafamda tasarlarım. O nedenle öyküyü kafamda tamamlamak vakit alır. Ama bir kere bittikten sonra, kağıda ya da bilgisayar ekranına dökmek çok uzun sürmez. Bir de şunu söyleyeyim, ben dil özenini metnime değil, okura gösteriyorum; binlerce basılı eser arasından benimkini seçmiş, vakit ayırmış, lütfetmiş okura özensiz bir dille öykü anlatmak affedilmeyecek bir şey olurdu. Okurun da bunu affetmediğini, affetmeyeceğini düşünüyorum.

Uzun cümle büyük risk. Ama bu konuda başarılısınız. Bunu nasıl başarıyorsunuz?
Çok iyi edebiyat öğretmenlerim, çok iyi matematik öğretmenlerim vardı. Okul hayatım boyunca en büyük şansım bu oldu galiba. Bunlar hem çok üst kalibre öğretmenlerdi, hem de hataya çok da tolerans göstermeyen kişilerdi. Cümle bilgisiyle matematiğin nasıl birbiriyle bağlantılı olduğunu ise kendi metinlerimi yazmaya başladıktan sonra öğrendim.

Öykülerinizi okurken Dostoyevski, yer yer de Peyami Safa (ruh betimlemelerinde özellikle) havası aldım. Tabii ki metinsel çağrışımlar her okur için özel bir durumdur. Ama buradan hareketle sormak isterim, öykücülüğünüzü neler besler?
Peyami Safa'yı pek okuduğumu söyleyemem ama Dostoyevski'yi defalarca, geri döne döne okudum. Shakespeare'den, Borges'ten, Cortazar'dan, Bilge Karasu'dan her zaman, her yazar ilham alır. Ben de, naçizane, ilham alanlardan biriyim. Bir de, insanların kendi hayat hikayelerini anlatmaları beni çok besler. Sadece anlattıkları değil, anlatım tarzları da her zaman muhteşemdir. Hayat hikayelerini anlatırken bazen o olaylar başkalarının başına gelmiş gibi, bazen geçmişteki bir olayı henüz yaşanmamış gibi anlatırlar. Bazen susarlar ve susmalarının çok şeye dalalet etmesini isterler. Bazen sizin, onların anlattığından daha çok şey

anlamanızı ister, "Azımızı çoğa say," deyip tak diye hikâyeyi topal bırakırlar. Bunları, mesela, Shakespeare'de bulamayız, Borges'te de bulamayız. Bunları nerede bulabileceğimizi bilmiyorum. Arayıp bulacağız.

Jeanette Winterson, Sanat Başkaldırır kitabında, "Dünya düz değildir, gerçeklik de öyle. Gerçeklik sürekli, çoklu, eşzamanlı, karmaşık, tıka basa dolu ve kısmen görünmezdir. Bunu yalnızca hayalgücü kavrayabilir, o da kavradıklarını sanat aracılığıyla ortaya çıkarır," diyor. Öykülerinizi okurken, ruh halleri, eşyayla hemhallik bakımından hayal ile gerçeklik arasında çokça gelip gittim. Buna bir "başdöndürücü süreç" dersek, sizin bu süreçle imtihanınız nasıl oluyor?
Ben anlattığım şeyin ayaklarının yere basmasını isterim her zaman. Fantastik anlatılardan o nedenle kaçıyorum. Sevmediğim için değil. Fantazmanın da fantazmagoryanın da günlük hayatın bıktırıcı gerçekçiliği içinde olduğunu biliyorum. Benim öykümde bir kedi sadece bir kedidir. Kurtla sembolize ettiğim şey kurttur. Velev ki insan onları eğip bükmesin. Velev ki, ben onları eğip bükmeyeyim, kendi topal hayalgücümle kısıtlamayayım. Tekrar edeyim, benim öykümde birisi gittikçe kendine benziyorsa, gerçekten gittikçe kendine benziyordur; diyelim ki, kendinin altını kalın bir kalemle çiziyordur. Yeter ki, ben onu başka bir düzleme, başka bir varlığa benzetme sevdamdan vazgeçeyim. Vazgeçmek için yazıyorum. Bu da benim imtihanım.

Kitaba dair eleştirim, öyküler arasında dikkat çeken tekrarlar. Bazı öykülerdeki paragrafları sanki biraz önce okumuşum hissine kapıldım. Bu tekrarlar bile isteye yapılmış olabilir ama bir okur olarak benim hoşuma gitmedi. Bir şeyler söylemek ister misiniz bu konuda?
Ben bu tekrarları tabii ki bile isteye yapmadım. Onlar dil oyunları, söz sanatları değil. Onların öyle olması, tekrarsa tekrarlanması gerekiyordu. Ben de tekrarladım. Bunun bana ait olan dilin genetik kodlarıyla doğrudan alakalı olduğunu düşünüyorum.

İlk kitap çıkana kadar, bir eksiği, bir pişmanlığı kendin dahi görmüyorsun ama kitap çıktıktan birkaç ay sonra daha cesur bakabiliyorsun öykülerine. Sizin gördüğünüz bir eksiğiniz ya da pişmanlığınız var mı bu kitap için?
Pişmanlığım yok. Eksikleri de başkasından dinlemek lazım. İnsan, ne olsa, kendine kıyamıyor.

Son soru kitabın adına dair olsun. Dosyalara isim bulma işi hem çok heyecanlı hem de büyük stres. "Bir Dükkânı Beklemek" nasıl doğdu?
İnanın hatırlamıyorum. O kadar hatırlamıyorum ki, sanki bu isim hep varmış da, o kapak hep varmış da, ben gelip de altını doldurmuşum. O isme yakışacak öyküler yazmaya çalışmışım. İşin tuhaf tarafı, şu anda yazdığım dosyanın da adını sanki yıllar öncesinden biliyormuşum gibi bir his var içimde. Oysa yeni dosyamın adına dair en ufak bir fikrim yok.

Feyyaz Kayacan'ın Sığınak Hikâyeleri'nde[1] Mizah Unsuru

Alper Bakım

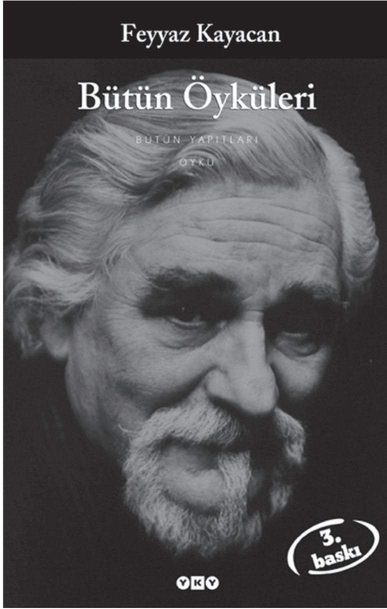
1 Kayacan F., *Bütün Öyküleri*, YKY, 2008.

Ölüm, kendi kendini anlatamaz. "Öldüm" demenin imkânsızlığına bir başkası yetişebilir ancak: "Öldü." Yakında veya uzakta olması onun gerçekliğini değiştiremez. Ölüme karşı tepkilerimiz hayli çeşitlidir. Yakınımızda birisi öldüğünde duyduğumuz tepki farklı, birisi savaşta öldüğünde duyduğumuz tepki farklı, hiç tanışmadığımız, bizimle hiçbir yakınlığı olmayan birisi öldüğünde duyduğumuz tepki farklıdır. Bir de ölümü anlatma, dile getirme sorunu vardır. Gerçekçiler, romantikler, kara mizahçılar... Her yazar farklı şekilde yaklaşır ölüme. Eser dediğimiz şey bir yaşamsa ve kitabın son kelimesini yazmak yaşama son vermekse, yazarlar ölümü en yakından duyan kişilerdir. Mizahçıların yazarlar arasında farklı bir konuma sahip olduklarını, yaşam karşında bir aldırmazlık içerisinde, umursamaz, ölüm gibi trajik konuları baştan reddeden kişiler olduklarını düşünmüşümdür hep. Feyyaz Kayacan'ı okuyunca bu konudaki fikrim değişmişti.

Türk edebiyatının bu 'şen kirpisini' kendim tanımadığım gibi 50 kuşağı öykücüleri arasında da çok fazla tanınmadığını fark ettim. Uzun yıllar yurtdışında, coğrafi açıdan uzaklarda yaşamış olması onu edebiyatımızda kenar-konuma itmişti. İlk öykü kitabını lise yıllarında, sonrasında Fransızca yazdığı şiir kitabını İngiltere'de yayımlamıştı. İlk olarak *Hiçoğlu'nun Serüvenleri*'ni okumuş, sonrasında içindeki hikâyelerin çoğunun Yenilik dergisinde yayımlandığı ve Kayacan'a TDK ödülünü kazandıran *Sığınak Hikâyeleri*'yle yeni bir mizah anlayışı keşfetmiştim. Kayacan'ın kullandığı alışılmadık dil, ölüm korkusuyla yüzleşmekten de öte onu bütün varoluşlarıyla tecrübe eden karakterlere yer vermesi ve bunu yaparken alışılmadık bir mizahtan yararlanması oldukça heyecan verici bir kitapla tanışmamı sağlamıştı.

Sığınak Hikâyeleri II. Dünya Savaşı İngiltere'sinde geçer. Londra'ya Alman uçakları tarafından bombalar yağmaktadır. İnsanlar bombalardan korunmak için sığınaklara koşuşurlar. Ölüm karşısında ortak bir korku duyar ve bunun üstesinden gelmeye çalışırlar. Hikâyelerin ben anlatıcısı sığınaktaki diğer kişiler gibi bu duygunun yükünü omuzlarında taşıyarak günlük yaşamını sürdürür. Yaşamı ölüm üzerinden görür, diğer insanlarla ilişkisi de buna dayanır. Dört bir yana sinen ölüm her an her yerden çıkabilir. Fakat bu korku insanların yaşamalarına engel değildir. Anlatıcı sığınaklara taahhütlü gönderilen, sülüklerini insanların üzerine salan bu ölümü olduğu gibi benimsemez, ona mizahla yaklaşır. Hikâyelerde herkesin ölümle ayrı bir bağı olduğu, ölümü farklı şekilde tecrübe ettiği söylenebilir. Yine de ölüm karşısında hissedilen korku müşterektir: "Sığınak korkularını paylaşmaya gelen kişilerin kulüpleri gibiydi." (s.81)

Gökyüzünden durmaksızın geçen uçaklar sığınak sakinleri için binbir farklı görünüme sahiptir. Mr. Ellis için onlar birer balondur. Her gün gökyüzünden kaç uçak geçtiğini sayar. Mr. Ellis bunu ölümden korktuğu için değil de bahçesindeki çiçeklere bir şey olmasın diye yapar.

"Bahçeye ya bomba düşerse, düşüncesi Mr. Ellis'in korktuğu biricik şey. Öte yanını pek umursadığı yok. Ev gitse bile olur. Yeter ki erik ağaçlarına, delfinyomlara, jeranyomlara ve öteki Latinceli bitkilere el sürmesin ölüm." (s.74) Yine aynı şekilde, annesinin kolundan tutarak sokaktan geçen çocuk, bu uçakları işaret edip ölüme yetişemediğini, büyüyünce yetişebileceğini söyler: "Çocuk havadaki balonlardan birini istedi. Annesi elini uzattı, yetişemedi. Avucu boş döndü. 'Acelesi yok,' dedi çocuk. 'Büyüyünce yetişirim ben ona.'" (s.77) Bu balonlar neden her gün havada görülür, onları kim salmıştır gibi sorular sığınak sakinleri için çok da önemli değildir aslında. Onlar yaşamlarına devam ederler. Günlük uğraşlarına ölüm de eklenmiştir. Ölümle bağlantıları o kadar varoluşsaldır ki ölümün düşman elinden –ortada görünür bir düşman yoktur- geldiği idrak edilmez. Her gün gördükleri, hissettikleri, duyumsadıkları şeylerin sıradanlığına ölüm de eklenmiştir. Anlatıcı, Tütüncü Gareth'le konuşurken ölümün kırtasiyeciliğini yaptığını söyler. Bu, ölümün gündelik bir alışveriş haline gelmesi olarak yorumlanabilir. Gareth'la tanışmaları Gareth'ın dükkanında gerçekleşmiş, sonrasında aralarında bir yakınlık kurulmuştur. Bu yakınlığın bir sebebi de geçmişlerinde ortak bir unsur paylaşmalarıdır. Hikâyelerde birkaç kez vurgulandığı üzere anlatıcı Türktür. Gareth de onun Türk olduğunu duyduğunda ona karşı dostça tavırlar sergiler. Gareth Çanakkale'de savaşmış ve orada bir bacağını kaybetmiş eski bir askerdir. "Sahi mi, Türk müsünüz siz? E biz demek ki çok uzaktan akrabayız. Çok uzaktan. Çanakkale kadar uzaktan. Sizin toprağınızda benden de bir parça var." (s.103) Gareth kaybettiği bacağıyla ölüme olan borcunu ödediğini söyler. Bombalar onu endişelendirmez olmuştur artık. Ölüm artık ona zarar veremeyeceğinden emindir.
Ölüm karşısında bazen tek yapılabilecek şey gülmektir. Jankélévitch, mizahın usun gülümsemesi olduğunu söyler. Sığınaktakiler ölüme karşı hayatta kalabilmelerini mizaha borçludur. Sığınağın temel taşlarından bir tanesi olan Mrs. Valley de her seferinde ölüme gülüp geçer, ona kahkahalarını dayatır. Yaşam denen bu trajedi karşısında yapılacak başka bir şey yoktur. Nietzsche de *Böyle dedi Zerdüşt*'te tanrıların gülmekten öldüklerinden

bahseder. Mrs. Valley de Tanrı çapında bir kadındır. "Dağdan taştan ve insanlardan" (s.78) yapılmıştır. Kayacan, Mrs. Valley'e tanrısal bir güç atfederek ondaki gücü, yaşama umudunu, ölüm karşısındaki aldırmazlığını vurgular ve onun üzerinden ölümle dalga geçer. Ölümün Mrs. Valley karşısında elleri kolları bağlıdır: "Tanrı çapındaki bu kadın feleğin kulağını büktü. Ölümün kıçına bir tekme salladı. Çil yavrusu gibi dağıldı ölümün kıkırdakları." (s.78) Sığınakta geçen, ben-anlatıcının gözünden gördüğümüz olaylar Tarih'in bir parçası olmakla beraber anlatımdaki gerçeküstü unsurlar sayesinde aynı zamanda mitsel bir görünüm kazanırlar. Mitler yaratılış hikayeleridir, tarihi yansıtmaz ona anlam verirler. Her bireyin kendine özgü bir tarih anlayışına sahip olduğu ve yaşamanın da kendi tarihini yazmaktan ibaret olduğu söylenebilir. Şair Alvin kendisinin de bir parçası olduğu tarihi, şiirlerinde yaşatır. Dışarıda savaş korkusu yaşanırken o bütün vaktini kütüphanede şiirler yazmakla geçirmektedir. "Halk kütüphanesinin okuma odası, Alvin'in şurasından burasından çıkan cerahatli ektoplazmanın hışırtıları ile dolu" (s. 81) der ben-anlatıcı. Alvin yazdığı şiirde tarihi konu almakla beraber onunla alay eder. "Ezeller geldi geçti. Önceli ve sonralı milatlar akıp gitti. Nuh Baba gemisine bindi, indi, tufanlar yükseldi alçaldı (...) Leyla ile Mecnun evlendiler, boşandılar, tencere yuvarlandı kapağını buldu, balık kavak ağacına çıktı, hacıyatmazlar gibi yıkıldı tanrılar, sonra gazetelerin son baskı son nefesi çıktı." (s.85) Şair Alvin'in bu mizah dolu şiiri bize tarihin de güldüren bir yanı olduğunu söyler gibidir. Yaşanan trajik olaylar tarihi anlamsız kılar. Bu da ölüm karşısında gülmek için yeterli bir sebeptir.

Kitaptaki son hikâye *Sığınağın Son Ağzından*'da anlatıcı sığınağın o korku dolu atmosferinden 10 yıl sonra tekrar sığınağın önüne gelir. Bu sırada karşı kaldırımda duran bir polis onu gözetlemektedir. Hayal gücü onu içeri girmeye zorlar. Onun için sığınakta yaşananlar geride kalmış, fakat yankıları hâlâ devam etmektedir: "Forest Hill'deki eski sığınak geçmişteki gelecekteki tüm sığınakların toplamı." (s.122) Burada her şey eski canlılığını korumaktadır. Bu hikâyeyle anlatıcının yoğun ve bir çırpıda gerçekleşiyormuş izlenimi veren olayları okura hafızanın süzgecinden geçirerek aktardığı anlaşılır. Hikâye anlatmak geçmişe karşı direnmektir aynı zamanda, geçmişten de öteye, insanların en ilkel duygularına kadar inmektedir. Kayacan'ın tasarladığı evrende en temel duygulardan biri de korkudur. Kayacan'ın karakterleri ölüm ve baskı karşısında gerilemez, aksine onun üzerine giderler. Polis hikâyenin sonunda ben-anlatıcıya sığınağın girişinde ne yaptığını sorar ve içeride kimse olmadığını söyler. Sonrasında içeriden gelen kocaman kahkahayla polisin külahı devrilir. Böylelikle mizahın korku nedir bilmediğini görürüz. Sığınaktakilerin en başından beri temel ortak noktaları da budur: Ölüme karşı gülebilmek.

Sığınak, hikâyelerin temelini oluşturan mekândır. Herkesin dönüp dolaşıp

bir araya geldiği, insanları ölümden koruyan, ölümün giremediği yegâne yerdir. Canavar düdükleri çaldığında herkes oraya üşüşür. Bahsi geçen sığınak o kadar ünlüdür ki başka sığınaklardan da oraya rağbet vardır. Aynı zamanda bir anne karnıdır, ilkelliğe, yaratılış anına geri dönüştür. Metnin tamamına ağını kuran Freudyen izlek burada da açığa çıkar. "Loştu sığınağın içi. Düğümlenmiş bir rahmin içi gibi... Ceninlerce insan dolmuştu rahmin loşluğuna." (s.75) Sığınağın anne karnına benzetilmesi aynı zamanda karakterlerin sürekli olarak çocukluklarına dönme isteğine sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. En başta anlatıcı olmak üzere karakterler derin bir çocukluk özlemi içerisindedirler. Anlatıcı, daha önce söz ettiğimiz gibi Londra'ya sonradan gelmiş bir Türk'tür ve duyduğu ölüm korkusu karşısında çocukluk anıları tekrar tekrar su yüzüne çıkar: "Ve yabancı bir topraktan kopup gelen ve Dartmouth caddesinde İstanbul'un Arnavut kaldırımlarında benzer ayak sesleri vermeye çalışan ben vardım. İstanbul'u düşündükçe içi minarelenen, içi kandil fenerleri gibi renklenen, donanan ben vardım ben." (s.87) Çocukluk hatıraları zihninden uçaklar kadar sık ve hızlı geçen imgeler doğurur. Fakat geçmişte kalan çocukluk bir imkânsızlık içerir. Kişinin onunla arasında telafi edilemez bir kopukluk vardır: "Ama sığınağın tavan arasındayız şimdi. Unutulmuşuz. Eskimiş püskümüşüz. Anam ölmüş." (s.76) İngilizce mizah kelimesinin, yani *humor*'un etimolojisine baktığımızda onun melankoliyle sıkı bir ilişki içerisinde olduğunu söyleyebiliriz. *Humor*'un kökeni vücut sıvılarını inceleyen bir disiplinden gelir. Melankoli de eski Yunanlara göre kara safra anlamına gelmekle beraber bir hastalık belirtisidir. Aynı zamanda imkânsız geçmişe duyulan özlemdir. *Sığınak Hikâyeleri*'nin anlatıcısı ölüm ve geri dönüşü olmayan geçmiş karşısında yaşamın karamsar yanını değil olumlu yanını görmeye çalışır. Hayatta kalmak, ölümden kaçınmak önemlidir fakat bütün bunlar bir trajedi olarak algılanmamalıdır. Yaşamda küçük şeyler de önemlidir. Tütüncü Gareth, "Bırak bırak insanları kendi bildikleri, arzuladıkları gibi yaşasınlar, derdi. Canın çektiği zaman çarşıya gidebilmenin, bulmaca yapmanın da bir önemi vardır şu evrende. Önemsiz hiçbir şey yoktur." (s.99) der. Hayatta asıl önemli olan küçük şeylerden alınan zevklerdir. Sığınaktakiler sahip oldukları bu küçük zevklere tutunarak hayatta kalabilirler. Kitabın ilk hikâyesi "Sığınak"ta, Kayacan savaşın yarattığı kaotik atmosferi yansıtmakla beraber karakterlerin yaşam sevinçlerini unutmadıklarını vurgular. Mr. Ellis çiçeklerine öyle düşkündür ki sığınağa indiğinde tohumlarını da beraberinde götürür. Mr. Ellis'in ölümden korkmayıp çiçekleriyle ilgilenmesi onun yaşama bağlılığının bir kanıtıdır. Sığınağın temel taşlarından birisi olan Mrs. Valley, Mr. Ellis'in bir sorusu üzerine savaşın trajik gerçekliğini yansıtan bir monoloğa girişir. İsyankâr sözlerle ölüme tehditler savurur. Sığınaktakiler ölüm trajedisi karşında yaşamın küçük zevklerinden mahrum kalmak istemezler. Yaşama

tutunmalarının tek yolu budur belki de. Mrs. Valley'ın uzun monoloğunu dinledikten sonra her beraber onun yaptığı poğaçalarını yemeğe girişirler: "Sonra o uzun cümlenin karşısında karnımız acıktı. Poğaçalara dadandık." (s.80)

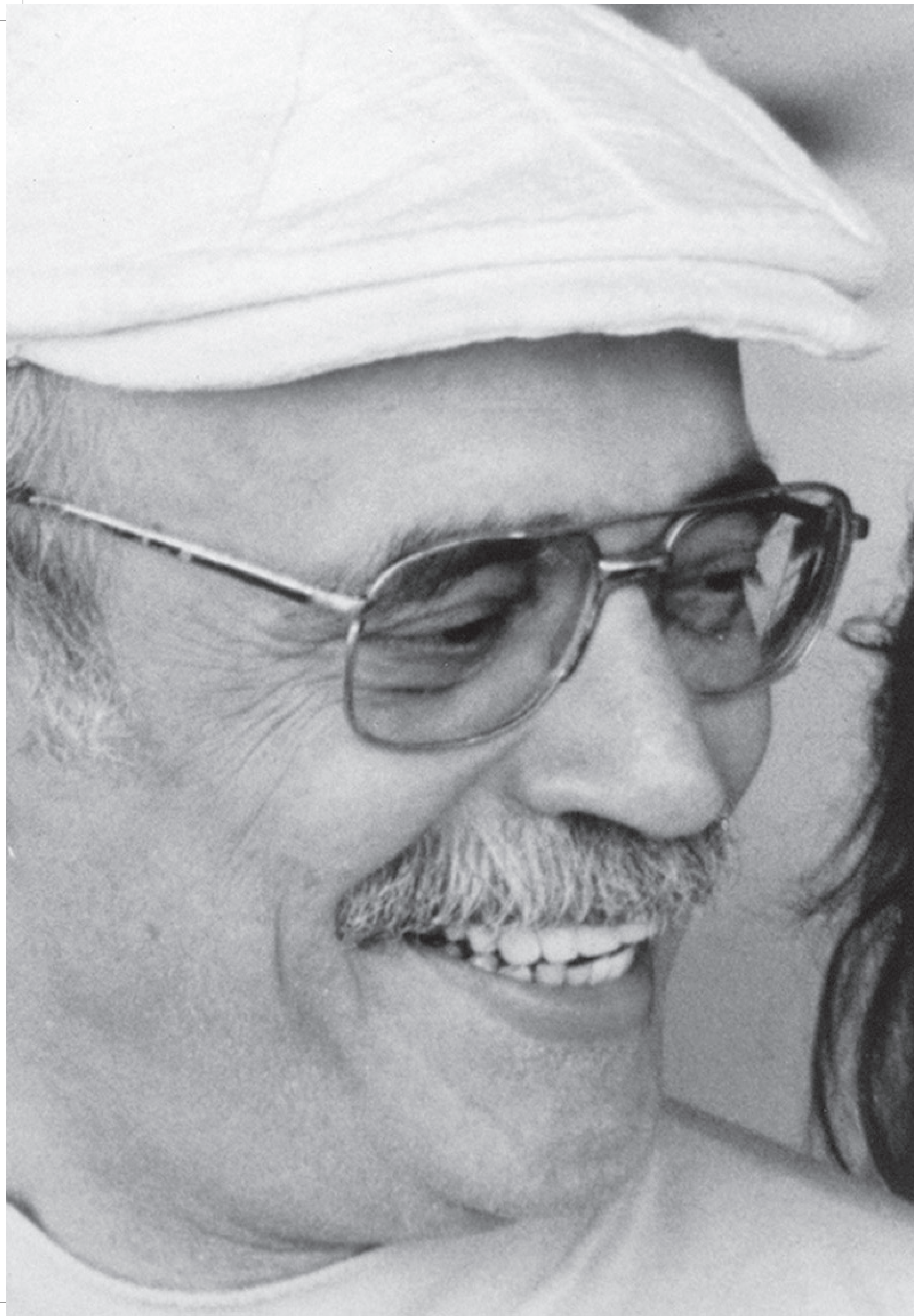
İnsanların ölüm karşısında yaşamaya devam ettiklerinin bir diğer kanıtı da cinsellik temasıdır ve bu en çok Vera adlı karakter üzerinden okura yansır. Kitaptaki üçüncü hikâyesi olan "Postacı Kızı Vera"da, Vera'nın uçak pilotu olan kocası Max'dan dul kaldığını öğreniriz. Ölüm düşüncesi kocasının ölümü yüzünden belki de onun aklını bu kadar kurcalamaktadır. Bununla birlikte Vera, kocasının ölümünü düşündüğü kadar yaşamış olduğu ve yaşayacağı cinsel deneyimleri düşünür: "Vera'nın soluğunun can noktasında bir erkek vardı." (s.90) Kocasıyla yaşadığı mutlu anılar ve ölüm gerçeği eşit ağırlığa sahiptir onun için. Vera bir postacının kızıdır. Güzelliği ön planda olup anlatıcı da dahil olmak üzere sığınaktakiler tarafından arzulanır. İronik bir üslupla yazılan "Postacı Kızı Vera Arttırmaya Nasıl Konuldu" adlı hikâyede insanların sığınağa Vera'nın güzelliğini seyretmeye geldikleri görülür: "Mrs. Valley yere eğilerek Vera'nın etekliğini kaldırdı, bacaklarını, kalçalarını göz ışığına çıkardı." (s.118) Herkesten Vera'nın güzelliği üzerine bir söz söylemesi beklenir ve bu sahne satılan eşyanın dil olduğu bir açık arttırmaya dönüşür. Kayacan'ın cinselliğe ve erotizme bu kadar vurgu yapmasının nedeni, bu iki unsurun insanların ölümle yüzleşmelerine yardımcı olduklarını düşünmesidir. Bataille, *L'Érotisme* adlı kitabında, erotizmin ölüme değin yaşamın onanması olduğunu söyler. Bu cümle cinselliğin kitaptaki önemini anlamak için bize yardımcı olabilir. Cinsellik hayatta kalmak için en temel güdülerden bir tanesidir ve belki de bu yüzden bu kadar önemlidir sığınak sakinleri için.

Kayacan, anlattığı olayı en iyi şekilde aktarabilmek için yeni teknikler bulmaya girişmiş, ölümü ve var olan korku atmosferini anlatma çabası onu dili yeniden yapılandırmasına yol açmıştır. Eğretilemelere başvurmanın ölüme ulaşmanın, onun gerçekliğini kavramanın, onunla dalga geçmenin bir yolu olduğu söylenebilir. Kayacan bir dil cambazıdır. Var olan dile karşı isyan içerisindedir. Alışıldık deyimleri kırar, bozar, onları mizah anlayışının bir parçası haline getirir. Yurtdışında yaşaması, yabancı dile hâkim olması da onu bu yeni bir dil arayışına sürüklemiş olabilir. Dil arayışı Kayacan'ı olaylar için olduğu kadar karakterler için de yeni bir anlatıma başvurmaya götürmüştür. Anlatıcı, Mrs. Valley'e Türkçe öğrettiğini söyler. Fakat Mrs. Valley'in Türkçe'yi öğrenmesinin tek bir şartı vardır: "Gramer kurallarını kırıp bozacağız. Onları önemsemeyeceğiz. Gramer kurallarına yan çizeceğiz. O şartla yanaşırım Türkçeye kuzeyden güneye, yumruktan güneşe, bilekten güce ve taştan ekmeğe. O şartla. Bana gramer değil tepeden inme laflar lazım." (s.112) Mrs. Valley'in şart koştuğu gramer kuralları aşan bu dil anlayışı aynı zamanda anlatıcının kullandığı dille paralellik gösterir. Ölüm ve

ölüm korkusunun betimi normatif dil kurallarına uymaz, bunun için zarfların isim, isimlerin zarf olduğu yeni bir dil icat etmek gerekir: "Tüyleri kökünden kulaç kulaç ürperten bir inilti." (s.73) Ricoeur, *La Métaphore vive* (Canlı Metafor) adlı kitabında canlı metaforların cümlelerin ürünü olduklarını ve birden fazla şeye gönderme yapmakla birlikte gerçeğin yeniden tanımlanmasına katkı sağladıklarına vurgu yapar ve bir canlı metafor örneği olan deyimlerin dil içinde zamanla yeni anlamlar kazandıklarından söz eder. Bu da dilin sahip olduğu iç bağımsızlığı, kendi kendine yeterliliğini anlamamıza yardımcı olur. Kayacan'ın dili kendi kendine yeterliliğin de ötesine geçer ve gerçekliği belirleyen güç haline gelir. İnsanların hayatta kalmaları buna bağlıdır çünkü. Sığınaktakiler, ölüm karşısında hikâyeler anlatmak ve dilin kaderine boyun eğmek zorundadır. Dilin gerçeklik karşısında kazandığı üstünlük Fransa'da ortaya çıkan yeni roman akımı yazarlarında, daha öncesinde de sürrealizm akımı içinde yer alan yazarlarda görülebilir.

Türk edebiyatında gerçeküstücülüğün başlangıcına baktığımızda Sait Faik'in *Alemdağ'da Var Bir Yılan* adlı kitabı ilk örneklerden bir tanesini teşkil eder. Kayacan'ın hikâyelerinde gerçeküstü unsurlar kullanması mizahını daha da çarpıcı kılar. Kayacan'ın hikâyelerindeki unsurların gerçeküstülükleri aslında kullandığı dilden gelir. Kitaptaki anlatıcı için dış dünya yalnızca onun dünya görüşünün bir ürünü değildir. Dış dünyanın da kendi sesi, bir varoluşu vardır. Hikâyelerde yalnızca sığınakta yaşayanlar söz almaz: Kayacan ölülerden, vücuttaki organlara kadar her şeye konuşma hakkı verir. "Postacı Kızı Vera Arttırmaya Nasıl Konuldu" adlı hikâyede örneğin herkesin bir arada konuştuğu sahneye Mrs. Valley'in savaşta can verdiğinden dolayı annesine geri dönemeyen oğlu Freddie de dahil olur. Canlılar ve ölüler, söylenmiş sözler ve söylenmemiş sözler, geçmiş ve gelecek sığınakta tek bir zaman-mekân içerisine sıkışır. Böylelikle konuşmalar aynı söz akışı içerisinde yıkanır. Bu çokseslilik, anlatımda da kendini gösterir. Savaş, olayların retrospektif biçimde ele alınışı, kronolojinin önemsiz olması, loş ışıklı sığınaktaki insanların ortak var oluşu çoksesliliği mümkün kılan özelliklerdendir ve savaş atmosferinin canlanmasına katkıda bulunurlar.

Ölümün nereden geleceğinin bilinmediği bir ortamda sığınak, insanlara hayatta kalma olanağından daha da fazlasını verir, yaşama tutunmalarını ve hayati zevklerden mahrum kalmamalarını sağlar. Gülmek ölüme karşı en kuvvetli silahtır belki de. Mr. Ellis, Mrs. Valley, Tütüncü Gareth, Vera vb. gibi karakterlerin hepsi geçmişlerine tutunarak, insan sevgisini her şeyin üzerinde tutarak, bunları yaparken ölümü de unutmayarak hayatta kalırlar sığınakta. Aşk, yalnızlık, dil, ölüm korkusu, cinsellik Kayacan'ın karakterlerinde incelediği temel unsurlardır. Yine de bütün bu temaların üzerinde mizah unsuru yer alır. Mizah, Kayacan'ın benimsediği ahlak anlayışının anlatımdaki karşılığıdır: Ölüme karşı gülmek gerekir.

ONAT KUTLAR, İSHAK VE "KEDİLER"

ORÇUN ÜNAL

Onat Kutlar ve *İshak*

Onat Kutlar, edebiyatımızda, kuşağının diğer öykü yazarlarının aksine bir sürekliliğin değil, oldukça başarılı ama tek kerelik bir yazma ediminin aktörüdür. 1959 yılında yayımlanan ilk kitabı *İshak*'la, değişmekte olan öykü dünyamıza sağlam bir adım atmış, ancak bütün beklentilere rağmen vefatına kadar ikinci öykü kitabını çıkarmamıştır. Ferit Edgü'nün yayına hazırladığı ve ilk olarak 2009 yılında Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanan *Karameke* ise Kutlar'ın 1950'li ve 1980'li yıllardan dergilerde kalan beş öyküsüyle defterlerinde bıraktığı bazı metinleri içermektedir.

Onat Kutlar, kanımca, 1950 Kuşağı yazarları arasında öykülerinde kurduğu başarılı atmosferle ön plana çıkmaktadır. *İshak*'taki öykülerin çoğu, bilinmezlik, tekinsizlik, bazen de gerçeküstücülüğe dayanan atmosferler içinde var olurlar. Bu metinlerde kişiler çoğunlukla kaynağını ya da doğasını bilemedikleri bilmecelerin içine düşerler. Bu bilmeceler cevaplanması gereken sorular değillerdir.

Aslında bir soru bile değillerdir. Cevaplanamayacak bir belirsizliğin ve bu belirsizliğin doğurduğu huzursuzluğun sonuçlarıdır.[1]

Her ne kadar zamanında başka yazar ve şairler tarafından aksi iddia edilmiş olsa da (Dirlikyapan 2010: 59) Kutlar öykülerinde yerli kültür ile köy-kasaba hayatını Kafkaesk, gerçeküstü ve gizemli olanla birleştirmeyi çok iyi başarmıştır. Geriye dönüş gibi anlatı teknikleriyle öykülerini çizgisel zamanın tekdüzeliğinden kurtarmış, kıvrak kurgularıyla merak duygusu uyandırmaya da özen göstermiştir. Ayrıca Kutlar, Öztürkçeleştirmeden de yabancı unsurlardan da uzak, duru, doğru ve zengin bir Türkçe kullanmış, dil konusunda zorlamalardan kaçınmıştır.

Her başarılı yazar gibi Onat Kutlar da kuşağının diğer yazarlarından ayrı olarak değerlendirilmeyi ve her iyi öykü gibi Kutlar'ın "Kediler" metni de özel bir yorumu hak etmektedir. Bu yazı, "Kediler" öyküsü için bir okuma denemesidir.

Kediler

İshak'taki öyküler arasında anlatımını ve alt metnini en yoğun bulduğum öykü her zaman "Kediler" olmuştur. Bu öykü, okurunu kendini söküp parçalarına ayırmaya ve anlamaya davet eder. Sanki bir yerde anlatının gizini ele verecek anahtar ortaya çıkacaktır.

"Kediler" öyküsü, 1950 Kuşağı yazarları için sık sık söylendiği gibi orta sınıf şehir insanının bunalım ve açmazlarını değil, bunların ötesinde bir şeyi anlatmaktadır. Kanımca, öykü kültür–doğa ve geçmiş–gelecek olmak üzere iki temel karşıtlık üzerine kurulmuştur. Öykü, çağdaş insanın bu ikilikler arasında bocalarken kendine ve çevresine nasıl zarar verdiğini örtük bir şekilde anlatmaktadır.

"Kediler" öyküsü birinci tekil (ben) anlatıcı bakış açısını kullanan ve hikâyeye konu olan olayların büyük

1 Benzer bir huzursuzluğun zirve yaptığı ve neler olduğunu tam olarak kavrayamadığı için atmosferin okura bile sirayet ettiği öykülerden biri de Wolfgang Borchert'in *Die traurigen Geranien* içinde yer alan "Die Kirschen" (yazılış 1947, yayın 1962) adlı metnidir.

kısmını geriye dönüş tekniğiyle aktaran bir metindir. Metin, anlatıcının, eski bir dostunun ve kedilerinin öldüğünü, öyleyse rahatça giyinip sokağa çıkabileceğini söylemesiyle başlar. Anlatıcı, eski dostun öldüğünü açıkça ifade etmez, "saçlarının uzamadığını, hiçbir şeyden haberi olmadığını ve uzun bir uykuya yattığını" söyleyerek ima eder. Eski dostun ölümünün anlatıcıya verdiği rahatlıktan, hayatta olmasının anlatıcı için bir tehdit ya da çekince sebebi olduğu sonucu çıkarılır. Ve böylece okurda ilk paragraftan bir gerilim ve merak oluşur. Ne var ki öykü ilerledikçe anlaşılacağı gibi durum tam tersidir.

İkinci paragrafta geçen iki cümle bize öykünün zaman şemasını çıkarmakta yardımcı olacaktır. Anlatıcı önce "Altı gündür bu şehirdeyim," (s. 46) sonra da "Bir hafta önce işimden atıldım," (s. 46) diyerek işten atılmasıyla bulunduğu şehre gelmesi arasında bir günlük süre geçtiği bilgisini bize dolaylı olarak verir.

Anlatıcının birinci ve ikinci paragraftaki korkusuzluğu, üçüncü paragrafta, posta rafında adına gelmiş bir mektup bulmasıyla bozulur. "Dostum, bir haftadan beri merak içindeyim. Birdenbire nasıl ortadan kaybolduğunu anlayamadım," (s. 46) diye başlayan mektup Kafkaesk şekilde "S..." diye imzalanmıştır. Mektuptan, "meraktan ölen" bu dostun "birdenbire ortadan kaybolan" anlatıcıyı her yerde aradığını ve aslında yerini bilmediğini öğreniriz. Mektubu gönderdiği adresi "o herif" vermiştir. Mektupta anlatıldığına göre, mektubu gönderen kişiye iki gün önce fötr şapkalı, kıl poturu ve uzun konçlu postalları olan garip bir adam gelmiştir. Sırtında bir martinle kapıya dayanan kocaman bıyıklı bu adam, anlatıcıyı bulmak istemektedir. Bulmak isteme sebebi ise mektupta, "Sözde sen herifin bir dostunu işkenceyle öldürmüşsün," (s. 47) diye belirtilir. Mektuptan ayrıca bu poturlu, fötr şapkalı, kocaman bıyıklı, martinli adamın ertesi gün saat dörtte istasyonun yanındaki kır kahvesinde anlatıcıyı görülecek bir hesap için bekleyeceğini öğreniriz.

Bu mektupta mantığa sığmayan, komik bir taraf vardır. Anlatıcı da bunu "basit saçmalık" (s. 47) diye tanımlar ve bu saçmalığı anlayamadığı için boyuna güler. Anlatıcıyı arayan garip adam, adresi bildiği hâlde anlatıcının bulunduğu şehre ve kaldığı otele gelmemiş, adresi anlatıcının arkadaşına vermiştir. O da bu adrese güvenerek bir mektup göndermiştir. Bu olaylar silsilesi, imkânsız değilse de pek olası görünmemektedir. Okurun anlamlandıramadığı bu gariplik, atmosferin ikinci kurucu ögesidir. Anlatıcı "kötü şeylerin yazılı" olduğu bu mektup yüzünden epeyce korkar ve huzursuzlanır. "Kâğıtları hızla çevirip yeniden başladım. Ta o işe gitmediğim ilk günden," (s. 48) cümleleriyle geriye dönülür ve anlatıcı işe gitmediği ilk gün olan "yirmi iki ekim sabahı"ndan başlayarak yaşadıklarını aktarmaya başlar. Bu noktadan "Sakallı" lakaplı arkadaşının evinin kapısından girene kadarki kısımda, anlatıcıyla ilgili bazı bilgiler ediniriz. Anlatıcı, aşağı yukarı dokuz yıldır memurdur ve bir dairede çalışmaktadır. Memurluk hayatı "bir

makine düzeni" içinde geçmiştir. Anlatıcımız o kadar dakiktir ki "iki bin altı yüz doksan iki sabah" boyunca kasaba meydanındaki o büyük saatin önünden tam 8.30'da geçmiştir. Bu yüzden anlatıcı "yeryüzünün düzen duygusuyla ün salmış bir yığın büyük adamıyla" kendisi arasında bağlar tasarlamıştır.

Yirmi iki Ekim sabahı anlatıcı kendini daireye gitmeye isteksiz bulur. Yatağının içinde düşünüp dururken birden kalkar, giyinip sokağa fırlar. Bir anlamda bilinçaltının sürüklemesiyle (ki burada bilinçaltının açıkça dile getirilmesi dikkat çekicidir) ilkokulun bitişiğindeki küçük yapıya düzayak açılan kapının önüne kadar gelir. Kapı "yıllardan beri kimse açmamış gibi sımsıkı kapalıdır". Anlatıcı "saat, bulvar, daire, durak, otobüs" gibi sözcüklerin bolca kullanıldığı bu bölümde sebepsiz bir tedirginlik içinde kapının açılmasını bekler. Nihayet kapı açılır ve anlatıcı içeri girip kapıyı kapatır. Kapının kapanmasıyla her şey dışarıda kalır. Anlatıcı, girdiği evi "ayrı, sessiz, ölü" sıfatlarıyla tanımlar. Kapıyı açan "yüksek takunyalara tünemiş eski dost" ise "eski, tortulu hüzün", "küflenmiş bir limon gibi tatlı-sert, tedirgin" ve "hep susardı" gibi sözcüklerle anlatılır. İşte tam burada hem kültür–doğa hem geçmiş–gelecek karşıtlığı başlar. Sakallı lakaplı eski dost bir yandan doğayı, diğer yandan geçmişi simgelerken, dışarıdan gelen anlatıcı şehirden geldiği için kültürü, medeniyeti, genç olduğu için de geleceği sembolize eder.

Eski dostun avlusu, dışarıda kalan şehrin aksine bitkiler ve çiçeklerle doludur. Ne var ki "çoğunun yaprakları dökülmüş, tomurcukları kurumuş"tur (s. 50). Doğa ve eskimiş olma kavramları çiçeklerde iç içe geçer. Dost ise *beyhude şekilde geçmişle uğraşırcasına* bitkilerin "diplerini büyük bir dikkatle karıştırmaya" (s. 50) devam eder. İleriki paragraflarda da dost yine "dalgın, tutuk, kekeme" gibi sıfatlarla süslenir. Mekân da "bir eski zaman matbaasının, bir oto tamir evinin, bir kış ahırının ya da bir derici dükkânının" (s. 50) kendine özgü kokusunu taşır. Duvarlarda utlar, kemanlar asılıdır. Yerde eski bir kilim serilidir. Anlatıcı rahatlayarak bir iskemleye kurulur. Anlatıcının kapıdan girmesiyle kedilerin ortaya çıktığı kısma kadarki bir buçuk sayfada (s. 49–51) toplam altı kere "eski" sözcüğü kullanılmıştır. Kutlar, burada bir yandan anlatıcı ile Sakallı arasında, diğer yandan anlatıcının yaşadığı şehir ile Sakallı'nın evi arasında ciddi bir tezat kurmuştur.

Bu noktadan sonra hikâyeye (öyküye de ismini veren) kediler dâhil olur. Bunlar, bilindik kedilerden değildir. "Hatta kediye pek o kadar benzemedikleri bile söylenebilir." (s. 51) Havada uçar, dokununca dağılır ve kaybolurlar. Sayıları yirmi kadardır. Anlatıcı, bu kedileri "soluk, kişiliksiz ve bencil" olarak tanımlar. Özellikle "bencil" nitelemesi, öykünün geri kalanı için büyük önem taşır. Anlatıcı, eski dostu için sarf ettiği "evcil kuşların yuva yapmayı düşündüğü karmakarışık saçların gizlediği kafa" sözüyle Mecnun'un çöle düştüğü zamanki aklını yitirmiş hâline gönderme yapar. Sakallı, bütün vaktini bu kadar garip

kedilere vakfettiği için örtük olarak bir deliye, bir mecnuna benzetilir. Kedilerle ilgili kısımdan sonra, eski dost utlardan birini eline alıp uzun uzun çalar. Tıpkı kapıdan döküldüğü gibi uttan da tozlar dökülür. Toz, eskiliğin, el değmemişliğin, unutulmuşluğun, terk edilmişliğin, kendine hâline bırakılmış olmanın simgesidir. Anlatıcı, ilkel ve garip ezgiyle rahatlayarak "birkaç gün, belki daha uzun süre" dostunun evinde kalmaya karar verir.

Müzikten sonra, anlatıcıyla Sakallı arasında kediler üzerine bir konuşma geçer. Burada, Sakallı'nın gençliğinde yıllarca arsız, çamurlu sokak kedileriyle uğraştığını, ancak sonra onları bırakarak kendi kedilerini "yetiştirdiğini" öğreniriz. Bu, başka bir açıdan da Sakallı'nın inzivaya çekilişinin öyküsüdür.

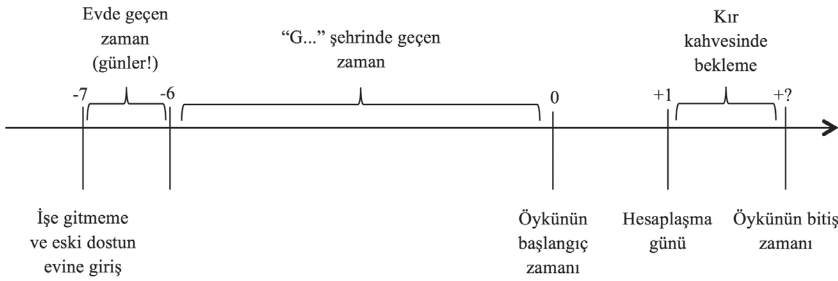
Sakallı'yla diyaloğundan anlatıcının da iki kedisi olduğunu öğreniriz ancak bu bilgi öykünün geri kalanında tekrarlanmaz. Sakallı, anlatıcıya kedilerle ilgili önemli bir öğüt verir: "Neyse, dikkat edin. İkisini de aynı derecede besleyin. Birini çok beslerseniz kuvvetlenir ve öldürür öbürünü." (s. 52–53) Anlatıcı ileride bu tavsiyeyi kötü niyetine alet edecektir. Sakallı, kedilerini anlatmaya devam ederek artık güçlendiklerinden ve onlara bakan insanların dağıldıklarından, kaçtıklarından, korktuklarından bahseder ama anlatıcının onları sevdiğini de özellikle vurgular. Anlatıcı ise bu ifadeyle irkilir ve kedilerin "sevgiye konu olacak yaratıklar" (s. 53) olmadığını söyler. Kutlar'ın "Hadi" öyküsünde karşımıza "Kediler" öyküsündeki kedilerin prototipi gibi görünen başka bir kedi çıkar. Kutlar bu kediye de (muhtemelen mecazi olarak) uçma ve kaybolma yeteneği bahşetmiştir: "Kedi anlaşılmaz bir hızla havada üç defa gitti geldi. Öyle ki, halının iki karış üstünde, boşlukta uzun bir tekir kedi şeridi asıldı kaldı." (s. 22) "Kedi yorgun adımlarla geldi, vişneçürüğünün üstüne kuyruğunu kıvırarak yattı, kayboldu." (s. 23) Konuşma yetenekleri olmamasına rağmen, bu uçan, dağılan ve bencil kedilerde kısmen Chesire Kedisi'ni de görmek mümkündür. Chesire Kedisi, en tanıdık hâliyle Lewis Carroll'un *Alice's Adventures in Wonderland* (1865) adlı kitabında karşımıza çıkar. Chesire Kedisi de istediği zaman görünüp kaybolabilen bir karakterdir. Hatta bazen vücudu kaybolur, sadece kafası ya da sırıtan ağzıyla görünür.

Anlatıcının "Kaç gün bilmiyorum. Onunla birlikte kaldım," (s. 54) sözleriyle belli bir sürenin geçtiğini, ancak anlatıcının tam olarak zamanın farkında olmadığını anlarız. Anlatıcının ilk günlerdeki huzuru, kendini "eski bir odada, acaip bir adam ve bir yığın bencil kediyle bir arada" (s. 54) bulmasından dolayı düşmanlığa dönüşür. Anlatıcı, düşmanlığın kurulduğu ikinci günü şöyle anlatır: "Bahçeden bir kasımpatı alıp göğsüme takmak istedim. Belki değmezdi. İşe yaramaz, soluk, taç yapraklarının çoğu kurumuş bir şeydi. *Olsun, istedim işte*." (İtalik bana ait) Anlatıcı bu isteğini dostuna söyler söylemez on dördüncü kedi saklandığı yerden çıkıp bütün hızıyla yüzüne atlar. Burada anlatıcının kediler için

defalarca kullandığı "bencil" sıfatının kendisine nasıl döndüğünü görürüz. Bencil olan, kediler değil anlatıcının kendisidir. Var olan düzeni bozmaya ilk teşebbüsü saldırıyla karşılık bulmuş ve düşmanlığa sebep olmuştur. Bundan sonra huzur ve sessizliğin yerini çatışma alacaktır.
Anlatıcının düzeni bozmaya ikinci teşebbüsü, dostunu dışarı çıkmaya teşvik etmesiyle olur: "Bir ara ona burada oturmaktan sıkılıp sıkılmadığını, kapıyı açıp cadde ile bir ilgi kurmanın mümkün olup olmadığını soracak oldum." Bu sözleri üzerine, anlatıcı yine kediler tarafından saldırıya uğrar (s. 55). Anlatıcı bu saldırı üzerine dostuna çemkirerek ondan kedilerine bir çekidüzen vermesini ister. Sakallı hiçbir şey yapamayacağını söyler ve ekler: "Onları ben öyle olsunlar diye yetiştirdim." Anlatıcı bu cevaba çok sinirlenir. Bu saldırı ve sözlerden çıkardığı garip sonuç, "serseri" dediği dostunun kedileriyle üzerinde egemenlik kurmak istediğidir. Hâlbuki anlatıcı, dostunun evinde misafirdir ve tamamen kendi isteğiyle orada bulunmaktadır. Anlatıcı bu gerçekleri unutup –ki "Kaçıp kurtulmayı düşünmedim değil," (s. 55) dediğine göre çoktan unutmuştur– kedilerden öç almaya, daha doğrusu onları ortadan kaldırmaya karar verir. Bunu da dostunun öncesinde verdiği öğüdün tersini uygulayarak başarır: İyi kedileri besleyerek semirtir. Semiren kediler, ötekilerinin yiyeceklerine saldırıp yerlerine oturunca kavga çıkar ve ilk zayiat verilir. Kedilerden biri pelte gibi dağılır, bir daha da eski biçimine dönemez. Tabii ki onları yetiştiren Sakallı bu olaya çok üzülür ve saatlerce ağlar. İkinci kedinin ölmesiyle yatağa düşer. Anlatıcı acımasızca planını uygulamaya devam eder: "İşe devam ettim. Her gün bir iki tanesi gidiyordu." (s. 56) Kediler öldükçe Sakallı'nın durumu ağırlaşır, yemeden içmeden kesilir. Anlatıcı ise kedilerin kavgalarını ve dostunun rahatsızlığını "tuhaf bir çılgınlık" (s. 57) olarak tanımlar ve Sakallı'nın önünde sonunda öleceğini bildiği hâlde planından vazgeçmez. Günlerini Sakallı'yla havasız odada geçirir, ta ki bahçeye fırlayıp yağmur altında sarhoşlar gibi dolaşana dek. O gün son kedi de ölür. Anlatıcı birlikte çıkıp gitmeyi teklif etse de Sakallı artık konuşamadığı için "kaşları ile 'hayır' der" ve ölü kedilere, utlara bakarak geçmişi düşünür. Çünkü ona hem hastalığından hem de yaşından dolayı yalnızca bir geçmiş kalmıştır. Anlatıcının önünde ise yalnızca gelecek vardır. O da "günlerce tutsak kalmış birine açılan özgürlük kapısı gibi sokak kapısına saldırarak" (s. 57) açar ve "cadde bütün gürültüsüyle dol[ar] içeriye." (s. 57) Anlatıcının hikâyenin başında canhıraş kaçtığı cadde aniden bir özlem nesnesine dönüşmüştür. Öyle ki anlatıcı keyif alınacak bir şey gibi "bir otobüse yetişmek için bir duraktan öbürüne koş[ar]." (s. 57–58). Bir fotoğrafçıya girip on iki tane vesikalık çektirmesi ise şehre dönünce yaptıklarının en ilginci, en amaçsızıdır. Adeta modern bir Narkissos'tur ve çektirdiği fotoğraflarda âşık olduğu yansımasını görecektir. Otobüs gibi fotoğrafın da modern dünyaya ve şehre ait bir teknoloji olması ayrıca dikkate değerdir. Sakallı'nın

evindeki kedi, çiçek, toprak, tüy, ut, kilim gibi doğal veya doğaya yakın şeylerin yerine şehirde amansızca suni ve metal olanlar konur.
Anlatıcı, bundan sonra memur olarak görev yaptığı şehri (öyküde bazen kasaba da denir) bırakıp otobüsle "G..."ye gelir ve altı gün boyunca G...'de gezer. Böylece geriye dönüş biter ve hikâyenin başladığı güne döneriz. Dostundan gelen mektubu alan anlatıcı kim olduğunu bilmediği fötr şapkalı, poturlu, kocaman bıyıklı ve martinli adamla hesaplaşmak için trenle kasabasına döner.
Döner dönmez o zamana kadar hiç gitmediğini söylediği, istasyonun yanındaki kır kahvesine oturur. Burası belli ki kırık dökük, salaş bir yerdir. Tahta bir baraka, beş on masa ve kırmızılı beyazlı yuvarlak tentelerden oluşur. Anlatıcı beklemeye başlar. Bu sırada da olayın tek tanığı kendisi olduğu hâlde hesaplaşmaya gelen adamın yaşananları nereden bildiğini düşünür. Anlatıcı bu noktada "Ne olacaksa olsun," (s. 58) düşüncesindedir.
Buradan öykünün sonuna kadar yalnızca anlatıcının bekleyişi anlatılır. Akşam olur, anlatıcı eve gitmeyi düşünse de vazgeçer. Sanki özlediği birini bekliyor gibi "Ya o sırada gelir, beni bulamazsa," (s. 58) diye endişelenir. Adeta bulunmak istemektedir. Burada vicdani bir duygunun onu tuttuğunu söyleyebiliriz. Kahveci de bir süre sonra anlatıcıyı umursamamaya başlar. Anlatıcı bir unutulmuşluğun içine düşmüş gibidir. Açlıktan ve soğuktan muzdarip olmasına rağmen yerinden hiç kalkmaz ve böylece birkaç gün geçer.
Bütün bu unutulmuşluğun ve faydasız bekleyişin sonunda, kahveciyle kim olduğunu bilmediğimiz birilerinin "o daracık, kasvetli barakada" (s. 59) esrar çektiğini öğreniriz. Birinin öldüğünden bahsedilir. Anlatıcı bunu musalla taşının yıkanıp temizlenmesinden anlar. Ama ölenin kim olduğu belli değildir. Temizleyicilerden biri poturlu, fötr şapkalıdır. Anlatıcı bu temizleyicinin beklediği kişi olduğundan şüphelenir ve bir bakışıyla zaferi onun kazandığını söyler (s. 59). Belki de ölen anlatıcıdır ve adam bu yüzden zaferi kazanmıştır.
Neticede anlatıcı yerinden kalkmaz, gözleri iyi görmez hâlde ve rüzgârın yıpratıcı kuvvetine maruz kalmış şekilde beklemeye devam eder. Öykü net bir sonuca bağlanmadan biter. Anlatıcının bu bekleyişinde ve gözlerinin zayıflamasında Kafka'nın "Vor dem Gesetz" (1915) kıssasındaki taşradan gelen adamı tekrar bulmak mümkündür. Orada da önemli bir kapı imgesi vardır. Ne var ki Kafka'nın metninde kapıdan girmek için bekleyen adamın aksine "Kediler"deki anlatıcı girdiği kapıdan çoktan çıkmıştır.
Yukarıda anlatıcının önünde –Sakallı'nın aksine– bir gelecek olduğundan bahsetmiştik. Anlatıcı, elindeki bu zamanı yalnızlık, unutulmuşluk ve boş umutlar içinde geçirir. Bu gelecek, beklenenin gerçekleşmediği boş bir gelecektir. Öykünün sonundaki kısım, Beckett'in *En Attendant Godot* (1952) oyununda Estragon ve Wladimir'in Tanrı'nın unuttuğu bir yerde kim olduğunu bilmediğimiz Godot'yu inatla beklemelerini de hatırlatmaktadır.

“Kediler”deki bekleme durumu, daha da absürde sürüklenmiştir çünkü beklenen bir kurtarıcı ya da bir umut kaynağı değil, hesap soracak, öç alacak bir kişidir. Anlatıcı inatla kendi yok oluşunu ya da cezasını beklemektedir.
“Kediler” öyküsünde ilginç bir zaman sorunu da vardır. Aşağıdaki çizelgede de gösterdiğimiz gibi anlatıcı eski dostunun evinde yalnızca bir gün geçirmiş olmalıdır. Çünkü yedi gün önce işe gitmeyip dostunun evine girmiş, oradan çıktıktan sonra da G...’ye gelip altı gün geçirmiştir. Halbuki anlatıcı evde “günlerinin” geçtiğinden sıkça söz eder. Bunu, içerideki zamanın gerçek dışılığına ve/veya yavaşlığına bağlayabiliriz. Şehirde zaman hızlı geçerken evde duracak kadar yavaştır. Zannımca, bu şekilde medeniyet ve doğa karşıtlığında zamanın göreceliğine de yer verilmiştir.

Toparlayacak olursak, “Kediler” öyküsünün bir okuması da yoğun ve düzenli şehir insanının mekaniklikten sıkıldığı için “doğa”ya sığınması, ama artık oraya ait olmadığı ve onun itaatkâr bir parçası olmayı kabul edemediği için farkında bile olmadığı bencilliğiyle onu mahvedip tekrar şehre, teknolojiye, medeniyete kaçması, cezasının ise unutulmuşluk, yalnızlık ve kendini tahriple kesilmesi olabilir. Bu anlamda, “Kediler” öyküsünün neredeyse ekolojik bir mesajı vardır. Şunu da unutmamak gerekir ki anlatıcı bir yerde eski dostunun “müşterisine kapıyı açmasından” (s. 49–50) bahseder. Buradan Sakallı’nın muhtemelen eskiden zanaatkâr olduğunu ve bir şeyler (belki ut) üretip sattığını çıkarabiliriz. Kedileri de “yetiştiren” yine odur. Anlatıcı ise Kafkaesk bir anlatıya yakışır şekilde düzenin ve bürokrasinin çarklarını işleten piyonlardan biridir. O üretmez; yalnızca dönüştürür. Eril, dönüştürücü ve düzeni temsil eden anlatıcının dişil, üretici, yetiştirici ve ayrık ile farklı olanı temsil eden Sakallı’yı öldürmesi de öykünün toplumsal ve tarihsel alt metnidir.

Kaynaklar

Dirlikyapan, Jale Özata (2010). *Kabuğunu Kıran Hikâye. Türk Öykücülüğünde 1950 Kuşağı.* İstanbul: Metis Yayınları.
Karadeniz, Mustafa (2013). *İshak* Bağlamında Onat Kutlar’ın Öykücülüğü ve “Çatı” Öyküsünün Tahlili. *Turkish Studies,* Vol. 8/1, Winter 2013, 1829–1838.
Kutlar, Onat (1985). *İshak.* 3. Basım, İstanbul: Can Yayınları.
Özüm, Aytül (2013). Onat Kutlar’ın *İshak* ve Bilge Karasu’nun *Göçmüş Kediler Bahçesi*’ndeki Büyülü Gerçekçi Öğeler. *Bilig,* Yaz 2013, Sayı 66, 179–204.

UMACI

Murat Çelik

Bazı Şeylerden Kurtulmak mı Mümkünlük?

~~Öykü şöyle yazılır katılmıyorum bazı şeylerden kurtulmak mümkünlüktür anonim anlatıcı olmamalısın faraza senin anlattıklarında senin sözcüklerini bulabilmeliyiz senin sözcüklerin belki iddialı olur ama zaten yazmak da bir iddiadır sahneye çıkmak istiyorsan çıkıyorsan sahnedeysen de eleştirilmeyi ister ol alkışlar seni bitirir hiç iyi arkadaşın yoktur herkes alkışlıyorsa kusursuzu kim icat etmiş edebilir mümkünlük müdür mesela bir a'yı eleştirmek hayır çünkü onun cinsiyeti var hayır yapamazsın hünsa eleştiri kuramına göre b saçmalıyorsun canım biz sadece kendi cinsiyet-i fırkamızı okuyor ve kitaplarının görsellerini yaygınlaştırıyoruz mümkünlükse d ırkını da bir şey söyleme çünkü başka bir dilde doğup bu dilde yazana şey diyeme sentaks sorun ama bu sorun sizi doğuştan şair yapıyor ama nesir için doğduğun dille~~

düşündüğün için bu dile devam için biraz daha çalışmalısın yok yok mümkünlük değil hep iyi herkes iyi şunu anladım ki sebep şudur biraz da herkes herkese çarpıyor buralarda herkesin herkesten bir umduğu bir planı bir tanıdıklığı var mümkünsüz iletişim fazla görünebilirlik kör etmiş sus etmiş bu yüzden hep şahane yazıyoruz elbirliği

Yayınlardan Süreli

Öykü Gazetesi böyle daha güzel olmuş köşeli olmuş köşelerden söylemek gerekirse hey on beşli on beşli öykücüye sorulsaymış izzet yaşarlama şart mıymış bıçak sırtıyken çok da öykücü değilken onu biraz unutup hatırlamak isterim kavuz öğrendim söylenik dilin soyutlayım delimsirek uylaşımı oluntu ve doluntu dolaylarında saltık örtüşürlük sergiliyor öztürkçem zayıftı zaten mektepte müdür güzel teşekkürler üç soru yeter biz de sorduk çünkü en çok dünlükleri sevdim yalnız Faulkner'a katılmıyorum kötü şairler hikâye anlatır imge yığar öykü değil o herkes hikâye anlatır kontrol kalemindeki olayı gerçekleştirdik sanıyorum ikinci dosya kitap soruşturması yapmıştık evvel ve bence de ilk kitap kusur ikincisi ustalığa işaret olur çok iyi bir ilk kitap altında ezilirsen devam edemezsin çıtayı ortada kur yavaş yavaş yüksel kendi kendini aşa aşa ama çok aşağı da kurma sonuçta Turgut Uyar türkiyemden dünyanın en güzel arabistananına nasıl geldi hâlâ çözemedik ya tevrat tahtadan kırmızı atı ve kaptan kancayı anlamadım öykü mü uzar öykü mü *Marşandiz Fanzin*'de güzel öyküler var umarım kapanmaz eski sayılarında da var çünkü bir öykü yeter yayını kurtarmaya hepsi süper olsa seçki olur bir de *altZine*'den bahsetmek gerekir dijital ciddi ve yıllarlık bir platform sadece bu tema işlerini sevmiyorum ama olsun o da bir deney o da bir imkân

PaldırKütürdek

30 yıldır öykü okuyorum bu iktidarın aman bu öykü dünyasının içindeyim öykünün yükselişte mi olduğunu alçalışta mı olduğunu öykünün rakımını benden iyi mi bileceksin öyküye emek verdim ben kaleci değilim ben ama şey yapmadım doğru bu iyidir neden bu kötüdür neden hiç söylemedim adlarını verdim ne yazmışlarsa böyle bir kuple söyledim geçtim ama gene de beni eleştiren sandılar tuttum burayı eleştirmen bellettim kendimi ama yediler yerler öykü yükselişte neden biliyorsun mu çünkü bizim mahallenin yayın organları arttı her yerlerdeyiz belediyelerleyiz kütüphanelerleyiz dergilerimiz etkinliklerimiz roman birikim olduğundan şiir de para etmediğinden böyle bıcır bıcır öykücülerimiz doluştu her yerlere mesela bir derginin yoksulluk çekmesi akıl alır şey değil ne demek ekonomik sorun siz devlete dergi satmıyorsunuz mu aaa reklam da almıyorsunuz neyse neyse duydun mu feyyaz kayacan başka yuvaya uçmuş bunun haber değeri olur ben duyduğumda pek bilen yoktu ben yazdığımda da pek bilen yok ama işte bizim mevsim gelene kadar belki de herkesler duyar sonracığıma ferit bey edgü evereste tırmanış eylememiş neden bilmiyorum bir marka yaratıyorsun büyük büyük vitrinlerin var ama çok büyük toplardan birini yan markana paslıyorsun bu işte fidanlar tohuma tohumlar ormana tesiri var akbabalar doluştuğunda yaş alanlar nasıl kurtulsun dedik ve nokta

Keşkeler

Osman Cemal Kaygılı'nın Bütün Öyküleri şöyle ciddi bir yayıncıdan çıkıverse.
"Yücel Balku ve Define Öyküleri" hakkında biri yazmış mı, yazılsa ne iyi.
Ali Teoman'a Fransa'da tesadüf edip köfte ısmarlayan bir arkadaşım var umarım bunu yazar.
W. Saroyan'ın "Zavallı Bağrı Yanık Arap" öyküsünü herkesler okusa.
E. M. Forster, *Toplu Öyküler Cilt 1*'i bulabildim.

Çın Çın Eden Sonuncular

"İstediği Şarkıyı Dinleyebilmek", Haldun Taner, *Tuş* iç.
"Graffiti", Semra Aktunç, *Yalos* iç.
"Aşktan Öldüm", Ali Cüneyd Kılcıoğlu, *Yas Orkestrası* iç.
"Dünya", Simlâ Sunay, *İçbahçe* iç.
"Sorguları", Niyazi Zorlu, *Hergele Âşıklar* iç.
"İş Meselesi", Engin Barış Kalkan, *Maveraünnehir Nereye Dökülür?* iç.
"Geniş Yürekli Bir Kadın", Edmund White, Çev.: Roza Hakmen, *Ada Öyküleri* iç.
"Billie Holiday", Andrej Blatnik, Çev.: A. Başman – S. Baydur, *Deri Değişimi* iç.
"Hadi Yap", John Biguenet, Çev.: Ümit Şenesen, *İşkencecinin Yamağı* iç.
"Bir Aşk Gecesi", Javier Marias, Çev.: Neyyire Gül Işık, *Kötü Niyet Öyküleri* iç.

Taş Döküm: A.S. Byatt'ın Metamorfik Kadını

Victoria Leslie

İngilizceden Çeviren: Oğuz Demirel

Metamorfoz, bir tema olarak peri masallarımızın ve çığır açıcı mitlerimizin çoğunda bulunur. Bir asanın ufak salınışıyla bir hizmetçi balonun en güzel ve çekici kadını olabilir, bir prens kurbağaya dönüşebilir. Ancak bu dönüşüm süreci kısa ömürlüdür. Anlatıcının ilerleyebilmesi için büyünün kaldırılması veya lanetin bozulması gereklidir. Mutlu bir sonu güvence altına almak için karakterler bu büyülü duruma nadiren hapsolur. Asıl önemli olan, dönüşmüş hallerinden aldıkları ve anlatıya daha iyi insanlar olarak tekrar katılmalarını sağlayan gerçek dönüşümleri için önemli olan derslerdir. A.S. Byatt, yerleşik kinayelere cevap vermek için mitlerden ve peri masallarından yararlanmakla ünlüdür ve onları yeni fikirler yaratmak için kullanır. Ödüllü romanı "Possession" birçok orijinal peri masalını ve dönüşüm eyleminden esinlenmiş Breton mitinin tekrar anlatımını içerir. Çalışmalarında metamorfoz ortak bir tema olmasına rağmen, hiçbir yapıtında, "Little Black Book of Stories"deki "A Stone Woman" isimli kısa öyküsünde olduğu kadar açık veya canlı bir şekilde görülmez. Bu öykü tartışmasız bir biçimde değişimle ve bir o kadar da durağanlık ve süreklilik kavramlarıyla ilgilidir.

Öykü, değişimin en güçlü hızlandırıcısı (katalizörü) olan ölümle başlar. Kahraman Ines, birlikte bir evi ve huzurlu bir varoluşu paylaştığı ihtiyar annesini henüz kaybetmiştir. Bunun ardından, günlerini nasıl geçireceğini bilemez; bir etimoloji sözlüğü hazırlama projesindeki yarızamanlı araştırmacılık işi onu arzuladığı gibi meşgul edememektedir. Bu durum, acıyla kıvranıp hastaneye fırladığı ve bağırsaklarının büzülüp gangrenleştiğini öğrendiği güne kadar sürer. Ameliyattan sonra envai çeşit ilaçla ve dikişte hapsolmuş bir düğmeyi andıran, yeniden inşa edilmiş göbeğiyle birlikte eve gönderilir. Bu asla gerçek halinin yerini tutamaz ve bir zamanlar annesinin ve onun parçası olan göbek bağını hatırlatır. Ameliyat, ölümün annesiyle olan bağını tamı tamına koparıp onu dünyada yalnız bırakan fiziksel kopuşunu pekiştirir.

Fakat değişim, doğası gereği, sonu alan bir süreci değildir, en azından Byatt'ın öyküsünün telkinleriyle böyle olmalıdır. Ines, yarasının iyileşmekten çok yeni ve garip bir gelişim ile "cenneteki toz bulutunun fırıl fırıl dönen kolları gibi, denizyıldızı gibi kabarık bir şekil" halini aldığını keşfeder. Ertesi gün yara büyür ve bir sonraki gün giderek "çakıllı bir kemer gibi" belinin etrafına yayılan taş benzeri çıkıntıya dönüşen "kanlı canlı damarlar" oluşturur. Ines vücudunun sertleşmesinin ve çeşitli taşların tohumlarını atmasının eşlik ettiği bir dönüşüm başlatmıştır. Her ne kadar başlangıçta bu değişimleri organik terimlerle düşünürse de –ilk oluşan şişliğe "leke", daha sonra bunların bütününü "çıban" olarak– metamorfozunda garip bir güzellik görmeye başlar. Yeni kabuğunu oluşturan taşların isimlerini belirlemeye ve sözcüklerden zevk

duymaya başlar. İlk kederle mücadele ettiği zamanlarda neye benzediğini pek umursamamasına rağmen aynanın önünde yeni görünüşünü incelemek için saatlerini harcar. Fakat Ines bedeninin içindekiler taşlaştığında, beyninin gri ve yapışkan maddesi grafite veya kireç taşına dönüştüğünde kendisine ne olacağını merak eder ve bir tür tevekkülle "son istirahatgâhını" bulması gerektiğini anlar.

Ancak, bir taş kadın nereye aittir? Peri masalındaki bir kukuletalı figür gibi, sonsuzluğu temsil edeceği bir yer arayarak şehri dolaşır, tastamam uygun bir şekilde, bir mezarlığa tesadüf eder. İlk bakışta her şey uyumludur, ölüm ve taş eleledir. Mezartaşları varlığımızın kalıcı işaretleridir. Fakat bir süre sonra, mezarları süsleyen taş kadınların kendisine benzemediğini fark eder. Bir heykeltıraşın eli bu kadınları şekillendirmiştir; onlar kadınlığın idealize edilmiş formudur. Ines melek görünümünden oldukça uzaktır ve güçbela kavrayabildiği bir şeye dönüşümü devam etmektedir.

Mezarlıkla karşılaşması, onun öyküdeki tek erkek olan ve "Taşların canlı olduğu" tek yer olan memleketinin "uzun adımlarla yürüyen taş kadınlarının" mitlerini anlatan, İzlandalı taş ustası Thorstein ile tanışmasına vesile olur. Bir taş ustasının eklenmesi, Yunan mitolojisindeki heykeltıraş, kadınları beğenmeyen ve kilden kendine yapan Pygmalion'la benzerlik kurar. Fakat Byatt'ın öyküsü kadınlığın maskülen bir inşasıyla ilgili değildir. Aslında erkekler, öyküdeki kadın ilişkilerinin öneminden açıkça sonra gelir; Thornstein'ın masallarının trolleri ve devleri dahi dağlarda dans eden ve erkek derilerinden yapılmış kıyafetler giyen kadınlardır.

Buna karşılık, Byatt'ın öyküsü kendi içimizdeki değişimlerin kabulü hakkındadır. Thorstein ne Ines'in yeni biçiminin yazarıdır ne de onu kendi idealize ettiği biçime uygun olarak şekillendirmekle ilgilenir. Ines onun önünde soyunarak ve kendisini bir canavar olarak göreceği endişelerine rağmen kendini bir başkasına açarak kendini tamamen tanıma imkânına kavuşur. Ve bu süreçte onun değişimine şahit olmaktan, parlaklıklarını ortaya çıkarmak için yeni derisinin değerli taşlarını parlatmaktan ve gerçekten ait olduğu yere getirmekten zevk duyan bir can yoldaşı kazanır.

Ines İzlanda toprağına neredeyse hemen alışır. Geriye insani hiçbir şeyi kalmamıştır ve taş bedeninin çatlaklarında yosunlar büyümeye başlar. Byatt organik ile madeni şeyler arasındaki simbiyotik doğadan bahseder. Ines eski yaşamı ölmesine ve kendisi de tanınmayacak derecede değişmiş olmasına rağmen hayat akıp gitmektedir.

Ines'in giderek bir parçası olduğu dünya "soğuk bir süreklilikle" karakterize edilmez. Bu madeni dünya değişmemektedir, tamamen ölümün üzerine kurulmuş olmasına rağmen yaşam doludur. Byatt kayalar

ve taşlarla bir zamanlar canlı şeylermiş gibi konuşur: fosiller ve kömür, tebeşir ve kireçtaşını oluşturan mikroorganizmalar. Bu çift taraflı ilişki öykünün kalbindedir; dünya, bir önce gelmiş olanın üzerine kuruludur. Bir şekilde, Byatt'ın öyküsü bile kendisinden önce gelen mitlerin ve efsanelerin temeli üzerinde inşa edilmiştir.

Taşa dönüşmek genellikle cezalandırma ve kefaret ile ilişkilendirilir. Troller ve vampirler gün ışığında taşa dönüşürler ve yalnızca gecenin karanlığında varolabilirler. Keder karanlığın bir çeşidi gibi hissedilebilir. Byatt'ın öyküleri değişimlerin hepimiz için kaçınılmaz olduğuna itibar eder ve bu değişimlerin, bizi bazen tamamen başkalaştırmasına rağmen hikâyenin sonu olmadığı fikriyle yüzleştirir.

Kaynak: http://thresholds.chi.ac.uk

Katkısı için Hivren Demir-Atay'a teşekkür ederiz.

Cortázar'ı Geri Getirin!

Alejandro Zambra

İspanyolcadan Çeviren: Sena Akalın

Bazen lisede tek yaptığımız şeyin Julio Cortázar okumak olduğunu düşünüyorum. Lisenin son üç senesi boyunca *Gece Yüzü Yukarıda* hikâyesiyle ilgili sınav olduğumuzu ve hocalarımızın bir buçuk saat süren dersleri doldurmak için ideal buldukları iki kısa hikâyeyi: *Axolotl* ve *Parkların* Süreklil*iği'ni* sayısız kez okuduğumuzu hatırlıyorum. Bu bir şikayet değil, zira Cortázar okuduğumuz için mutluyduk. Fantastik yazınına has özellikleri, otomatik bir neşeyle ezbere sayıyor, söz konusu yazar Cortázar olduğunda kısa hikâyenin nakavtla, romanın da sayıyla yendiğini, bir erkek okuyucunun, bir de kadın okuyucunun olduğunu evet bunun gibi şeyleri koro halinde tekrar ediyorduk.

Benim jenerasyonumun edebiyat zevki Cortázar hikâyeleriyle şekillendi ve fotokopiyle çoğaltılmış sınav kağıtları bile onun edebiyatının o her daim güncel havasını yok etmeyi başaramadı. 16 yaşındayken babamı, bana *Seksek'in* tutarı olan altı bin peso vermesi için, bu kitabın içinde "birden fazla kitap ama özellikle iki kitap" olduğunu, onu satın alınca üç bin pesoluk iki kitap ya da hatta her biri on beş pesodan dört kitap almış olacağımı açıklayarak ikna edişimi hatırlıyorum. Bunun yanı sıra "Bir günde seksen Devr-i Alem" kitabını ararken Ateneo kitapçısında çalışan görevlinin bana sakince ve defalarca bu kitabın doğru isminin "Seksen günde Devr-i Alem" ve yazarının da Julio Cortázar değil Julio Verne[1] olduğunu açıklayışını da hatırlıyorum.
Sonraları üniversitedeyken kimselerin toz kondurmadığı tek yazar Cortázar'dı. Düzinelerce çakma *Olivierler* ve *Magalar* Şili Üniversitesinin Felsefe Fakültesinin önündeki çimlerde dolanırken, bazı profesörler de Morelli'nin kuramsal mesafesini derslerinde uygulamaya çalışırlardı. Neredeyse tüm baştan çıkarmalar *Seksek'in* o zamanlar muhteşem bir metin olarak kabul edilen yedinci bölümünün (Dudaklarına dokunuyorum senin, kenarlarını çiziyorum tek parmağımla...) zavallı bir icrasıyla başlıyordu ve o dönem o kadar çok insan Giglico[2] dilinde konuşuyordu ki (şarabı dikliyordu ki) İspanyolca tek bir kelime bile duymak epey zorlaşmıştı .
Hiçbir zaman *Cronopio ve Fama'da* ya *da Lucas Diye Biri'ndeki* öyküleri sevmedim. Bana göre kısa soluklu bu oyunbaz metinler gerçek mizahtan yoksunlar. Fakat öte yandan *Ele Geçirilen Ev, Glenda'ya Öyle Tutkunuz Ki, Takipçi* ve de Cortázar'a ait diğer yirmi ya da otuz hikâyenin büyüklüğünü kimsenin tartışabileceğine sanmıyorum. Bu

1 İspanyolca konuşulan ülkelerde çoğu zaman Latin kökenli isimler İspanyolca benzerlerine uyarlanır. Yazar bu sebeple Fransız yazar Jules Verne'den Julio Verne olarak bahsetmektedir. (ç.n)
2 Giglico, Cortázar'ın *Seksek* romanında yarattığı dil. Romanın 68. bölümünde geçen erotik sahne tamamen bu dille yazılmıştır. Başta her ne kadar anlaşılmaz gelse de aslında İspanyolca'yla aynı söz dizimine ve biçim bilgisine sahiptir. Bazı kelimeler İspanyolca'yla aynıyken bazı kelimeler yazarın uydurmasıdır. (ç.n)

arada *Seksek* hâlâ insanı hayrete düşüren müthiş bir roman, her ne kadar bir zamanlar bizi hayrete düşürmüş olduğuna ara sıra hayret etsek de çünkü birçok paragraf bugün artık kulağımıza demode ve aşırı süslü geliyor. Fakat her şeye rağmen hâlâ birbirinden güzel kısımları da içinde barındırmaya devam ediyor. Yakın zamanda yazdığı bir denemede Arjantinli yazar Fabián Casas *Seksek'i* ilk okuyuşunu (kitaptaki her şey gizemliydi, gelecek vaat ediyordu ve muhteşemdi) ve sonrasında yaşadığı hayal kırıklığını (kitap bana naif, snop ve dayanılmaz gelmeye başlamıştı) hatırlıyor. Fabián Casas'ın bahsettiği şey aslında benim jenerasyonumun yaşadığı deneyim: er ya da geç babayı öldürüyoruz; her ne kadar özgür düşünceli ve epey hoşgörülü bir baba olsa da. Fakat anlaşılan o ki babayı özlüyoruz da; Casas da yazdığı denemenin sonunu mutlu ve duygulu bir vuruşla şöyle bitiriyor: "Geri gelsin istiyorum. Yeniden onun gibi yazarlarımız olsun istiyorum. Açık sözlü, kendini edebiyata adamış, güzel, her zaman genç, aydın, cömert ve boşboğaz."
Casas'a katılıyorum: Cortázar'ı geri getirin! Hayran olunan bir yazarı birden harcanabilir bir efsaneye dönüştüren mekanizma aslında ne kadar da gizemli. Fakat edebiyatta moda olan şeyler neredeyse hiçbir zaman gerçek okumalara veya yeniden okumalara dayanmaz. Belki de şimdi, önüne gelen ona çamur atarken, babayı üç kez reddetmiş olduğumuzun pişmanlığını yaşıyoruz. Belki de ancak şimdi Cortázar'ı okumaya yani gerçekten okumaya hazırız.

KARL NORDSTROM

C.S.

Selim İleri

Yitirişin sarsıntısındaydım. Bütün hayatımı boşunalık sarıp sarmalamıştı, bir de korkular. Yalnızlık korkusu demeyeceğim; yalnızlık öteden beri benimle. Sonra sonra bu korkuların yaşanmışlıktan kaynaklandığını düşündüm. Geçmiş -mâzi- ağır bir yük; gelecekteki zamanım iyice kısıtlı. Herhalde aldanıyordum, yazmak tutkusu sürüp gittiğine göre.

Yanlış anlamlar üzerine kurulu her şey. İletişim kopukluğu, yanlış anlaşılmalar, içe kapanış tam o günlerde bütün bütün bastırdı. Korkularımın özünde, belki de, Camus'nün çok gençken okudum *Le Malentendu*'sü yatıyordu; konu açısından, dramatik kurgusu açısından değil: oyunun adına vurulmuştum: yıllar yılı birçok kez yineleyip durdum bu adı.

Le Malentendu'yü bir daha okumadım. Anne-kız, eve gelen genç adam hayal meyal.

Yabancı'yı -bu kez Reşat Nuri'nin çevirisinden- geçen yıl yeniden okudum. Reşat Nuri ve *Yabancı* yan yana: Şaşırmıştım. 1953'te çevirmiş Reşat Nuri, olgunluk çağında.

Masmavi gökyüzü altında o tuhaf, uzayıp giden cenaze töreni. Asfaltta katran siyahı bir yapışkanlık, siyah matem giysileri, cenaze arabasının parıltılı siyahlığı. Epeydir bana da her şey uçurum kenarında kara, kararmış görünüyordu.
C.S. çağdaş, gündeş Fransız edebiyatını takip ediyor muydu? *Yabancı*'yı, *Veba*'yı okumuş muydu?
1935'te "Proust'u henüz okuyamadım" demiş. Beğenilerine güvendiği kişiler *Kayıp Zamanın* İzinde'yi elinden bırakamayacağını söylemişler.
Geriye kalan son konuşma 1953'te. Orada Proust'u anmış; Duhamel, Gide diyor ama, Camus'den söz açmamış.
"Günümüzde bizde ve dünyada sevdikleriniz (şair, hikâyeci, romancı) kimlerdir?"
"(...) Romancılardan bir Peyami Safa var. (...)" Bu yanıt da bence yürek yakıcı. Mavi dergisindeki son konuşmayı Peyami Safa okumuş muydu?
Hepi topu üç yıl sonra...
Necatigil'in tümcesi iç karanlığımda karşıma çıkmış olmalı, C.S. için yazılmış, içteki karanlığı, ezginliği bir an durduran, sonra daha da çoğaltan:
"Sonra yâd elde kimsecikler duymadan bu sefer, tekneyi sarmış dalgalar arasında, çok eskiden bir ara ümitlerini bağladığı ölümün kapısına yöneldi, bu kapıyı açıp gitti."
Yakından tanıdığım Necatigil de -Aralık 1970- kapıyı açıp gidenler arasındaydı. Daracık çalışma odasında –"*Hadi ben çok sigara –öksürükler"*- yukarıdaki tümceyi yazarken görür gibiyim: Kül tablası izmaritlerle dolu, cam, eflâtun kül tablası. Dalgalar tekneyi ne zaman sarmıştı?
Geriye ne kalır? Geriye ne kalıyor?
Geçmişi değerlendirmek dendi mi, uzak durarak şairlere, hikâyecilere, hele ölmüşlerse, yaşamıyorlarsa, romancılar, oyun yazarları: eserlerini açıkça sevmemek, bir türlü sevememek, biraz tozlanmış, tozunu silkmeli, biraz eskimiş, yıpranmış... Giderek artan doz: Hayli eskimiş, hayli yıpranmış... Zamanında boş yere şişirmişler, boş yere el üstünde tutulmuş... Zırnık yenilik yok! Çoktan eskidi!
Ölümlerinden sonra göklere çıkarılanlar da var, ama onlar enikonu azınlıkta. Hem yarın saygınlıklarını koruyacaklar mı, bellisiz.
Horgörülerine şaşıyordum, burun kıvırıyorlar, yüzlerini buruşturuyorlar. Sonra o yargı: Çoktan eskidi! Nasıl okuyorsunuz / nasıl katlanıyorsunuz okumaya / ben kitaplarının kapağını açmıyorum / kime okutacaksın günümüzde / günümüzde okunabilir mi?..
Sözümona gülümsüyorlar, yapmacık sevecenlikle, yerinerek, acıyarak. Bana da üzülüyorlardı besbelli, aklım fikrim eskilere püskülere takılıp kalmış, beğeni geçkini; hatta beğenisizliğimde birleşiyorlardı.
Çabam, âdeta eski moda giysilere hem günümüzden bir hava, hem nostaljik güzellik katmak isteyen basit, haddini bilmez mahalle terzisinin çabası. Üzülüyorlar. Arkamdan konuşmuş olabilirler: Hâlâ Ahmed Hâşim'i beğeniyor /*Eylûl*'e hayran / Sezai'nin hikâyelerini okuyormuş / Peyami'nin o sıkıcı romanlarına tutkun / Güzide Sabri'yi bile okuyormuş / *Zavallı Necdet* yabana atılamayacak bir romandır diyor...
Bunları çok yaşadım. Kendi yolumu bulmam zaman aldı. Sözlerine, değerlendirişlerine sahiden inandım. Yazılarını çizilerini dikkatle okuyordum, onlar gibi düşünmeye, onların beğendiklerini beğenmeye; öldüler. Çoğu öldü.
Öldüklerini düşününce: Yukarıdaki satırlar da pişmanlık.

C.S.'nin tek dizesi yetecekken...
Yine de:
"... sıradan aydının bütün ortalama ve değişik sezgilerini taşır..."
"... hiçbir şeye hiçbir şey katmadan gelip geçmiş bir yaşama..."
"... bir yerde, birden toplum eskitiverir şairi..."
Okuyorum. Üstteki alıntılar, yazarının adını sakladığım, 1980'lerdeki bir kitaptan.
Yazan kişi 1957'de daha insaflıymış: "... belki artık değişmeye, aramaya gücü, hepsinden önemlisi isteği kalmamış bir ozandır..."
Yazan kişinin adını vermiyorum, gerek yok. Sadece bir 'tutum'u, bize özgü bir tutumu sezdirmek istiyorum. Tutum dediğim, toptan yadsımaya git git yöneliş: Onu da yok sayalım, yok edelim. Bunu eleştiri, eleştirellik sanmışlar.
C.S.'nin hikâyesine başlamak için uğraşıyorum.
C.S.'nin hikâyesi mi, açık seçik karar veremiyorum. Yazacaklarım belki hikâye, belki izlenimler, duyuşlar. Belki ruh ikizliği arayış. Anı-öykü, deneme-öykü. Kısa bir anlatı. Yazmak oyalantısı. Sait Faik'e göre "bir hırs".
Yazabilmek için uğraşıyorum. Özdeşlik kurmanın, içe bakışın burgacındayım.
Öte yandan somut olaylar başı çekiyor.
Sona doğru Peyami Safa da hor görmüş. Onun meselesi daha karışık. Hangi yılsa, 1930'ların başı herhalde -bakın hakikaten eskilerde püskülerdeyim-, C.S. bir mektupla birlikte şiirlerini *Yalnızız* romancısına göndermiş. *Yalnızız* romancısı bu şiirleri çok beğeniyor.
Benzeri bir mektup ve aynı şiirler –belki de başka?- Nurullah Ata Bey'e de gönderilmiştir. Sonradan Ataç olacak Nurullah Ata Bey, genç C.S.'ye yeteneğiniz yok, boş yere uğraşmayın, şiirden hemen vazgeçin yanıtını vermiş.
Sanat hayatımız böylesi bilirkişiliklerle dolup taşar: Resim yapmayın / resim size göre değil / hikâye, roman yazmayın / aktör olamazsınız / aktris olamazsınız / piyanoda virtüöz aşamasına gelemeyeceksin...
Genç C.S., Nurullah Ata Bey'in şiir yazmayınızından sonra neler hissetmiş, bilmiyoruz.
Yalnızız romancısı, C.S.'nin bütün şiirlerini görmek istiyor; okuduktan sonra onu öven, hatta göklere çıkaran iki yazı kaleme alıyor. Birdenbire şöhret! O günlerin edebiyat ortamında isim sahibi bir yazarın iki satır yazısı sizi şöhrete kavuşturabiliyor.
Çok geçmeyecek, Mülkiye öğrencisi C.S. bu şiirlerini *Ömrümde Sükût*'ta, adı, geçmiş bir güzelliği çağrıştıran kitapta derleyecek.
(Ömrümde Sükût'u açıkça yazmama karşın, neden C.S. dediğim sorulacaktır. Sorulmasını istediğim için öyle yazıyorum.)
Peyami Safa'yla C.S.'nin dostlukları on beş yıl sürüyor.
C.S. 1940'ta Peyami Safa'nın eserleri ve hayatı üzerine bir monografi yayınlamış. 1960'ların sonunda bu monografiyi Semih Lûtfi Kitabevi'nin tozlu raflarında bulmuştum.
Peyami Safa, onu bensiz, beni onsuz görenler şaşırıyorlardı diye yazmış. Ne var ki bir türlü dinmeyen sol düşmanlığı yüzünden ve C.S.'nin de solcuların peşine takıldığına inandığından, romancı on beş yılın sonunda on beş yılın bütün anılarını çöp sepetine atıyor.
C.S. aynısını yapıyor mu, "hiçbir şeye, hiçbir şey katmadan gelip geçmiş" -çift tırnak içine aldım, çünkü yukarıda

alıntılamıştım- yaşamında yürek sızısı duyuyor mu, açık seçik yanıtlamak zor. Ayrıca, son konuşmasında hâlâ Peyami Safa'yı anıyordu...

On beş yılın anılarını çöp sepetine atıveren Peyami Safa acı duyuyor mu, yanıtlamak yine zor, sebebini öykünün sonuna doğru yazacağım. (Demek 'öykü'...)

Yalnızız romancısı aşağıdaki iki dizenin -C.S.'nin çok ünlü bir şiirinden- kendisi için söylendiği kanısında:

Dostlarla da yollar ayrıldı bir bir;
Gittikçe artıyor yalnızlığımız.

1951'de yayınlanan *Yalnızız*'ın buradaki "yalnızlığımız"la -şiir 1945'te Ülkü'De çıkmış- bir ilintisi olabilir mi? (Ayrıca, "Yalnızlığımız" bu öykünün adı olabilir.)

Tanpınar, C.S.'yi ilk kez Degüstasyon'da, "daima oturduğumuz masada" görmüş. Onları Peyami Safa tanıştırmış. Çelimsiz bir genç adammış C.S., sevimli, gözleri dokunaklı.

"Yaşına göre çok iyi okumuştu" diye yazıyor Tanpınar. Çekingenmiş; herkesin o kadar sevdiği şiirleri sanki C.S. yazmamış, öylesine alçakgönüllü, göze batmaz. Bir ara iyice şaşırıyor Tanpınar: O şiirlerin şairi bu mu?, yadırgılarla büzülmüş, gözlerden ırak kalmaya çalışarak, masada konuşulanları dinliyor.

Bir ara gülünce C.S., ancak o zaman, yüzündeki aydınlık gülümseyiş: bu şiirleri o yazmıştır! Bu şiirlerdeki derinlik, içe kapanış ancak böyle gülümseyen, gülen bir adamın duyuşudur... Ekliyor: C. Hiçbir günahın kirletemeyeceği yaradılışta insanlardanmış.

Tanpınar'ın "günah"la neyi kastettiğini, durup dururken bu günah meselesine niye girdiğini çözmek zor.

Degüstasyon'da o gece neye gülmüş olabilirler, hepsi gülmüş. Ölüler söyleyemezler: hiçbir zaman öğrenemeyeceğiz.

O eski saatleri, yeni
Baştan kurmayın hatıralar.

Eski saatleri -sessizliğinden ürktüğüm- yeniden, sil baştan çıkagetiren hatıralar: Şimdilerde yazmak oyalantısı ama, başta öyle değildi. Başta, coşkudan, coşumdan ibaret alımlayışlar, çocukça ürperişler, yazmak sevinci. Beylik ifadeyle söylemem gerekirse, ilkgençliğimin kavak yelleri estiren zamanı.

Tam da mülkiyet, kat mülkiyeti çılgınlığı döneminde; Cihangir'deki kira evimizden Teşvikiye'deki mülk dairemize yeni taşınmıştık. Kira evinin anahtarları ev sahibine teslim edilmemişti. Dostlardan ayrılışlar gibi evlerden ayrılışlar da hüzün verir; hiç değilse ilkgençlik çağında, hayat törpülememişken.

Cebimde anahtar, Cihangir'e gittim, Teşvikiye'den yürüyerek. Kumrulu Yokuş Sokağı'ndaki eski komşularımızdan -şimdiden eskimişlerdi- kimseyi gördüm mü, hatırlamıyorum. Çok uzun yıllar geçti, tam elli yıl; fakat bir hatıra capcanlı.

Eski sokağımızda bir an durakalmıştım. Apartmanlar yığıntısı sokak, bazı yaz günlerinde, akşamüzerleri, tuhaf, göksel bir ışıkla donanır. Duruyor o sokak.

Kapıyı açıp içeriye girdiğimde, ışık yağmuru, pencereleri perdesiz boş eve yağmış. Daha birkaç gün önce burada son gecemizdi, yarın taşınacağız. Şurada dururdu küçük çalışma masam. Roman sandığım 'ilk romanım'ı o masada yazmıştım, pelür kâğıda dolmakalemle. Mürekkep âdeta şişer, yayılır; a'ların, b'lerin yuvarlakları lâcivertle kapanıverirdi.

Sonra eski bir daktilo verdiler bana. "Küçük şair" diye hafiften alay ediyorlardı. Sonra korktular, yazmaktan başka hiçbir şey düşünmediğimde. Kavrayamıyorlardı ama seziyor, duyumsuyorlardı: Yazmak varlık sebebim oluyordu.

Her yazarın, her şairin ilk anları birbirine benzer mi? Resim yapan kişinin? Piyanonun tuşlarına ilk kez dokunanın?

"Dersini çalış!"lar burada başladı, ışık yağmurunu hatırladığım evde. Duruyor o ev. Tarih kitabının arasına sakladığım *Yolpalas Cinayeti*'ni okumalar burada. Parka bakan daracık balkonda *Akşam Güneşi*'ni okumuş, gözyaşı dökmüştüm. "Ne var? Ne oluyor? Bir roman için ağlanır mı?" *Bir Şoförün Gizli Defteri* buradaydı.

İşte, Cihangir'deki "redöşose" boş katta dolaşıyor, buradan ayrılmadan önce, buraya kaygısızca bıraktığımız geçmişe bir gün yazarım umuduyla son bir kez dalıp gidiyordum. Yazamayacağımı, hepsinin dökülüşe dökülüşe dağılıp gideceğini henüz bilemezdim.

Dönüşte, Taksim'den Teşvikiye dolmuşuna bindim. Şimdi capcanlı hatıraya geleceğim.

Dolmuşta radyo açıktı, her nasılsa bir edebiyat programı, spiker C.S.'nin babasına yazmış, göndermiş olduğu mektubu okuyor. Bu mektubu unutmadım; tam elli yıl önce dinlemiş, bir daha hiçbir yerde aslını bulup okuyamamıştım gerçi, yine de unutmadım.

C.S.'nin ölüm ya da doğum yıldönümü olabilir miydi, mevsim sonbahardı, göksel ışık demek sonbaharda yağıyormuş, ekimde doğmuş, ekimde ölmüş.

Harbiye'den geçiyorduk, solumuzda eski Konak sineması.

Babası önce bir mesleğin olsun diye yazmıştı herhalde; C.S.: Yalnızca şiir benim bütün uğraşım, şiir olmazsa yaşayamam... Spikerin sesi kulağımda hâlâ yankıyor. Kendi kendime söz veriyorum: Benim de bütün uğraşım yazmak olacak.

C.S. Mülkiye Mektebi'ndeki tahsilini Paris'te tamamlamak istemiş, fakat yarım bırakmış. Belki tahsilini yarım bırakması sebebiyle yazmış mektubu babasına: Şiir yazmazsam nefes alamayacağım!

Mektup biter bitmez inmiştim dolmuştan. Hava kararıyordu, güzel bir sonbahar akşamı. Koşarcasına yürüyordum.

Koşarcasına yürüyordum; Konak'ta, gösterimdeki filmin afişine bile bakmadan...

Kelimeler, diyor C.S., "annedir, dosttur, kadehtir, hasrettir, hayaldir"... Sözcüklerde anlam, çağrışım, hatta renk, gölge aranıyor. Mallarmé'yi anıyor ardından.

Mallarmé, Rimbaud, Verlaine başka yazılarında sık sık anılıyorlar. Nerval'i de unutmamak gerekir.

1953'te, "Bugünkü şair kişiliğinizin oluşunu hazırlayan unsurlar içinde en etkili olanları söyler misiniz?" sorusunu -lâf olsun diye sorulmuş, sözdizimi karmakarışık, cafcaflı soruyu- yanıtlarken tek bir şairi anmış: Baudelaire. Baudelaire'i 1930'da "şair dostum" Z.O.S.'nin aracılığıyla keşfetmiş. "Minnettar olduğum tek ustam Baudelaire'dir" diye ekliyor.

Onun Baudelaire'den çokça esinlendiğini, dahası, Baudelaire'in bazı dizelerini, hatta bazı şiirlerini açıkça abarttığını söylerler. Baudelaire'den güzelim çevirilerini, örnekse "Balkon"u, "Ne Dersin Bu Akşam"ı görmezden gelerek.

"Ne Dersin Bu Akşam"dan -onun çevirisi- *"Ya sen kalbim, sen ki vaktiyle çiğnendin ey kalbim"*i bir başka dizeyle, *"Gitmek, bir yere gitmek, kalbim, artık bu gece"*yle karıştırmış; *Yarın Yapayalnız*'da işte bu ikinci dizeyi "Belleğim beni yanıltmıyorsa, Baudelaire'in dizesi olmalı. Ama kimin çevirisinden söylendiğini bulamadım" dipyazısıyla alıntılamıştım.

*"Gitmek, bir yere gitmek, kalbim, artık bu gece"*nin Z.O.S.'nin dizesi olduğunu kimse fark etmedi. Burada yine kendim açıklıyorum.

Attilâ İlhan "Baudelaire onların hayatına fırtına gibi girmiş" dedi. İçe kapanışın ikizliği mi, Galatasaray Lisesi, Fransızca. Baudelaire, Dıranas'ı da etkiler. Attilâ İlhan bu üç şairin de Baudelaire'den yola çıktıklarını ama kendi dünyalarını yarattıklarını belirtirdi. (Onunla son yaz, Kanlıca'da; dinç ama seksenini aşkın.)

Oysa,*"Akşam diyordun işte oldu akşam"*ı dillerine dolamışlar: *"Tu réclamais le Soir, il descend: le voici"*nin çalıntısıymış. Anlamlı guruldamalarla, bilgiç bakışlı gözlerini süze süze söylüyorlardı.

Sabahattin Eyüboğlu bu dizeyi iki kez çevirmiş: İlkinde, C.S.'nin dizesini bir esenleyiş gibi *"Akşam olsa diyordun, işte oldu akşam";* ikincisinde, C.S.'nin çalıntısı bilgiçliklerinden, iftiralarından usanmışçasına, *"Akşamı istiyordun, iniyor işte Akşam"*.

Her birinin ayrı inceliğini görememişler. Baudelaire'nin dizesini yineleyip durdum birçok kez, akşamı özledikçe, akşamı çağırdıkça, bir an önce akşam olsun! Üstelik, akşamların da hayal kırıklığı olduğunu bile bile, hep yeniden aldanışlarla.

Al getir ilk sevgiliyi Beşiktaş'tan...

Beşiktaş'taki sevgilinin bir hayal – yalan sevgili olduğu çok dillendirildi. (Herhalde C.S.'nin "Abbas" adlı hikâyesini okumamışlardı.)

Öyle bir sevgilisi yokmuş. (Ya "Abbas"-taki?) dahası, sevgilisi yokmuş; şiirlerindeki sevgililer, özlemindeki genç kızlar, genç kadınlarmış. Oysa hikâye "Abbas"-ta handiyse adres veriyor: Emireri Abbas Karaköy'den tramvaya binecek, Beşiktaş'ta inecek...

Ataç, sonradan hem dost olduğu, hem şiirini önemsediği C.S.'nin yapayalnızlığından söz açar. Ölümü yazdığı kadar yalnızlığı da yazdı diyor. Yalnız mıydı?

Bir dönem, yüzünde yara izi, simsiyah ve simsiyahı ateşten gözlü bir hanımla birlikte görünmüş şair, resim galerilerinde, meyhanelerde, eş dost evlerinde. Gözleri ateşten, yüzünde yara izi, kimdi o genç kadın?

Gençliklerinde -"... çok gençtik..."- C.S.'yi tanımış olduklarını ikide bir de anlatan bazı yaşlı hanımlara sormuştum; hatırlamıyorlardı: "Yoktu öyle bir genç kadın, siyah gözlü, biz görmedik. Zaten alkole büsbütün müptela olmuştu." Alkol devreye girince yetinemezlerdi: "Biliyorsunuz, alkol bağımlısıydı. Rakıya handiyse sabahtan başlardı. Tadımlık yaptığım vişneli likörü arka arkaya devirmiştik..."

"Sarhoş olur muydu?"

"Çakırkeyif derler ya, öyle. Ama hep nazikti."

Sır verir gibi anlatıyorlardı. Sözümona mesafeyi koruyarak, dedikodu havası estirmemeye çalışarak.

Bağımlılığa giden süreç... Hiçbir zaman düşünmemişlerdi herhalde, hiçbir şey hissetmemişlerdi. *"Alıştığımız bir şeydi yaşamak",* bu acı dizeyi, yaşamak gibi içkiye de alışmayı, çılgıncasına alışmayı, geri çekilişi, uzaklaşmayı, içe kapanışı, içteki çağıltıyı, yüreğe işleyen sonsuz suskuyu besbelli kavrayamamışlar. Vişneli likörü söyledikten sonra susuyorlardı; artık kaskatıydılar.

C.S. bir öyküsünde şöyle saptıyor: "Bir insan yüzünde 'akşam'ın ne demek olduğunu gördüm."

Görmemişler.

C.S.'nin "kıraat kitabı şairi" olduğunu ileri süren -adını vermekten kaçındığımkişinin ilginç izlenimi:

"... mektuplarında, şiirlerinde rastladığımız, yahut durulanmış, yıkanmış olarak rastladığımız bir kadın sevgisi, âdeta ateş halinde bir istek var."

Ateşten istek Baudelaire'inkini çağrıştırır bir istek miydi?
Kimi şiirlerinde temiz bir aşka açılıyormuş, ne demekse 'temiz aşk'. Baudelaire yalnızca karanlık, karmaşık aşklara... Baudelaire 'zührevî' hastalığa...
(Vénérien karşılığı olarak Türkçe'de türetilmiş zührevî.)
Adını vermekten kaçındığım kişi, "ateş halinde" isteklerin bel soğukluğuna, frengiye bile isteyen yol alabileceğini hiç düşünmüş ya da duyumsamış mıydı? C.S. çok sevdiği -"tek ustam"- Baudelaire'in çırılçıplak yaşamöyküsünü araştırmış mıydı? Jeanne Duval'i herhalde biliyordu.
Varyete, operet, revü havası, estiren, Birsen'li, Mübeccel'li, Semiha'lı şiirler. Mübeccel,. Semiha, Nazmiye sanki az sonra revü kızı olup çıkacaklar. Müjgân'la Türkân bir düet okuyacaklar. "Akrostiş"-te Vedia bütün bir "bahar" dekoru.
Ada'ya dâvet ediyor "güzelim"i; vapur saatlerini ezbere biliyor; çamlıkta gözden ırak yakınlaşmalar... Gerçeklikte yaşanmış mıydı o Ada günü? Yaşantıdan mı şiire dökülmüştü? Bilinemez.
Herkese özgü -her yerde her zaman açıkça söylenebilecek- saadet özlemleri duymuş görünse de; bekâr odasında tek başına ağladığı akşam, yatağı her gece soğuk; ev bark çoluk çocuk diyor ama hayatının meyhanesinden, kerhanesinden söz açarak sanki kapılıp gidiyor Baudelaire'e.
Ancak "kerhane", "meyhane" diyebilmiş. 1940'lar filan. 1940'lar: Daha ötesi söylenemez. Daha ötesinin yadırganacağından korkmuş olmalı. *Les Fleursdu Mal*'in yasaklanmış şiirlerini bildiği gibi, iç karanlığımızda yaşananların susturulması, hep susturulması 'gerektiğini' de biliyordu.
Kerhanedeki C.S.'yi hayalde canlandırmaya çalışıyormuş; öykü, roman, film sahnesi de olabilir. 'Temiz aşk'ın şairi kerhanede: Temiz aşk şimdi, sıtmadan yanan şehvet.
Müjgân'la Türkân'ın düeti sona ermiş. Varyete kızları Birsen, Semiha, Mübeccel, siyah, tül, kıpkısa tütüleriyle, cilâlı siyah bastonlar ellerinde, dans etmiyorlar. Vedia'nın bahar çiçekleri bütün dökülmüş. Sonu mutlu bitecek bir müzikal değil bu: C.S. kerhanede ateşten istekle kavruluyor.
Bunlar anlatılmamalı. Bunlar yazılmamalı.
Ateşten istekle. Yalnızlıkla yaşamak cinselliği, içteki kasırgayla.
Yazılamazdı, susturan toplumun, susturan ahlâkın pençesinde yazılamazdı, bizde, burada. Bekâr odasında -perdeler sımsıkı çekili- kendi kendini tatmin ederken neler hissettiği, zihninden geçenler de.
Tanpınar, "... düşmüş bir melek gibi yerini yadırgayarak yaşadı ve bizim göremediğimiz kanatlarından tutuşarak öldü" diyor.
Kanatlarını değilse bile, yangını, tutuşmayı, alev alev yanışı da mı göremiyorlardı?
Düşten Güzel yayınlandığında, Ekim 1953'te Atillâ İlhan, C.S.'nin bütün bütün sona erdiğini yazıyor: "... iflâsın şiirini yapıyor; daha doğrusu, iç içe, yan yana bir sıra iflâsların."
Yaz günleri kilometrelerce uzun yaz günleri...
Bu şiir -C.S.'nin şiiri- zaten hiçbir zaman yenilik getirememiş, baştan, en baştan "müflis". Zaten artık kimse okumuyormuş. Yakında, "bereketli, hareketli bir sanat" doğacakmış ve C.S. de "su üstüne yazmış bir sanatçı haline" düşecekmiş.

Geçen zaman mı, yıllar, gençliğin hem ataklığından kurtulmuş olmak mı; 2000'lerdeyiz, Attilâ Ağbi'yle son yazarlardan biri, handiyse sesi titreyerek... son yazlardan biri, Kanlıca, hemen her cumartesi buluşuyoruz, deniz üstü küçük bahçe. Bu kez "Kimse" diyor, "artık C.S. Bey gibi banka memuresi için, postacı için, otobüs şoförü için şiir yazmıyor." Handiyse sesi titreyerek, "Bu ne kayıptır bilir misin!"

Yaz günleri kilometrelerce uzun yaz günleri...

Yaz günleri bende kaldı. *Düşten Güzel* üstüne o haince yazıyı unuttum.

Bütün yaşanmışlıklar, bütün yaşadıklarım sanki yaz yağmuru.

Edebî yalnızlığı bırakıp, yine hayat yalnızlıklarına dönmek istiyorum. Hayat yalnızlıklarından belki bir şeyler kotarabilirim.

"Jozefin Beykır" konserleriyle dünya barış turnesinde; İstanbul'dan geçiyor, gece mavisi "ropdösiren"li zenci şarkıcı.

Birkaç konser gecesi, Saray sineması tıklım tıkış. (Joséphine Baker'ın İstanbul günleri, geceleri o zamanın basınında uzun uzadıya yer almış.)

Jozefin için özel hazırlanmış kuliste, C.S.'yi şarkıcıya tanıtıyorlar: Jeunepoète Turc, *Ömrümde Sükût* adlı ilk kitabıyla şiirseverleri yürekten sarstı.

Onca içkiye, alkole rağmen ayık C.S., utangaç, çekingen, pısırık. Yanaklarına al basmış, yanakları kıpkırmızı. Sonradan "Korkunç Güzel"de söyleyeceği titremeler ellerinden, alnında ter damlacıkları. Şu anda da bir yudum içkiye ihtiyaç duyuyor.

Jeunepoète Turc'ü çekip kendine, şefkatle gülümseyerek zenci şarkıcı -magazin basınında "Siyah İnci"-, belki acıyarak, sezerek, kanatların tutuşmasını, ateşten kavrulmuşluğu duyumsayarak, çekingenliğe ansızın son vererek, bütün endamı, bütün kadınlığıyla, kuliste, herkesin ortasında, kocası "Adolf Mönju", gazeteciler, öteki hayranlar, yerli emprezaryo Mösyö Franko, giydiriciler, çalışanlar, özel kuaför, dudaklarından öpüyor C.S.'yi. Dekoru, sahneden içeriye taşınan sepet sapat -büyük boy sepetler- çiçekler tamamlıyor.

Siyah İnci'yle C.S. güllerle donanmış çiçek sepetinin önünde.

Bu an, bu öpüş anılara geçecek. Beyaz ve kırmızı güllermiş. Anılarda yazılı, herkes okuyabilir.

Alkışlar, ô mondieu!'ler, gıpta edişler, genç Türk şairini öptü diye Jozefin'i kutlamalar. Siyah İnci galiba hemen ertesi sabah İstanbul'dan ayrılacak, barış turnesi devam edecek.

Ateşten istek mi, kendisine acındığı için mi, Adolf Mönju'nun kayıtsızlığı, kimilerinin gülüşmeleri, cinsel sıtmalardan, ô monDieu!'lerle gülünç düştüğünden, hatta onuru kırıldığından, daha da içe kapanışı, alkole o an ihtiyaç; anılarda yazılı değil.

Saray sinemasına gelince: artık alışveriş merkezi. AVM.

Yakışıklı bir adam değilmiş, yüzü "el ayası kadar".

Adını yine vermeyeceğim bir başka kişi, galiba Freud'a, ruh çözümlemesine tutkun; bir de "yakışıklılık / çirozluk' meselesi atıyor ortaya. Eviriyor çeviriyor, şiirde biçim-ses-uyum-ahenk, Z.O.S.'ye yazılmış, neyse ki Z.O.S. sakladığı için korunmuş, yayınlanabilmiş mektuplardan iz sürüyor.

Bir mektupta, gençlikte yazılmış, gençlik sancılarıyla dolup taşan bir mektupta nihayet aradığını buluyor. Söylemem

yersiz: Daha doğrusu bulduğunu sanıyor. Hemen çullanıyor.
C.S. okul arkadaşı Z.O.'ya "şimdi sana bir itirafta bulunabilirim" diye yazmaktadır. Beklenmedik, apansız bir 'itiraf' sözcüğü muhakkak ki ufaklar açıyor; 'Freud'a inanır' havalara uçuyor: Artık dil sürçmesi mi, bilinçaltı duyuşların kıskıvrak yakalanışı mı, düşsel bir psikanaliz seansımı, kolları sıvayıp derhal çözümlemeye başlıyor.
C.S.'nin itirafı "form meselesine bu kadar takılıp" kalmasıyla ilintili: "... Onun hakiki mahiyetini araştırma yolunda bu kadar çalışmam fizik çirkinliğimin mahsulüdür."
Bilgiçlik taslayıp, yeni bir Ahmed Hâşim vakası demiyorum. Gelgelelim aklımdan geçiyor...
"İnsan mahrum olduğu şeyin kıymetini ve mânasını daha iyi anlayabiliyor." Z.O.S. nasıl yanıtladı, asla öğrenemeyeceğiz. Tanpınar gibi, aydınlık gülümseyişinden söz açmış olabilir mi, C.S.'nin?
'Freud'a inanır' pek mutlu, pek gönençli; itiraf her şeyi gözler önüne sermiştir: "... Sanatkâr şekilsiz olduğu için şekle düşkündür."
"Şekilsiz" irkiltiyor. Benim 'yakışıklık / çirozluk'un irkilttiği gibi.
Fotoğraf.
Fotoğrafın gizini çözmeye çalışıyorum.
Fotoğraf vesikalık. Her yerde, gazetelerde, dergilerde, antolojilerde, anı kitaplarında sık sık kullanılmış. Yıllardan yıllara geçerken daha silik, daha belirsiz, anma yazılarında, yeni zamanın gazete kitap eklerinde. Yalnız, çekik gözlerindeki hüzün C.S.'nin, hiç değişmiyor. *"... gözyaşıma ayak uyduran yağmur!.."*
Okuyorum, gözleri yazmış: C.S.'yi "tanıyanlar onun gözlerini mutlaka hatırlarlar. Küçük, esmer, çilli yüzü daha ziyade bu gözlerle, onun bakışlarıyla canlanır, onlarla yaşar, konuşur, dinler, hatta bazı anlarında acayip ve tatlı, son derece dokunaklı, âdeta kadınca, daha iyisi bir çeşit melek güzelliği kazanırdı. C. -yazar ismin tümünü yazmış, Sİ- bu bakışlarla size gelir, içinizde bir şey gibi yerleşir, sizden bir parça, hatta biraz da azaplı bir şey olurdu. Çünkü çok az münakaşa eden, kızmayan, darılmayan C.'nin -burada da orijinal isim yazılmış, Sİ- gözlerinden bazen de size bilmediğiniz günahları yükleyen parıltılar geçerdi." ("Melek"ten çıkartabilirsiniz kimin yazdığını.)
Demek ki için için tartışıyor, kızıyor, için için öfkeleniyor, darılıyormuş. Dışa vurulmamış bir iç hayat, iç dünya söz konusu.
Oysa derbederliğini, meyhanede geçen akşamları, o pek aydın, pek sanatsever toplantılarda bir köşeye tek başına –yüzünde yara izi genç kadın artık yokturçekilişini, tek başına kalışını, aşklar, genç kızlar, güzel kadınlar, sevişmeler, esriyip gidişler özlemişken, hayatta hep tek başına kalışını fizikî çirkinliğine veriyorlar.
'Başkaları ne der?!'lerden kurtulmuş, yaşlanışın aldırışsızlığında, "O C.S.'ydi" demişti N. Hanım, "bir gülümseyişiyle bütün hanımları başkan çıkarabilirdi..."
N. Hanım, kısacık evliliğinde C.S.'nin zaten çok mesut olduğunu, Cavidan Hanım'ın da zaten çok güzel, zarif bir genç kadın olduğunu söylemişti.
Bir gerçek içindeyim düşten güzel
Sevdiğim gülüyor yanı başımda.
"... Ankara'dayken sık görüşürdük. Eşinin yanında çocuk gibi olmuştu C.S., öylesine tutkun, Cavidan Hanım'a bağlı..."
"Yaşıyor mu Cavidan Hanım?"
Ne tuhaf!, kimse bilmiyordu Cavidan Hanım'ın yaşayıp yaşamadığını. N. Ha-

nım'ın sakladığı fotoğrafta ikisi birbirlerine gülümsüyorlar, masa kalabalık.
"... Viyana'dan sonra herkes dağılıp gitti..."

Viyana'dan çok önce.
Tekrar Saray sineması, tekrar konser sonrası.
Tanınmış, sevilmiş, hem de çok sevilmiş, şiirleri ezbere okunan -bugün bile!- bir şairi kimse "şekilsiz" göremez. Jozefin Beykır onun tek dizesini bilmiyordu ama yolu açık bir sanatkâr olduğunu, işte birkaç dakika önce, gece mavisi tuvaletinin yakasındaki gece mavisi yapma kamelyayı çıkarıp siyah kadife kaplı kutuya koyarken duyumsamıştı...
Ataç, her dizesi, dizesinde her sözcük düşünülüp taşınılmış, inceden inceye ölçülüp biçilmiş, matematiğe vurulmuştu diyor. Seziş, duyuş, ilk söyleyiş: Sonra hepsi matematiğin elinde.
C.S. de şiirlerin hazır elbiselerle giydirilemeyeceği kanısında: O şakacı mektubunda, her şiir, kim bilir kaç provadan sonra dikilmiş, ısmarlama giysiyi kuşanıyor. Şair terzi de memnun, yepyeni giysisiyle şiir de.
Yine de, bilinemez ki, öylesine ölçülüp biçildikten sonra mı, hangi iç sızısıyla, bence ilk söyleyişte:
Yaşamak istiyorum gençliğimi yeni baştan.
Ya da:
Ah, yeniden başlamak hayata,
Çocukluğa, aşka ve sanata.
Bu üç dize şimdi daha anlamlı, daha yakın, daha imkânsız.
Belki daha da eskiye dönmeliyim, yolun başına.
Aynı okuldanız, aynı "Beyoğlu Caddesi"nden, aynı yollardan, aynı "grankur'dan, çiçekli arka bahçeden geçip gitmiş olmalıyız, aynı yemekhaneler, koridorlar, basamaklarının mermeri yenik merdivenler, aynı yatakhaneler, çift camlı büyük pencereler. Ben lise birde ayrıldım; onlar mezun olmuşlar, C.S.'yle Z.O.S.
Ayrıca, kim yeniyetmeliğinde kendini ezik hissetmez ki. Sırtımda babamdan kılıç artığı, kısaltılmış, küçültülmüş ceket pantolon; omuzlar, vatkalar hâlâ babamın. "Yeni mi bu takımın? / Nerden aldın? / Kime diktirdin? / Güle güle giy!" Sebepsiz utanç; üzünçler; üzünçler nasıl birikir, çok sonra anlaşılacaktır.
Ben: Şişman, lapacı, beden eğitimi derslerinde başarısız. "Yapamıyorsun! Kenara çık!" Futbol, basketbol, voleybol, pingpong oynamaz. Bir adım da Kurbağa, Kurbağa Selim: Gözlerim fırlak, korkularda, onların alaylarından kaçmak, kaçabilmek... Öyleyken "Robenson"!
Ama deniz yolu kapanmış. Çoktan batmış adası Robenson'un.
Deniz yolu kapanmamalı.
Çirozlukla, fizikî çirkinlikle yetinmiyorlardı. Şimdi ve her zaman; birbirimize yaptığımız gibi; başka hırpalayışlar, nifak sokuşlar, sık sık, her an, kara çalışlar, bölücülükler, ara bozuşlar; birbirimize, yeniden, başka sersemlikler, kibir, afra tafra satış. Tutamıyorlardı kendilerini, hiçbirimiz tutamıyorduk.
Edebiyat, sanat adına, sağ sol, sen ben, bizler onlar. Bir bakıma Colosseum'um'da yaşamak istiyorlardı, Collossefum'da hepimiz hep birlikte, Roma'nın eşi görülmemiş tiyatrosu, basamak basamak yükseliyor, sevinç ve ilenç haykırışları da, boşyücelik gösterileri, hem seyirci, h em oyuncu: Sana bana bize benzemeyene öldürürüm!

Bazan büyük işkenceler. Komünist değildi / sosyalistti / Marksist olamazdı. Önce bunlar.
Peyami Safa hiç olmazsa açıkça yazıyor. Fakat neler, ne küçümseyişler yazmıyor ki!
C. diyor, "mahdut bir lise kültürü içinde kalmış", bir iki Fransızca kitap, mecmua; hiçbir şey okumazmış, git git kendini yenilemekten aciz; Marksist telkinlerden kurtulamadıysa, şahane bilgisizliğinden. Nasıl böyle eller elinde bırakıyordu? Üstelik, bir ayrılış-veda yazısında. Gerçi onda da 'kendini içkiye verdi'ler, ayyaşlığa sürüklenişler, yeteneklerini art arda yitiriş, korkunç akıbete 'öyle sürüklendi'ler... Ama ilk satırlarda içten üzüntü: Ölüm haberi karşısında C.S.'nin hayranlarına bir anlamda başsağlığı. Gerçi 'bu hale nasıl geldi, burada şimdi yazmak istemiyorum'lar...
İki üç gün sonra bir tarihçi çıkıyor -"şöhretli bir tarihçimiz"-, ayrıca şurdanburdan kimi okurlar, üç dört mektup,. Başta tarihçi: "Ne yaptınız!", Peyami Safa'ya, "Nasıl översiniz komünizm hasretiyle yanıp tutuşan C.S.'yi! Ölmüşse ölmüş! Siz ki içten bir milliyetçiyken..."
Yalnızız romancısı adamakıllı endişeye kapılmış. İki üç gün önceki veda yazısıyla bütün bütün çelişmeyi göze alamıyorsa da, açıklamalara girişiyor: C.S.'yi, arkadaşlık ettikleri on beş senenin, o "eski" on beş senenin hatıraları ışığında yazmış, o zamanki hislerini, güvencini.
Elbette bir de 'sonraki' C.S. var. İlk yazıda sadece on beş senenin C.S.'si. Sonra C. Ankara'ya gitmiş. Maddî mesafenin yanında mânevî mesafe. Peyami Safa'ya göre, C.S. için yeni bir dönem başlamıştır. Ankara'da bodrum katı bir meyhanede artık Orhan Veli'ler falan, çatlayıncaya kadar içiyorlar, önce Orhan ölüyor, C. de hızla çökmektedir.
'Siz beni yanlış anladınız'larla noktalanıyor Peyami Safa'nın ikinci yazısı.
Bu el titremesi kadeh tutarken
Herhangi bir dize sanmışlar; "Korkunç Güzel" yeni bir kitaba giremeden kalakalacak. C., Orhan gibi erken -"*vaktinde*"- ölemiyor: Dilsizlik, kıpırdayamazlık, felç! Yatağa mıhlanacak, parmağını bile oynatamayacak. Epey çekecek; bilinç ve zihin açıklığı pırıl pırıl. Besbelli usul usul sürükleniş yıkıma.
Tanpınar: C.'ye son tesadüfüm Ayaspaşa'da. Güçlükle konuşuyormuş -güçlükle?-, kelimelerinin çarpık çurpukluğu hissediliyormuş, konuşurken gözleri yaşarmış.
N. Hanım: "Yaşının çok üstünde gösteriyordu. Henüz kırkındayken çökmüştü..."
"... ağır bir hastalığa yakalandı (1954), Türkiye'de tedavisi bir sonuç vermeyince Viyana'ya götürüldü (1956), orada bir hastanede öldü, cenazesi Ankara'da toprağa verildi." Ansiklopedik bilgiler fazlasını gereksinmez.
Z.O.S.'nin anlatışı gerçekten çok acı ve düşündürücü:
"... başka şiirleriyle birlikte -ne yazık ki C.'nin ruhunu incitmekten korktuğum için artık adını anamayacağım- tanınmış bir romancıya, düşüncelerini öğrenmek üzere göndermiş bulunduğunu..." Ölümden sonra bu yazı; Peyami Safa'nın ölümüne beş yıl var.
Gönül kırmaların kurtuluşsuz vicdan azaplarına dönüşeceğini, hele ölümlerden sonra büsbütün can yakacağını duyan Z.O.S. öylece geçiştiriyor.
"Şöhretli" tarihçiyse, talihsizliğiniz diyor *Yalnızız* romancısına, Nâzım Hikmet'i de siz "takdim" etmiştiniz.

Peyami Safa: "Moskova hademesi Nâzım" artık üçüncü yazıda. Bir üçüncü yazı var. Üçüncü yazıda solcular sınıflandırılıyor: Moskova hademesi lirik ve hayalci komünist. Tarihçinin kışkırtması işe yaramıştır: Altta kalmak istemeyen Peyami Safa veryansın ediyor; "mahut"-lar, "gafil"ler geçit töreninde.
C.S. gafillerden: Sağ kalsaydı, belki uyanabilirdi aymazlıktan, ama gaflet içinde ölüp gitmişti işte...
Ömrümde Sükût / 1933 / Sühûlet Kütüphanesi; "Büyük Dostum Peyami safa'ya" ithafıyla.
"Büyük dost", C.'ye: "Asıl sen, talihsiz dost, daha vatanının toprağına girmeden, kalplerimizde çürümek tehlikesi içindesin."
Soluğum kesilmişçesine bir an duruyorum. Neyi nereden nasıl onarabilirim? Oysa onarmak imkânsız. Hatta her şey daha da umut kıracak. En doğrusu bu öyküyü belki de yazmamaktı. (Öykü mü?)
Öyle anlaşılıyor ki, C.S. kimseye yaranamamış.
Nâzım Hikmet, Bursa Cezaevi'nden, C.S.'nin*"Yeşil Bursa'da konuk bir garip kuş"* mısraına itiraz ediyor, "Yatar Bursa Kalesi'nde"yi yazıyor.
"Otur denmiş oracıkta oturmuş", "Nâzım ağabey hapislerde çürür" -Dokuzuncu Hariciye Koğuşu kendisine adanmış- şairi "bayağı rahatsız" etmiş. Zaten, Nâzım Hikmet "bir başkasının sevgiyle de olsa kendisine acıyarak bakmasına kesinlikle" katlanamazmış.
'Acımak' şiiri miydi acaba "Bir Şey"? "... Herkes çok beğenmişti..." diye yazıyor Memet Fuat. Acaba? Bir tek Nâzım Hikmet miydi beğenmeyen? "... Ama bu şiir Nâzım Hikmet'in hiç hoşuna gitmemiş, 'Yatar Bursa Kalesi'nde'yi yazmasına neden olmuştu." Yıllardır cezaevindeki şairin bir anlık dargınlığı mı "Yatar Bursa Kalesi'nde"?
Sahneleri, oluntuları yeni baştan, sil baştan kurgulayabilir miyiz?:
Kim bilir hangi gece, kaç gece, hangi yerlerde, evler, yayınevleri, dergi yazıhaneleri, lokantalar, içki evleri; elden ele dolaşan "Yatar Bursa Kalesi'nde", C.S.'nin "Bir Şey"ine dolaylı yanıt. Kimlerden hangi müzevirlikler, söyleyenden söyleyene abartılarla, abarta abarta söz taşımalarla dinlendi C.S.: Sana çok bozulmuş / kim oluyor da... / Ateş püskürüyormuş / kim oluyor da iki yakası bir araya gelmez C. Bana acıyor!..
C.S. dinlerken, konuşulurken neler duyumsamıştı?
Ya da: Bursa Cezaevi'ndeki, çetin koşullarda, Nâzım Hikmet'in bunaltısı, ayakta durmak çabası?
Meyhaneler, evler, dergi yazıhaneleri, sanat mekânları, herkesin birbirine can yakış ikram ettiği oraları. Bir ide çıkıp yatıştırmak istememiş.
Her şey ölümden sonra.
Ölümden sonra kinler, öfkeler, sevgiler, pişmanlık, sağduyu, yeniden boşyücelikler, yeniden hesap kitaplar, dışa vurulmamış nefretler. Her biri unutuluncaya kadar. Bugün her biri unutulmuş. Geçmişi kurcalamayınız.
Yine de dökülüşüyor.
Ataç: Bana mektup yazmış, şiirlerini göndermişti.
Uzunca bir yanıt yazmış Ataç, bazı tavsiyelerde bulunmuş. Yukarıda anmıştım bu tavsiyeleri: Şiir yazmayı bırakın! Ama aynı Ataç -ölümde sonra- bütün doğru sözlülüğüyle: C.'yi tanıtan Peyami Safa'dır; Z.O.S.'nin, sevgili arkadaşının ruhu incinmesin diye adını anmadığı romancı, *Yalnızız* diyen romancı.

Peyami Safa -kendisinin üç yazısıyla beş aşağı beş yukarı aynı günlerde- Ataç'ın bu yazısını okumamış mı? O zaman da mı kimse kimseyi okumuyordu, birbirlerinin yazılarını, o sizden, siz ondan söz açıyorsunuz.
Dökülüşüyor.
Her şey ölümden sonra.
Alıntı Ataç'tan: "Şimdi önümde açık betiklerini okuyor, düşünüyorum da 'C.S. ne de yalnız bir ozanmış' diyorum."
Ya gözüme çarpmasaydı Ataç'ın yazdıkları: Boyuna yalnızlık! Fakat şimdiye kadar adlarını andıklarımın / anmadıklarımın hangisi yalnız değil; ötekiler, sonrakiler; başlarken de söylemiştim, aklı durduran hengâmede, korkunç toz dumanda kim yalnız kalmaz ki!
Pırıl pırıl zıpzıplarımız yok, sona yaklaşırken anlıyorsunuz kim olduğunuzu, Affan Dede'ye kimse çocukluğunu satamayacak. Ayışığı, bahçe, havuz...
Hayır hayır sanmıyorum komünist olamazdı / komünist değildi / Nâzım Hikmet için yazdığı bir acıma şefkat şiiri / milliyetçilerin nazarında şüpheli bir insan / Türk bayrağının şiiri yazmıştı / estetiği hayat görüşü Baudelaire'den / Verlaine'i iyi bilirdi.
Yıllar geçmiştir. Birileri içtenlikle; fakat neyin içtenliğiyle?
noktaları noktalı virgülleriyle kıraat kitabı şairi imlâ şairi / yeni bir açılım kazandıramamış / etliye sütlüye karışmamış bir anlamda bireyci ferdiyetçi / bir sıra bir dolu iflâs / ceketi daima ilişki / niye sevilmiş çünkü sıradan aydının bütün orta malı özlemlerini
Yıllar daha da geçmiştir: 'Siz kimin safındansınız'lar bütün bütün ışıklanmış, neonlanmıştır. C.S. de -her şey ölümden sonra- payına düşeni alacaktır.
Belki de perdeleri indirmek gerekiyor.
O kadar çok ki etrafa karanlık
Herkesin gecesi kendine yeter
Perdeyi indiremiyorum.
1990'ların sonunda derinden yaralayan bir ayrılık yaşamıştım. O dönemde uzun yürüyüşlere çıkabiliyordum: Sanki başka işim yoktu, sanki yapabileceğim başka şey kalmamıştı, başka hiçbir şey yoktu. Bütün günler yürüyüşe çıkıyordum. Evden Feriköy'e, Kurtuluş'a -yazmış olmalıyım-, art arda kuyumcular, eski güzel apartmanlar, pastaneler, turşucular, manavlar, ucuz giyim kuşam, bankalar, beyaz eşya, cadde boyu, ara sokaklarda fırınlar, ayak üstü atıştırma, yine pastaneler, berber, kuaför, balıkçı; oyalanıyordum. Kurtuluş Son Durak'a, mezarlıklara kadar. Sonra birden yaşlı serviler. Sonra birden yine ayrılığın sancısı.
Tek sığınağım C.S.'nin dizesiydi:
Alıştığımız bir şeydi yaşamak
Boyuna ve daima, ezgin, kırık dökük, tekrarlıyordum:
Alıştığımız bir şeydi yaşamak
Bazan şairi unutur, kimin bu mısra, kimini diye sorakalırdım. Acıdandı C.S.'nin adını unutuşum.
Gerçi, ayrıca, İnci Enginün'ün saptaması: "... onu ve onu seven okuru biraz küçümseme eğilimi..."
Niye? Ne zaman başlamıştı? "Onu seven" okurlar sessiz sedasız kalmaya mı yazgılıydılar? C.S. yarın büsbütün mü unutulacak?
Bu soruları yanıtlamak istemiyorum. Hem, yanıtlasam neyi değiştirebileceğim: Dokunulmazlığa kavuşanlar arasında değil C.S.
2010'da Z.O.S.'nin imzasıyla ona mektup yazmak zorunda kaldım.
Hoş bir edebî buluş gibi görünse de, bana biraz yapay, yapmacıklı, özentili gelmişti. C.S.'nin Z.O.S.'ye yazdığı mektuplar

-Z.O.S.'nin mektupları, yanıtları olmaksızın- yayınlanmıştır (1957). Bunca yıl sonra, üç beş yazar, birer mektup seçip biz yanıtlayacaktık. Önerenlerin kalbini kırarım tasasıyla bir akşam bende yazdım:

C.,

-mektupta adları birer harfe dönüştürmemiştim-

"Canım Z.'ciğim" diye başlayan 24.10.1946 tarihli mektubuna hemen cevap yazamamıştım. Şimdi artık 47'nin ilkbaharı. Onca ay geçmesine rağmen senden tek satır yok. Yoksa "dostluk hakkında" o mısraın peşine mi düştün?

Yakındığımı sanma. Günlerinin mesut geçtiğini bilmek istiyorum, hepsi bu. Fakat içimde sebebini bilemediğim bir korku var. Bu korku ikide birde ve fena halde yakama yapışıyor.

Bu mektubu sana belik göndermeyeceğim. Hatta gerisini yazmaya elim varmıyor. Yine o korku! Bir yandan da, içimdeki kaygı, yaz! diye buyuruyor. Hayır, bu mektup eline geçmeyecek, geçmemeli. Bu mektubu kimse okumamalı.

Söküp atmaya çalışıyorum içimdeki sıkıntıyı. Eski güzel günlerimize sığınıyorum. Meselâ, Beyoğlu'nda, Kitap Sarayı'nın yan sokağındaki evindeyiz. Beyoğlu'nun göbeğinde o evi bulmak için ne kadar didinmiştin! Babaevinden sonra ilk yalnızlık evin...

Eski, sağlam bir yapı, on dokuzuncu asır Paris apartmanlarını andırıyor. Kocaman bir demir kapı. Merdiveni çıkar çıkmaz, büyük, çift kanatlı kapıdan yine senin odana giriyorum ve her defasında yüksek tavana bakakalıyorum: Nakışları yarı dökülmüş yarı silinmiş bu tavan burada bir zamanlar saltanatlı hayatlar yaşanmış olduğunu söylüyor.

Sana gelince, Beyoğlu'nun bohemine, çılgınlığına tutkun, her an sokağa fırlamaya hazır, gelgelelim cumbadaki mindere gömülmüş, belki Baudelaire'den Fransızca bir şiir kitabı okuyorsun. Belki -tıpkı mektepteki gibi- sarı yapraklı deftere "Akşamın Ahengi"ni tercüme etmektesin. *"Keman sesinde üzgün bir kalbin titreyişi..."* diyorsun bana. Rakı şişesi çoktan yarı yarıya boşalmış. Bana da ikram edecek, ben nazlanınca ısrar edeceksin. Hiç seni kırar mıyım?

Sonra bunlar, bu güzel hatıralar siliniyor. Boş yere bunlara geri dönmeye çalışıyorum. İçim kapkara.

Sanki Harbiye'deyim, sanki tramvaydan iniyorum, sanki yağmur yağıyor. Ayaklarım geri geri gidiyor. Yepyeni yüzlü, pırıl pırıl apartmanlarla donanmış Harbiye şu an tepeden tırnağa kasvet. Nişantaşı'na, Sigorta Hastanesi'ne gidiyormuşum. Ama niye? Bilmiyorum.

İrkiltecek kadar beyaz, beyazı nârıbeyzâyı andırır karyolada yatan, konuşamayan, dili düğümlenmiş, eli kolu âdeta bağlanmış, yüzü kara sarı, yalnız, sessizce ağlayan, çekik gözlerinden bir kuzununki gibi yaşlar dökülen... Hayır C.! Sanrıyı hemen durdurmaya çalışıyorum. Fakat yine yağmur yağıyor. Yine Nişantaşı'na doğru, içim kapkara, yürümeye çalışıyorum. Yağmur yeniden yeniden şakır şakır yağmaya başlıyor.

Beni "milyar defa" kucakladığın bir mektubunda "şiirlerini bekliyorum" diye yazmıştı; hiç unutmam. Şimdi de şiire sığınayım dedim, şimşek çakımında şu mısra:

Düşümde gördüm Cahit'i:

Epeydir ayrı olduğumuz için mi düşümde görüyorum seni? Mısraın iki nokta üst üstesi büsbütün yüreğimi yakıyor. Kedere açılan bir rüya mı? Hep şimşek çakımında, banka gibi bir yer, burada birlikte çalışacakmışız. Öyleyken sevinmem, hem de çok sevinmem gerekmez mi?

Sevinemiyorum. Hissediyorum ki, bu bir ayrılık düşük. Sonra bir mısra daha çıkageliyor:

Gözyaşlarını duydum yüzümde bir ara.

Şimşek çakımları art arda: Yıllar yıllar geçecekmiş C.; meçhul bir gelecekte, altmışında bir adamın en sevdiği, en üzüldüğü mısra bu olacakmış. Artık bizim ikimizin de olmadığı bu dünyada çok şükür kurtulduğumuz bu dünyada, bize, ikimize mektup yazmak isteyecekmiş.

Ve kavuşur kavuşmaz, bizi, ikimizi milyar defa kucaklayacakmış...

Üç nokta yan yanayla burada bitirmişim mektubu.

Radyoda dinlediğim; 1929'da, Galatasaray Lisesi'nde, "herhalde akşam mütelâsı"nda yazılmış olduğunu Z.O.S.'den öğrendiğim, yine Z.O.S.'nin güzel yazısına alıntılanmış mektubu, şu ilkyaz sabahı handiyse birdenbire buldum.

Güzel bir sabah diyordum kendi kendime, gecenin korkunç rüyaları sona erdi, önümüz yaz falan... Önümüz yaz: Çocukluğumun, yeniyetmeliğimin plajlarındaydım sanki: Erken saat, deniz pırıl pırıl, gökyüzü masmavi, hışırtılı dalgacıklar kumsala yaklaşıyor, kumsaldan çekiliyor. Uzakta süzülüp giden bir kotra. Deniz kabukları topladığımı hatırlıyordum...

Z.'ye Mektuplar'ı epeydir arıyordum, ilk basım ve son basım, iki ayrı kitap. Son basım nihayet karşıma çıktı. "C.'yle Günlerimiz"i birçok kez okumama karşın mektup –ne tuhaf- gözümden kaçmış. (sanatın baştan sona metafizik olduğuna inananlardanım.)

Asıl mektup:

"Babacığım, hayatta muvaffakiyet yalnız aç kalmamakta değildir. Asıl muvaffakiyet göçüp gittikten sonra ardında bir eser bırakmaktadır. Bu eseri meydana getirmek için saadeti memnu telâkki etmeli. Benim de çizilmiş bir mefkûrem vardır. Ben, her şeyden evvel yaşamış olduğuma delil olmak için bir eser meydana getireceğim."

Bir an gelir, bütün coşkusuyla, bütün baş döndürücülüğüyle yeniden! Dolmuştan iniyorum: Spikerin dramatik sesi; söyledikleri çınladıkça çınlıyor. Bir an gelir, yaşanmamışçasına tekrar yaşanıyor: yazar olmak istiyorum! Tek ülküm, bütün günler...

Birçok kez duydum sevdiklerimin gözyaşlarını yüzümde. Hep rüyada, ölümde, hep yitirdikten sonra.

İlkyaz sabahı başka bir dize, daha donuk, daha uzaktan, belki daha acı, içe atılmış:

Aşk, dostluk!.. Hepsi dökülür yapraklar!

2010-18 Temmuz 2013
Mayıs 2017
21 Haziran 2018

ARTHUR WILLIAM DEVIS

ÇİZMELER, ARILAR, EFENDİLER VE UŞAKLAR

Sena Keskin

EFENDİ ve UŞAK

"Çizmeleri yere bırakabilirsin. Onlara şu an hiç ihtiyacım yok, üstleri kuruduktan sonra gel, hepsini dolaba yerleştir."
"Peki efendim."
"Çekilebilirsin."

UŞAK

"Ama siz çekilmezsiniz, efendim," demek istiyorum. Tüm çizmelerinin sayısını ben biliyorumdur. O bilmez ama giyse de giymese de hepsini boyamamı ve parlatmamı ister. Her Allah'ın günü. Ardından da "Çizmeni söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim," diye şakalar yapar.
"Beğenmiyorsan başka iş yap, o zaman," demeyin, bırakın da biraz zehrimi akıtayım. Daha kırkbirinci çizmesini cilalayacağım. Sanırsınız kırkayak, kırktan fazla çizmesi var; topuklu topuksuz, ponponlu ponponsuz, siyah, beyaz, kahve, yeşil. Önceden kâh-

yaymış diyenler var. Ondan geliyormuş bu çizme merakı. Valla bu evin tek uşağı ve kâhyası ben olduğuma göre artık kâhyaların çizme giymelerini ve istemelerini yasaklıyorum. Hahahaha.
Bu çizme takıntısı ne ki, şimdi de komşunun kovanlarıyla bozdu kafayı. Geçenlerde müşterisinin biri, hediye diye elinde bir kavanoz balla geldi. Ellerim kırılaydı da koydurtmasaydım sofraya o balı. Bizimki "Kovanların hepsini istiyorum," diye tutturdu. Müşteriden balı kimin ürettiğini öğrenmiş, üreticinin kapısını çalmış bile. Adam "Bal istersen veririm, arı da vermem kovan da" demiş. Başımın etini yiyip duruyor. "O kovanlardan çalıp getireceksin. O ukalaya gününü göstereceğiz."
"Aman efendim, ben hırsız mıyım?" demedim. Adi patron ne derse odur. Aklına estikçe o adamın arazisine yürüyor, ata da binmiyor. Çizmeleri hep çamur. Üstünlük meselesi oldu çıktı bu iş. Buraların efendisi kimmiş görecek," diyor başka bir şey demiyor. Bana söz verdi. Bu işi becerirsem çizmelerinden birini bana verecekmiş. Yalan değil ya en çok püsküllü çizmesini seviyorum. Bir kez giyebilsem, onun ayağından çok benim ayağıma yakışır biliyorum.
Meydan okuduğu adamı da görseniz, hepi topu küçük bir evi ve bahçesi var. Üstelik de topal, kavgada el kaldırmak istemezsiniz. Gerçi karısına karşı pek bir zalim diyorlar ama bizimki de ondan daha insan değil. Bu gece çalıyorum kovanları. Peşimden koşsa da yetişemez o topal, zaten bizim arazi korunaklı. Acaba püsküllüyü değil de kemerli kovboy çizmesini mi istesem?

UŞAĞIN KÜÇÜK OĞLU

Bizim peder tam bir ezik, gece yarısı kan ter içinde odaya girdi. Abimle konuştuklarını duydum ama duymazlıktan geldim. Hırsızlık yaparken peşine köpek takılmış, bu da kaçarken düşmüş. "Kovanlar nerede?" diye sordu abim. Babam bir tane çalabilmiş, onu da telaşla fındırmış elinden. "Arılar dört bir yana dağılmıştır," diye dertlendi. Zaten hep böyle olmadık işlere koşar. Küçük hesapların avcısı olmak ruhuna işlemiş. Abim eline feneri alıp, dışarı çıktı. Yatağımda döndüm durdum ben de, yok yere uykum kaçtı.

EFENDİ

Bir boku beceremedi ahmak, ceza olarak tüm gün dizleri üzerinde yerleri sildi. Birazdan yanıma çağırıp, baştan sildireceğim her yeri. Zaten nefret ediyor çizmelerimden. Ben de ondan ediyorum ama uşak milleti işte, daha iyisi daha iki yüzlüsüdür. Onun acemiliği yüzünden kahvaltım rezil oldu. O fukara bozuntusu da gitmiş beni jandarmaya şikâyet etmiş. "Bu adam kovanımı çaldı," demiş. Kanıtı varsa suçlasın. Bir insan yerini yurdunu korumaktan acizse benim kabahatim ne? Onunla işimiz daha bitmedi.

UŞAĞIN BÜYÜK OĞLU

Yan arazinin sahibi geldi, babamla ikimiz bahçede otururken. Arazisini arılar basmış. Kızını arı sokmuş, kızın alerjisi varmış. Babam akıllı adam, altta kalır mı, hemen "Şu evin arılarıdır. Geçenlerde o evin sahibi kovanını mı ne çaldırmış. Onun arılarının işidir o," dedi. Arazi sahibi bir kibar, bir beyefendi, nasıl ciddiyetle dinliyor.

"Bize bulaşmasınlar da arılar, ne yaparlarsa yapsınlar," dedi.
"E hayvanın doğası bu uçacak, onlar arazi kimindir bilmez ki!" dedim.
Herkes bana safmışım gibi ters ters baktı. Arazi sahibi babama doğru eğildi, "Aslında, sizinle bir konuyu konuşmak istiyorum. Benim arazinin etrafında bir arı avı başlatsanız. Dumanla, arı kovucu spreyle falan dolaşsanız ve eğer uçan arı da bulursanız, yakalasanız. Ben de size yakaladığınız arı başına para versem, ha ne dersiniz?"
Babam "Biz çok meşgulüz," diyecek oldu. Oysa o adamın kızı bir içim su. Onun için ne olsa yaparım. Öyle tatlı öyle prenses...
İkisi bir süre fısıldaştılar. Ne konuştuklarını duyamadım. Sonra babam birden sesini yükseltti, "Meblağı biraz daha arttırın bakalım. Bizimkiler de evlat. Biz insanlığımızdan da yaparız bu işi ancak, bu işin bize arıları besleme, yakalamak için araç sağlama, sınırlarda nöbet tutma gibi masrafları var. Biz inançlarımız gereği durup dururken hayvan öldüremeyiz yani."
"Ben de sizin onları öldürmenizi istemem, zaten ölmüş arıları yakaladık diye getirirseniz onların ne zaman öldüğünü ben nereden bileceğim. Ben kanıtlarınızı kavanoz içinde canlı istiyorum. Zaten bu arılar diğer arılardan farklıymış. Bu cinslerin sırtında beyaz birer nokta olurmuş. Zehri de diğerlerinden daha kuvvetliymiş".
"Demek ondan bu kadar lezzetli bu arıların balları" diye mırıldandı babam.
"Efendim?"
"Baba anlaştık mı, ne diyorsun?"
"Anlaştık, anlaştık," dedi adam. Babama elini uzattı.
Babam bana göstermeden, kâğıda bir rakam yazdı. Adam kağıda bakıp, "Tamam" dercesine kafasını salladı. Tokalaştılar. Çok sevindim.
Adam gittikten sonra, "Ne yonca görmüş eşek gibi sırıtıyorsun?" diye kızdı babam." Bunlar adamı kibar kibar soyar. Ağzı açık ayran budalası gibi hemen tav olmayacaksın."
"Ben yakalarım onları baba, sen dert etme. İyi para kazanacağız bu işten."
"Kardeşine de söyle, aranızda iş bölümü yapın. Ne yapın edin bu işi halledin."
"Sen merak etme."
"Ne kadara anlaştın?" diye soramadım. Kesin bana anlaştığı miktardan daha azını verir. Ben de kardeşime daha azını veririm. Büyüğü değil miyim?

UŞAĞIN KÜÇÜK OĞLU

Abim geldi. Ağzı kulaklarında, "Çok para kazanacağız oğlum," dedi. O da babam gibi doğuştan uşak, hayatı anlamakta pek bir kabiliyetsiz. Milletin sınırının bekçiliğini yapacak diye neredeyse göbek atacak. Ben biliyorum derdini de, "o kız sana bakar mı abi" diyemiyorum. Kız yurtdışında eğitim almış, en az iki dil bilen babasının göz bebeği. Burada da işte organik tarım yapacakmış güya, ondan gelmiş. Adını zeytinyağlarına bastırır. Oldu mu işte sana iş kadını. "Sen ki lise mezunu, köyden çıkmamış adamsın, bırak okul okumayı, bir kitap açmışlığın bile yok" diyemiyorum.
Kitap demişken, *Ölü Canlar* aklıma geldi. Adam bize arı başına, altın değe-

rinde para teklif etmiş güya. “Pis işlerle beni uğraştırmayın da ne yaparsanız yapın,” diyor yani. Basarım boyayı, daksili artık Allah ne verdiyse sineğe, oldu mu sana arı. İtelerim bunlara. Paraları aldığım gibi çekip gideceğim zaten buradan, büyük şehirde üniversite okuyacağım. Ben de bunlar gibi efendi olacağım. Abim gibi salak salak “Bir kız bulup evlenmenin, yiyip içip yatmanın” hayalini mi kurayım?
Hibe diyecekmişiz bir de, verilen para işin karşılığı değilmiş, biz hayır işi yapıyormuşuz. Onlar yalnızca fonluyormuş. Kovanına çomak soktuğunuz adama söyleyin bunu madem. Yok, bu çok naif, çok kibar beyefendi kimi yemleyeceğini biliyor. Etrafta bizim gibi ruhunu üç kuruşa satacak başka komşu yok mu? Yok, tabii. Annem sağ olsa, bunlara asla müsaade etmezdi.
Babam o parayla eve kat çıkacakmış, villa olacakmış müstakil evimiz. “Sen de paranı verirsen sana da belki bir kat yapar,” dedi abim. Hiçbir şey demedim.

UŞAĞIN BÜYÜK OĞLU

Adam babama avans vermiş, ağzı kulaklarındaydı. Efendinin ona ettiği eziyetlerden sonra bu adamdan gelen para ona ilaç gibi gelmiş. “Biz de kendimizin efendisi olacağız,” diyip duruyor. Baba, “Bu adam uçan şeyleri nasıl sayacak, bize arı başına para vermeyecek miydi?” dedim. “Saçmalama koskoca arazi sahibi onun hesabını mı yapacak?” diye tersledi beni.
Valla ben pek yakalayamıyorum arı ne yalan söyleyeyim, ama elimde duman ve sineklikle sabahtan akşama dek bahçelerini arşınlıyorum. Adam da “Biraz daha uzakta dur,” diye diye beni arazinin girişine kadar gönderiyor. Arı bu kadar yaklaştıktan sonra ne anlamı varmış araziyi korumanın. Bense kızı görmek istiyorum.
Geçenlerde prenses, arkadaşıyla arazide dolanıyordu, bana da laf attı. Uzun süre ne diyeceğimi bilemedim. Öyle güzel, öyle duru ki...
“Bizim arazimizde neden dolaşıyorsun?”
“Babanız beni görevlendirdi.”
“Babam seni niye görevlendirsin burada?”
“Sizi arı sokmasın diye. Alerjiniz varmış.”
Bir başladılar gülmeye yanındaki kızla, ben de gülsem mi gülmesem mi bilemedim.
“Arılara zarar vermiyorsun umarım. Ben hayvan hakları aktivistiyim” dedi yanındaki kız.
Ben de kendimi tanıttım.
Prenses kahkaha attı. Gülüşü bile asildi, utandım. Arkadaşınınsa kaşları çatıldı.
“Siz, arı mı öldürtüyorsunuz gerçekten?”
“Babam hayvanlara zarar verilmesini istemez, bunu da nereden çıkardın?”
“Ne bileyim, insan kızının alerjisi var diye böyle bekçi tutar mı? Hem öldürmeyip de ne yapacak bu adam arıları, karga değil ki bunlar arı.”
Tam o sırada kızın telefonu çaldı, benim prenses bana bir afra bir tafra.
“Sen beni arkadaşımın yanında niye küçük düşürüyorsun? Babamın başına hayvan hakları savuncularını sararsan, sorarım ben sana. Organik tarım yapıyoruz, gelmiş arı öldürüyorum diye geziyor. Haydut kılıklı.”

“Yok, ben öyle demek istemedim,” demeye çalıştım ama beni dinlemedi bile. Arkadaşına doğru yürüdü ve birlikte hızla uzaklaştılar. Huysuz ama pek tatlı, pek.

UŞAĞIN KÜÇÜK OĞLU

Bundan daha şanslı olamazdım! Bahçede bir tepsi şerbet üzerine üşüşen ne varsa hepsini topladım. Avladığım karasinekler ve arılar üzerinde spreyle biraz çalıştıktan sonra iki kavanozu abime götürdüm. O hiç yakalayamamış, beni görünce bir sevindi. Kibar Bey, pek bir rahatsız olmuş hayvan hakları düşmanı görünmekten. Parayı bize başkası getirecekmiş, kavanozları da ona verecekmişiz. Ben gideyim hemen biraz daha avlayayım dedim. Abim kafasını kıza o kadar takmış ki, gözünün önünü göremiyor. Kavanozların içine bakmadan babamdan aldığı avansın bir kısmını verdi bile.

“Payıma düşen şimdi ne kadar oluyor abi?” diye soracaktım ki paraları elime alınca gözlerime inanamadım, milletin ne kıymetli evladı var! Tek karar veremediğim şu, bu parayla mı kaçsam. Yoksa biraz daha ölü can mı toplasam? Etrafta dolanan kızın arkadaşı, kibar beyi ettiği kadar beni de tedirgin ediyor. Böyle insanlarla nasıl başa çıkılır hiç bilmiyorum, yarın ola hayrola.

UŞAK ve UŞAĞIN BÜYÜK OĞLU

“Ben yer miyim? Benim üzerimden efendimi suçlayacaklar sonra. Efendime söyle, onu ele vermedim.”

“Baba, o zaten şehre gitmiş.”

“Ne yapmaya gitmiş acaba?”

“Sen bilirsin sandım ama topalı geçen fena benzetmişler,bu işi de senin üzerine yıkmasınlar?”

“Efendim halleder bir şekilde, beni burada alıkoymalarına izin vermez”.

“Ya verirse?”

“Sus sus, o zaman ben de her şeyi anlatırım. Niye geldin sen?”

“Seni merak ettim. İlk teslimatı yaptım, avansın çok azını kardeşime verdim.”

“Bana sormadan ona zırnık verme bir daha. O senin gibi değil. Kalanını da sana söylediğim yere sakla.”

“Tamam baba.”

KİBAR BEY’İN KIZI

Babamla aramız limoni. Çiftlikte dolanan şapşalın babasını hapse atmışlar. “Ya bize de bulaşırlarsa, tüm itibarımız ayaklar altında...” diye kızdım ona. “Kızım ben seni düşünüyorum, ya sana bir şey olsaydı,” dedi. Haklı ama yine de çok yıprandım. Tüm aşılarımı yaptırdım, biraz Bali’de kalacağım. Lüks bir otelde arı falan göreceğimi sanmıyorum. Babam da sorun etmedi. Gelince organik iş konusunu biraz düşünecekmişim, istersem bana şehirde bir butik de ayarlayabilirmiş veya kendi adımla kozmetik üretimi yapabilirmişim. “Bu köyde perişan olmak zorunda kalmazsın,” dedi.

Bakalım, dinlenip biraz düşüneceğim. Fırsat bu fırsat, arkadaşlık ilişkilerimi de gözden geçiririm. Biraz tatil ve masaj bana çok iyi gelecek.

UŞAĞIN KÜÇÜK OĞLU

Abimin suratı düşmüş, ama suç babamın üzerine kaldığı için değil. Kız yurtdışına tatile gitmiş. “Ne zaman

döner belli değil, sen de bu hafta ara ver," demiş kibar bey, "hayvan hakları aktivistlerinin dikkatini çekmeyelim," demiş. Daha da para kazanamaz bizimkiler. Kazanılansa mahkeme işlerine gidecek gibi. Efendi hiç ortalıklarda görünmüyor, bizimki fena faka bastı. Abim "Babamı niye ziyarete gitmiyorsun?" diye kızıyor. Fakat gitsem diyeceğim belli, "Uşaklar hep kaybeder." O da böyle deyince ben suratıma boş boş bakar, küfreder.
Geçen abimin paraları nerede sakladığını gördüm, neyse ki o beni görmedi. Ama hepsini alıp kaçmaya gönlüm razı gelmiyor. Benden de efendi olamayacağını anladım. Elimdekilerle yetineceğim, ne yapalım. Bu akşam son, kurtuluyorum hepsinden.

YAZAR

Karanlıkta büyük adımlarla ilerledi uşağın küçük oğlu. Arkasında koyu bir karaltı gibi duran evine, sonra da efendilerinin çiftliğine baktı. Kalbi hem hızlı yürümekten hem de heyecandan küt küt atıyordu. "Dur," diyen bir ses duyuldu geriden. Panikledi, koşmaya başladı. Bir el silah patladı. Kimse uyanmadı. Sadece oğlanın vurulduğu yerdeki ağaçtan kuşlar korkuyla havalandı.
Gözleri açıktı, sırtından kan sızıyordu. Kendinden geçmeden önce onu vuranın topal olduğunu düşündü. Ama o değildi. Abisi? Bilmem kaçıncı rüyasını görüyordu. Babası? O kendini kurtarmaktan acizdi. Efendisi? Uşaklar dururken o buna tenezzül etmezdi. Yeni tutulmuş korumalardan biri, karanlıkta hareket eden şeyi, hırsız uğursuz sanmış, o şey koşmaya başlayınca da tek kurşunla onu yere sermişti. Nemli toprağa düşen oğlanın yüzü çamura bulandı.

ESSAHTAN DEĞİL

Ethem Baran

"Düşünsene Fındıkanne, Türkân Şoray şu kapıdan bizim bahçeye giriyor ve senin yanına, çardağa doğru ilerliyor. Topuklu ayakkabıları elinde, çıplak ayakları yürümekten parçalanmış, kan içinde, saç baş darmadağın; yorgunluktan ayakta zor duruyor, ha düştü ha düşecek. Gelip senin yanına, şu minderin üstüne yığılıyor. Ben hemen koşturup su getiriyorum. Bana, o, hani hem merak ediyor, hem her şeyi biliyormuş; hem hesap soruyor, hem halimden anlıyormuş gibi, bilirsin işte, binlerce bakışı o tatlı gözlerine sığdırmış bir bakışı var ya, işte öyle bakıyor. Sen de sevinirdin değil mi o bana öyle baksa. Neyse... Oğlan bunu ağaçların arasından deniz görünen ormanda bırakıp arabasıyla uzaklaşınca..."

Oğlanla kız, sevgilerini elle tutulur hâle getirmek için birbirlerini kovalarken ağacın birini bırakıp diğerine sarılarak, onların arkasına yarım yamalak saklanıp yalancıktan kaybolarak gülücükler eşliğinde çocuklaşıyor, her ağaçta tıpatıp kendilerine benzeyen birer gölge bırakıyorlar. Onlar ormandan

ayrıldıktan sonra da nesiller boyu orada kalacak gölgeler bunlar; genç sevgililer nerde böyle birkaç ağaç görse aynı gölgelerden orda da varmışçasına benzer bir filmi sürdürecekler gibi geliyor bana Fındıkanne.
Senin, gözünde kolayca canlandırabilmen, hayal edebilmen için anlayabileceğin şekilde anlatmayı denesem de bazen kendi sözlerimin ve sözlerimi besleyen hayallerin etkisine kapılarak cümlelerin kontrolünü elimden kaçırdığımın farkındayım.
Zavallı kız, kız başına elin ormanında ortada kalıyordu. Çantası yok, cüzdanı yok. Ormanlık yer Fındıkanne, kurdu var kuşu var. Şehir kim bilir ne kadar uzakta. Arabayla gelirken bir sürü güzel manzaralı yerden geçtiler. O yollar yürümekle biter mi? Ulan hayvan, hiç mi düşünmüyorsun bu kız nasıl dönecek diye! Senin için hava hoş tabii; üstü açık gıcır arabanla havalı havalı gidersin. Yav arkadaş, kızlar bir de böyle adamlara âşık olmuyor mu! Böyle düşüncesiz, vicdansız, bencil tiplere âşık olmalarına gıcığım ama mevzumuz o değil. Ee, kızcağız kaldı kör itin öldüğü yerde.
Kız, ayakkabılarını eline alıp yürümeye başlayınca senin, ben nasıl söylersem söyleyim adı ağzımdan çıkarken Edizun'a dönüşen Ediz Hun'dan, İzzet Günay ya da Tarık Akan'dan nefret etmemen için çareler arıyor, hikâyeyi elinden tutup istediğim yere götürüyorum. Kız da bizimle geliyor tabii. Ormanın hemen bitişiğine bacası tüten bir ev kondurmak hiç de zor olmuyor.
"Kız ormanda tek başına kaldı ya Fındıkanne, ne yapsın, ağlaya ağlaya yürümeye başlıyor. Tam iyice yorulmuş, korkmaya başlamış (Öyle ya, her çıtırtıyı, her gölgeyi itin uğursuzun birine ait sanıyormuş; bir de örümcekler, böcekler var değil mi Fındıkanne, hele yılanlar, hele de onlar...), her şeyden ümidini kesmişken ormanın eteklerinde bacası tüten bir ev görüyor. Evin kadını ocağı yakmış sacda bazlama yapıyor, çayı da demlemiş; tarladan dönecek kocasını bekliyor. Benim yaşlarımda da bir oğulları var, ders çalışıyor bir köşede. Uzatmayayım, bunlar öyle güzel karşılıyorlar ki kızı, öyle güzel yedirip içiriyorlar ki, kız, anasından doğalı böyle bir şey görmemiş, şaşıp kalıyor. Böyle insanların, sıcak ilişkilerin eskilerde kaldığını düşünürken ne kadar yanılmış olduğunu fark ediyor. Kız pek bir şey anlatmıyor ama tarladan dönen ev sahibi adam, sen anlatmasan da ben anladım dercesine kıza bir baba şefkatiyle bakıyor. Biliyor musun Fındıkanne, bu adamlar bizim buraların köylüsüne hiç benzemiyor. Kasketlerinin altında upuzun saçları, yanaklarında fabrikatörler gibi favorileri var. Bir de yazın o sıcağında deri çizme giyiyorlar. Kim bilir kaç paradır! Sonra işte köylüye benzediğini sanan bu adam oğluna sesleniyor: 'Şehre giden minibüs birazdan gelir; hanım kızımızı evine kadar götür oğlum,' diyor."
"Vıışş," diyor Fındıkannem, "kızı götürüp o türemeyesice lanet herifin kucağına mı attılar yine?"
Fındıkannem haklıydı galiba.
"Biraz öyle oluyor tabii ama..."
"Niye gönderiyorlar? Kız kendi ayağıyla gelmiş. Güzel de kız. Evin oğlu da var. Senin yaşlarında değil mi?"
Canım fındığım benim. Anneannelerin bir tanesi. Hakikaten fındık gibi, topar-

lacık, minnacık, hele de gözleri. Halden de çok iyi anlar.
"Evet, benimle yaşıt. Benziyor da. Bana bak onu gör. Bence öyle yani..."
"Oğlana da yazık. Gönlü akmıştır güzel kızı görünce. Kız madem beğendi bunları. Otursun kalsın. Kaynanası ona evi çekip çevirmeyi, tarla tapan işlerini öğretir; o da bir işin ucundan tutar."
Sonra yaslandığı minderden doğrulup öne doğru eğiliyor, sırtını hafifçe bana dönüyor. Sırtını ovalamam gerek. Ben avucumun içi yanana dek ovalarken o rahatlıyor. Gevşemiş yüzünde kıpırtısız asma yapraklarının gölgesi.
"Bu kız, oğlandan biraz büyük mü?"
Oldu mu şimdi Fındıkanne? Bakınca hiç de öyle görünmüyor.
"Sanki..."
"Olsun varsın. Kendinden büyük kızla evlenen zengin olur."
"Doğru valla."
"Öbür herifin, o şehirli zilgirin sağında solunda bir sürü fışkı var diyordun. Alsın kendine layığını, bunu da serbest bıraksın!"
Kimin anneannesi be! Yerim ben seni. Tüm filmler sana feda olsun. Bütün gün bu küçük bahçede, bu asmanın altında oturuyor, birileri gelse de iki çift laf etse diye bekliyorsun. Ben seni filmsiz bırakır mıyım?
"Bu kızın kimi kimsesi yok mu, ne geziyor elin oğlanlarıyla?"
"İstanbul'da öyle yaşıyorlar Fındıkanne. Onların dünyası başka dünya. Cennette yaşıyorlar senin anlayacağın. Yanlarından koca koca denizler akıyor, gölgeleri suya düşen köşklerde..."
Az kalsın "hurilerin arasında" diyecektim; kelimelerle birlikte zihnimdeki, bir filmden diğerine dolaşıp duran sahneleri yuttum.
"Dünyaları batsın! Neymiş o öyle! Bizim bildiğimiz bir bu dünya var, bir de öte dünya. Bunlar nerden bulmuşlar o dünyayı?"
"Zaten varmış Fındıkanne, varmış da bizim haberimiz yokmuş."
Kızın arkadaşlarını bir görsen Fındıkanne, tipsiz oğlanlar, şımarık kızlar. Sabah akşam dans ediyorlar. Hepsi zengin çocuğu. İçlerinden en züppesi elinde bir sürü kız varken bizim kıza sulanıyor. Kızın aklı da köydeki oğlan da kalıyor tabii.
Sinemadan çıkınca salonun karanlığı peşimi bırakmıyor Fındıkanne. Çevremdeki insanlardan uzaklaşmak, o karanlığı bir sonraki filme kadar yanımda taşımak isterken salonun kör kör yanan alaca ışıkları da benimle geliyor ve ben filmde gördüğüm yerlerde yürüdüğümü sanıyorum. Saat Kulesi'nin oraya gelince nereye gideceğimi bilemiyorum. Büyük Cami'ye doğru yürüyorum önce. İstanbul'daki tarihî camilere benzediği için kendimi bir süre daha filmin içinde hissediyorum, ama ayakaltında dolaşıp insanın yüreğindeki ağırlığı pır pır uçuran güvercinleri yok bizim caminin. Sonra çam kokusunun kozalak kozalak döküldüğü Lise Caddesi. Böylece başlamadan bitiyor şehir. Eve dönüp senin yanına geliyorum Fındıkanne; sırtını ovalarken ağrılarını içimde oradan oraya gezinen, ne olduğunu bilmediğim duygulara katıyorum. Türkan Şoray bu bahçeye gelse ve şuraya otursa diyorum ama sonrası yok; film orada bitmiş ve ben kendimi sinemanın karanlığıyla birlikte dışarı

atılmış buluyorum. Tek kelime konuşamıyorum Türkan Şoray'la. O gözlere bakarak insan nasıl konuşur canım ninem?

"Niye habire dövüşüyorlar, alıp veremedikleri ne?"

"Adamlar dünyaya kötülük yapmak için gelmişler. Senin dediğin gibi, mayaları bozuk. Mayaları cımbıldayınca da..."

Asma yapraklarından kurtulan bir tutam ışık yüzüne düşünce gözlerini kapatıyor. Açtığında bana bakan eskimiş bir gökyüzüyle karşılaşıyorum.

"Film icabı Fındıkanne, essahtan değil."

"Essah olmaz mı yavrum, baksana kızı yazı yabanda tek başına bırakıyorlarmış. Onların anası bacısı yok mu?"

Yemenisini yalandan düzeltiyor, kınalı saçları bir süreliğine kayboluyor.

Başrol dışındakilerin bir hikâyesi yok ninem. Onlar yaşıyor, hepimiz seyrediyoruz. Bizim bir hikâyemiz yok.

"Türkân Şoray buraya gelse ne yaparsın Fındıkanne?"

"Bizi beğenmez ki yavrum. Durur mu buralarda?"

Utanmış gibi bakışlarını kaçırıyor. Yüzüne konmak için dolaşan inatçı sinekleri kovalıyorum.

O köylüleri beğenmişti ama Fındıkanne, burayı mı beğenmeyecek! Hem o öyle bir kız değil!

"Ne yedirip içireceğiz ona? Bizim yediklerimizi beğenir mi bakalım?"

"Onun boyasına cilasına yetmez bizim paramız."

"Konu komşu ne der sonra? Elin adamlarıyla gezmiş tozmuş, sonra gelip seni kandırıyor."

Hani kız oğlandan büyükse zengin oluyorlardı Fındıkanne? Hani benim mürüvvetimi görmeden ölmek istemiyordun?

Karnı yine iyice şişti. Yakında doktor çağırır bizimkiler. Karnına sonda takıyor doktor, iyice boşaltıyor içini. Sonda takılırken bakamıyorum ben. İğne vurulurken de bakamam zaten. Oysa Fındıkannem doktor olmamı ve onu iyileştirmemi istiyor. Doktor çıkınca gelip burada çalışırmışım. Ah ninem!

Seni görmeye geldim Fındıkanne. Tüm şehir ölmüş. Bu mezarlık bu kadar büyük müydü? Şehirle birlikte burası da büyümüş. Ağaçlar büyümüş, taşlar büyümüş. Şimdi de bulutlar büyüyor, yağmur büyüyor. Çamlıktan doğru esen rüzgâr büyüyor. Biliyor musun doktor olamadım. Evlenmedim de. Türkan Şoray o bahçe kapısını açıp girmedi ne yapayım. Annem senden sonra felçli babama baktı yıllarca. Şimdi benim yanımda. Hiç konuşmadan, tıpkı senin gibi, senin gözlerinle bakıp duruyor öyle. Pek duymasa da televizyondaki bütün filmleri izliyor. Sana bir sır vereyim mi canım ninem, annem sana hiç çekmemiş, Türkan Şoray'la Hülya Koçyiğit'i, Filiz Akın'la Belgin Doruk'u karıştırıyor. Hele Edizun'u filan hiç bilmiyor.

Az kaldı söylemeyi unutacaktım: Biz artık İstanbul'da yaşıyoruz. Ve Yeşilçam'ın o güzel kızları terk edildikleri o ormanda bekleyip duruyorlar hâlâ...

KENDİ GİBİ GÖRÜNMEYEN ŞEYLER

Bülent Ayyıldız

Kare 1. Karanlığın içinde çakmağa elini siper etmiş sigarasını yakan bir siluet var. Başını hafif öne ve sağa eğmiş. Parmaklarının arasından ışık sızıyor. Sadece alev almış gaz aydınlatıyor yüzünü. Parmak uçları olabildiğince sivrilmiş. Aydınlık burnunun ucundan çıkıp yanaklarına doğru yayılırken sönükleşiyor. Alnı karanlıkta kalmış. Hiçbir kırışıklık yok. Saçı ve sakalı geceye bulanmış. Kamera adamın yüzüne odaklandığı için arka plan bulanıklaşmış. Şehrin sarı ve parlement mavisi ışıkları halkalar halinde serpiştirilmiş. Arkada bir tepede eskimiş duvarlarıyla bir anıt duruyor. Yapının belli belirsiz yükseltileri göğün karanlığını delip uzuyor. Karenin altında tek kelimelik bir açıklama var: Şavk.
Kare 2. Bulutların arasından, sağ orta kısımda sönük bir güneş belirmiş. Etrafı koyu gökyüzü rengiyle çevrili. Güneşin sağında kalan taraf pastel renklerle

koyulaşmış. Sol alt tarafta on dokuzuncu yüzyıl Londra'sından kalma altıgen bir sokak lambası başını uzatıyor. Her bir yüzü bombeli tabutları andırıyor. Lamba yanmıyor. Üzerine tünemiş kara kuşun başı güneşi seyreden bir açıda duruyor. Tüyleri bütün ışığı emiyor. Sokak ya da bir bina yok. Geri kalan her yer gökyüzü. Altında şöyle yazıyor: "Evet, kuzgun değil karga. Ay değil güneş. Ve gece değil gündüz. Olsun. Yine de mırıldanalım. Quoth the Raven "Nevermore." #poe #night.

Kare 3. Çakmağını ateşleyen siluet bu kez bir saat kulesinin altında duruyor, sırtını direğe yaslamış. Akrep ve yelkovanın kıvrımları roma rakamlarına doğru uzuyor. On biri yirmi geçerken yakalanmış. Adamın sakalı ve saçı önceki kareye nazaran uzamış gibi. Yine de belirgin değil. Boydan çekilmiş bir fotoğraf. Etrafta sütun gibi uzayan dalsız budaksız ağaç gövdeleri var. Adamın uzun paltosunun etekleri hafifçe savrulmuş. Fakat başka hiçbir şey kıpırdamıyor. Paltonun yakaları kolalı gibi dik duruyor. Adamın elleri ceplerinde. Sağ tarafa doğru bakıyor. Birini bekler gibi değil, gözler gibi. Altında birkaç kelime var: #watchman #freshman

Kare 4. Mat yeşil tonlara büründürülmüş bir kitap kapağı. Yazarın silueti var: Tam zamanında başladık okumaya değil mi albayım? #oğuzatay #vsco #ıssızlık #psikiyatri #nöbetuzun.

Kare 5. Yolun iki tarafında duran uzun sokak lambalarının birbirine doğru kıvrılarak yakınlaştığı bir sokak. Siyah beyaz görüntünün her yerini sis bürümüş. Ortada sırtı dönük bir karaltı yürüyor. Adam adımını atarken sol ayağı havada kalmış, tabanı görünüyor. Ayaklarının dibinde bir birikinti ya da gölgesi var. Ellerini montun kollarının içinde saklıyor. Lambaların ışığına bakılırsa uzun bir yol var gibi. Yine de sisten dolayı hiçbir şey belirgin değil. Gidelim öyleyse, sen ve ben, Akşam gökyüzüne baştanbaşa yayılınca Bir masa üstünde eterlenmiş hasta gibi. #nikon #art #blackandwhite #hastane

Kare 6. Bu kez bir video var. Dirseklerini masaya dayamış sakallı adam içinde kırmızı sıvı bulunan bardağı kenara çekiyor. Üzerinde salata artıkları olan, bir kenarı koyu kahve sosa bulanmış bir tabak ortada duruyor. Adam gülümser gibi geriyor dudaklarını. Karenin dışından bir kadın kahkahası sızıyor. Masada bir yerlerde bir lamba var ya da bir mum. Adamın sakalları yarı yarıya aydınlık. Arkadan bardak, çatal kaşık sesleri geliyor. Karenin dışından gelen ses "haydi söyle" diyor. Adam eliyle biraz beklemesi gerektiğini işaret ediyor. Boğazını temizliyor. Tam söze başlayacakken gülüyor. Tekrar deniyor. Detone olmuş ses tonuyla yabancı dilde bir şarkı söylemeye başlıyor. Aynı kadının gülme sesleri duyuluyor. Birkaç kelime mırıldanarak eşlik etmeye çalışsa da kıkırdamaktan beceremiyor. Adam şarkı söylemeyi bırakıp "kapat kapat" diyor. Görüntü kesiliyor. "Hello, from the dark side end, Does anybody here wanna be my friend?" #xxxtentaction #saveme

Kare 7. Kapağında yağlı boya çizim deniz ve martılar olan bir kitap.

✖ "Güneşin parlaması ya da hafif bir rüzgar acı verir, merdivenler ve gülüşen gençler, bir müzik sesi, bir ilaç şişesi, bir yiyecek kokusu, durmadan

bu kalabalığa katılanlar ve ayrılanlar, katılanın çiğ şaşkınlığı ile ayrılanın bitmemiş şaşkınlığı, olgunluk denilenin de incindiği, kırıklık duygusunu, haksızlığa uğradığını belli etmemek, insanın erişeceği olgunluğun saklanabilmek, saklayabilmek olduğu yerde kim görülmek ister ki, ben mi?" #zamanınfarkında

Kare 8. Masanın üzerinde metalik renkli çeşitli aletler var. Şekil benzerliklerine göre tasnif edilmiş. Kısa saplı, güdük uçlu, uzun, eğri bıçakların olduğu aygıtların altında neşter yazıyor. Cımbıza benzeyenlerin altında "pens", ibaresi var. Farklı ebatlarda ve şekillerde makaslar yan yana dizilmiş. Ucu eğri, sivri, delikli, kıskaçlı olanların altında "klempler" yazıyor. Metal taslar ve hemen yanında "farabeuf" diye sınıflandırılmış uçları kıvrılmış yassı metal çubuklar duruyor. Çekiç, satır, mengene, tüp, pense, şırınga, ucu halka şeklinde uzun tornavida ve daha bunlar gibi birbirine benzeyen bir sürü alet, masanın ortasında boş bir daire oluşturacak şekilde dizilmiş. "Şu aletler" #tıp #operasyon #medlife #medlove.

Adam devasa makaslara bakarken, parmağını kareyi silmek için hareket ettiriyor. Kuru bir sarmaşık dalı gibi kıvrılıyor parmağı. Vazgeçip elini geri çekiyor.

Kare 9. Sislerin içinde solgun renkleri barındıran bir orman var. Adamın arkası dönük. Açık kırmızı sırt çantasıyla duruyor. Elleri paltosunun ceplerinde. Uzunca bir atkıyı boynuna dolamış. Saçlarını topuz yapmış. Çam ağaçlarının sivrilen uçları karenin dışında kalmış. Koyu alanlarda seyrek beyaz noktalar var. Yerdeki bitki örtüsü kimi yerlerde dizlerinin boyunu geçebilecek uzunlukta. Yeni yeni kullanılmaya başlamış bir patika var. Yoldaki otlar ve çalılar ezilmiş fakat rahatlıkla adım atılabilecek kıvamda değil. Uzaklarda, ağaçların zemine tutunduğu çizgide bir siluet daha var. Kırmızı montu, atkı ve şapkasının arasından dışarı taşan uzun sarı saçı bir kadın olduğuna işaret ediyor. Adam görünmeyen bir yerlere bakıyor. Bu açıdan yüzünü görmek zor olsa da yanaklarının atkının üstünde kalan kısmında tebessüm ettiğini gösteren bir gerginlik var. Elmacık kemiği oldukça beyaz. "Tasavvur başkalarına görünmez olanı görmektir. Eğer onu zihninde tahayyül edebilirsen, ellerinde de tutabilirsin." #sun

Kare 10. Beyaz bir perde, kırmızı seyirci koltukları ve üzerinde "Kutsal Geyiğin Ölümü" yazılı iki bileti, gri ojeli bir kadın eli tutuyor. "Kendi gerçeğinden kaçamazsın."

Kare 11. Ahşap masada markası okunmayan bir şişe şarap ve içleri yarıya kadar dolu iki kadeh var. Gümüşi tabak bir çeşit soba-şömine karışımı fırından gelen alevlerin yansımasıyla parlıyor. Ocak orta boy bir plazma ekranı gibi camlı. Korlaşmış odun ve kömür parçaları canlı bir kızıllık üretiyor. Fırının metalik renkli uzunca bir sapı var. Dört sacayağı üzerine oturtulmuş koyu renkli metalin üstünden bir baca çıkıyor. Arkada karanlıkta kalmış beyaz bir duvar var. Kadehler ve şarap şişesi birer altlık üzerinde duruyor. Duvarın dibinde, yerde leylak renginde saydam iki şişe var. Hemen yanında camdan bir kutu şeklinde mor kenarları olan bir şamdanın içinde kalın bir

mum yanıyor. Oryantal, kadife kıvrımları olan eskimiş kilimler, püsküllü süs yastıkları ve sade bir abajur duruyor diğer tarafta. Köşeleri saçaklı, gri kırlentin altından yüzeyi beyaz, az bir kısmı şeker pembesi olan bir ilaç kutusu görünüyor. Üzerindeki "35" rakamı çok dikkatli bakılırsa okunabiliyor. "Diara" ya da "Diane" gibi bir şey yazıyor sayıların önünde. Hemen yanında kilden yapılma kısa kulplu bir kupa duruyor.

Adam on birinci, on ikinci ve on üçüncü kareyi siliyor.

Kare 14. Sepya rengine yakın siyah beyaz bir görüntüde, dizlerine kadar suya gömülü, saçları dökülmeye başlamış bir adam duruyor. Arkada cılız sazlıklar var. Suyun dibinde griye yakın renkte molozlar var. Daha da arkada yarı yarıya suya batmış, duvarları kirli küçük bir kümesi andıran girişiyle bir bina duruyor. Adam rusça konuşmaya başlıyor ekrana bakıp. Sol elini havaya kaldırıp indiriyor anlatırken. Paltosunun cebindeki elini çıkarmak için sol elinden destek alıyor. Tuttuğu paketten bir dal sigara çıkarırken anlatmaya devam ediyor: "Büyük aşkları bilirsin... öpüşmek yok, hiçbir şey yok. Çok saf. Bu yüzden büyük. Duygular... dile getirilemeyen duygular unutulmazdır" dedikten sonra havaya bakıyor. Hemen ardından hızlıca sola çeviriyor başını. #Nostalghia #Tarkovsky

Kare 15. Kuşbakışı açıdan siyah kedinin sırtı yay gibi kıvrılmış. Kuyruğu soru işaretinin çengeli şeklinde. Sokak lambasının sepya ışığı kare taşlardan müteşekkil yola vuruyor. Kedinin aksine kedinin gölgesi saldırmaya hazırlanıyor. Kuyruğu havada. Fotoğrafı çeken adamın gölgesi de bitişiğinde duruyor. Cep telefonunu tutan parmaklar bir makinenin dişlileri gibi sivrilip alçalıyor.

Kare 16. Akşam oluyor ya da güneş doğuyor. Siyah tül perdenin içinden görünebiliyor pencerenin dışı. Üç ana bölmeye ayrılmış cam. Her bölmede on altı eşit dikdörtgen şeklinde korkuluklar var. Cama vuran yağmur damlaları yapışıp kalmış. Dikdörtgen bölmenin birinde geniş gövdeli sararmış bir yaprak kendini kurtarmaya çalışıyor. Onun yanında bir küçük yaprak daha asılı kalmış. Camdan aşağı doğru süzülen taneler seyrek saçlı bir bebeğin perçemi gibi düzensiz çizgiler halinde iniyor. Odanın içinde sol tarafta duran koltuğun renkleri solgun. Sadece yaslanma kısmı ve eprimiş sol kolçağı görünüyor. Üzerindeki kahve, çay ya da yemek lekeleri çıkartılmak için uğraşılmış. Yine de izleri duruyor. Pencerenin diğer tarafında, tül perdenin gölgelediği buzdolabının üzeri renkli magnetler, fotoğraflar ve notlarla dolu. Tül perdenin metalik yüzeye temas ettiği yerde başka bir bez parçası aradan sıyrılmak istiyor. Kırmızı bir boyunbağına ya da küçük bir şala benziyor. "Être heureux ne signifie pas que tous soit parfait," #yenibirgün

Adam kareyi siliyor.

Kare 17. Siyah beyaz bir karenin ortasında sırtı dönük kovboy şapkalı, baştan aşağı siyah giyimli bir adam duruyor. Elleri ceplerinde, saçları kısa, kulağından yanağına giden sakallar görünüyor. Yüzünün dönük olduğu tarafta iki katlı, viran görünümlü, kâgir bir ev var. Sol tarafa doğru kısa boylu ağaçlar dizilmiş. Fotoğrafın önünde bir plak var. Ağır ritimde yabancı bir

şarkı çalıyor. Plağa müdahale etmek üzere olan elin parmakları çelimsiz ve sivri. Tırnaklarının arası siyaha çalan kırmızı kirlerle dolu. #ifishouldgobeforeyou
Adam kareyi siliyor. Kendi hesabından çıkıp, büyütecin olduğu sütuna üç harf yazınca bir kadının daire içinde küçük bir fotoğrafı çıkıyor. Üzerine tıklıyor. Son ziyaretinden sonra iki yeni kare eklendiğini fark ediyor.
Kare. Güzelce donatılmış bir yemek masası. Arka plan kitaplıklardan oluşmuş. Masanın etrafında sekiz kişi oturmuş. En sağdaki kadının sadece eli, tuttuğu çatal ve koyu renkli giysisinin bileği görünüyor. En solda bir kadehi ya da parlak altlı bir bardağı tutan elin çok azı yansımış. Onun yanında ince burnu, kısa bir çizgi şeklinde dudağı ve yassı çenesiyle bir kadın yüzü olabilecek bir siluet var. Ortada açık yeşil bluzuyla sol taraftaki kır saçlı ve sakalsız adama donuk gözlerle bakan kadının yüzünde herhangi bir mimik yok. Onun sol tarafında mavi gömleği kirli sakalıyla orta yaşın üzerindeki adam da aynı kişiye bakıyor. Yeşil bluzlu kadının biraz arkasında kot ceketli genç bir delikanlı duruyor. Gözleri gölgede kalmış. Masaya tam olarak dâhil olamayıp sıkışıklıktan sıyrılmak istermişçesine geriye gitmiş. Diğer tarafında saçlarını kestane rengine boyatmış, kırmızı elbiseli, inci küpeli yaşlıca bir kadın elini bardağa uzatıyor. #4luni3saptamani2zile
Son kare. Koyu yeşil şalı omuzlarına atmış bir kadın sigara tuttuğu elini masaya dayamış. Parmaklarının arasında ince bir çizgi şeklinde uzuyor tütün. Dumanı koyu sarı saçlara doğru yükseliyor. Gri ojeleri ışıkta parlıyor. Diğer elini masayla vücudu arasında paralel bir şekilde hizalamış. Masif ahşabın üzerinde renkli bir kupa, bir çay kaşığı, barkodu görünen ambalajlı bir ürünün metalik renkli tarafı, üzerinde "smoking kills" yazısının okunduğu sarı bir paket ve şeffaf bir kül tablası duruyor. Işık kadının yüzünü oldukça solgun gösterirken gözaltı torbaları koyu çıkmış. Kadının arkasındaki kitaplıkla masa aynı renkte. Kalın ciltli sert kapaklı kitaplar var en üst rafta. Bir alt rafta çeşitli boylarda biblolar var. Cam, ahşap, kil gibi çeşitli malzemelerden üretilmişler. Yan raflarda ufak tefek pelüş oyuncaklar duruyor. El işi gibi görünen beyaz çizgili sarı patiklerin yanından alt raftaki renkli, ince, irili ufaklı kitaplara doğru sarkan bir çember var. Hasırla sarılı çemberin içi ağ şeklinde örülmüş. Koyu kahveden beyaza doğru açılan tonlarda dört kuş tüyü var. "Bu tütün güzelmiş."
Adam kadının ufak resminin sağ tarafındaki "mesaj gönder" komutuna dokunuyor. "Sigaraya başlamışsın?" yazıp gönderiyor. Ekrandaki parlak ve boş beyazlığa uzun süre bakıyor. Görüldü işareti çıkmıyor. Tekrar yazıyor:
"Patiklerin ortalıkta durmasının kimseye bir faydası yok."

NEREDE OLMAK İSTERSEN

Aynur Besli

Çalıştığı hastaneden o akşam da saat on sekiz on beş'te ayrıldı...

Sabahları ağlamaklı uyanır, hiç haz etmediği işinden kurtulacağı günleri hayal ederek hazırlanır, yola koyulana kadar da tüm mesailer başlamış olurdu. Bilmem kaçıncı gecikmesinde olduğu gibi bu sabah da bölüm sorumlusuyla karşılaştı. Kaçınılmazdı. Kaçamazdı Nora. Adam olmadık yerlerden çıkardı. Mutfak kapısının arkasından, tıbbi malzeme deposundan, temizlik personeli odasından; olmadı, yangın merdiveninin altından... Ama illaki bir yerlerden çıkardı. Nora odasına doğru hamle yapmak üzereydi ki asansör kapısı açıldı, içinden kahverengi lekeli titrek elleriyle sıkıca tuttuğu ördekli bardağıyla doktor çıktı. Mumyalanmış bir cesedi andıran doktor emeklisi bu adam sanki beş yüz yıl aralıksız yaşamıştı. Tek dinamik yanı sorgulamak ve denetlemek hevesindeki parlak, siyah gözleriydi. Aslında ölmüşlüğüne rağmen yaşıyor oluşu yaşama sıkıca bağlanmışlığından değil, hayattan fazla-

sını, hep fazlasını, en fazlasını almak içindi. Henüz doğum yapmış kızına sarılıp pespembe bir yavru dünyaya getirdiği için teşekkür etmek varken, mis kokulu, bebek kokulu torununu kucaklayıp mutluluktan gözleri dolmak varken bugün de bu kahverengi mobilyalı makam odasını tercih etmiş, kızına mesai bitiminde gitmeyi uygun bulmuştu. Hiçbir şeyi sevmez görünse de üzerinde sarı renkli ördek resmi olan büyük çay bardağını yanından hiç ayırmazdı. İlaç kokardı bu yaşlı doktor, rutubet kokardı. İnsanın yüzüne yüzüne vuran çürümüş soluğuna katlanabilmek için hayattaki çok çetin barikatları aşabilmiş olmak lazım gelirdi. Ağır adımlarla yürüdü, Nora'nın karşısına dikildi. İpi sarkan sallama çayından bir yudum içti. İnsanı olduğu yere çivileyen bakışlarıyla Nora'yı süzdü. Gülümsemekten imtina etmiş ince dudakları aralandı ve ilk defa soruyormuş gibi sordu:
"Geç kaldınız?"
Doktorun araları yeşilimsi bir renge dönmüş porselen takma dişleri bir greyderin dişlileri gibi ortaya çıktı. Nora'nın yüzü ekşidi. Doktor, gözlerini Nora'dan ayırmadan tekrar sordu:
"Neden geç kaldınız?"
Bu soru, ona kendisini önemli hissettiriyor, hâlâ işe yarıyor oluşunu ispat ediyor, bir beş asır daha yaşayacak kadar hayat enerjisi veriyordu... Nora'nın, önceleri çeşitli gerekçeler sunabilse de, artık söyleyeceği bir sözü yoktu, sustu. Bardağın üzerindeki ördeğe baktı ve içinden şöyle bir cümle söyledi:
"Keşke şu ördek ben olsaydım."
Yaşlı doktor başını tehditvari salladı, çayından bir yudum daha içerek odasına çekildi. Nora'nın işine yüzlerce kez son vermek istemişse de onun kadar hatasız ve hızlı rapor yazabilen birini bulamadığı için sesini çıkarmazdı. Nora, bu sıkıcı karşılaşmadan sonra hücre tipi odasına gidip bilgisayarını el yordamıyla açtı. Her sabah tostla kahvaltı etmekten bıkmıştı. Değişik bir şey yiyeyim, diye uzun uzun düşündü... Sonra kantini arayıp yine kaşarlı tost söyledi... Az sonra hastalar raporları için birer ikişer gelmeye başlarlardı. Hemen masasına otururdu. Kayıt cihazına okunmuş raporları bilgisayara aktarıp kulaklığını taktı, ayağının altındaki pedala basıp yazmaya koyuldu. Hemen hepsi kanser olan bu insanların raporlarını yazmak Nora'yı ölü yıkamış gibi ürpertir, rapor bittiğinde de cenaze defnetmiş gibi hüzünlendirirdi... Sektör denilmeyi hak edecek manevra alanlarına fazlasıyla sahip olan bu işten ne zaman ayrılmak istese hemen herkes ağız birliği ederek, aman ha, diyor, karşı çıkıyorlardı. Hem kötü günler için köşeye ayrılmış beş kuruş parası dahi olmayan, her rüzgar estiğinde çatısı uçtu uçacak, kirası ucuz, sobalı, kuş yuvası gibi bir çatı katında yaşayan biri için de oldukça şımarıkça bir istekti işten ayrılmak...
"Sigortası var, servisi var, yemeği var..."
"Sevmiyorum!"
"Nasıl?"
"..."
"Yahu bırak şimdi onu bunu! Maaşını da trink diye alıyorsun, herkesin arayıp da bulamadığı böyle bir işten ayrılır mı insan?"
Çok katlı olunca gösterişli olur inancıyla inşa edilmiş bir hastane binasında, mutsuz oldukları için hasta olan,

hastalandıkları için ölen ama aslında hastalıktan değil, mutsuzluktan ölen insanların raporlarını yazmak nasıl olur da herkesin arayıp da bulamadığı bir iş olabilirdi? Hele şu “trink”e yapılan vurgu Nora’yı öylesine sinirlendiriyordu ki bu kadar üstten konuşan çokbilmişlerin o “trink” diyen ağızlarının ortasına birer tane vurmak istiyordu ama tam da “trink” derlerken.
“Aptal mısın kızım sen? Bulmuşsun mis gibi işi. Daha ne istiyorsun, belanı mı?”
Nora bela istemiyordu elbette ama çilekli sabun kokan pijamalarını giyip bembeyaz, mavi, yeşil, sarı bulutların içinde huzurla uyumak istiyordu... Ağaçlarla sohbet edip onlarla kahve içmek, onların fallarına bakmak istiyordu. Çaresiz kaldığı zahmetli zamanlarında, karda, yağmurda, buz soğuğunda kendisini yarı yolda bırakmayan, eskidikleri halde çöpe atmayıp dolabında özenle sakladığı, saygı duyduğu, vefa duyduğu ayakkabılarını tatile götürmek, onları gezdirmek istiyordu... Henüz yıkanıp asılmış gibi tertemiz duran gökyüzünü izlemek, rüzgârı sert esen soğuk bir havada eski, paslı, artık yüzüne dahi bakılmayan, terk edilmiş bir tabelanın altında durup onun hüzünle gıcırdayışını dinlemek istiyordu... Pırıl pırıl cam kavanozlarda turuncu ışığıyla şımaran, balının yoğunluğunda huzur bulunan portakal reçellerini kalbi kırılmışların kapılarına bırakıp zile basarak kaçmak istiyordu. Yumuşak yumuşak yağan karın kokusunu...
“Kaşarlı tost!”
Adeta haykırarak içeri girdi! Nora, her gün çay ve tost yapan bu adamın her şeyden uzak, acımasız sesiyle alıp başını gittiği hayallerinden hücresine geri döndü. Olan olmayan bütün saçmalıklardan tost suratlı bu adam sorumluymuş gibi biraz da sinirle tostunu aldı, parasını ödedi. Teşekkür bile etmeden yapacağı lezzetsiz kahvaltı için mutfağa yöneldi. Sonra raporlar, sonra öğle yemeği, sonra dört çayı... Ve nihayet saat on sekiz... Bilgisayarını kapattı.
Kocaman pencereden dışarıya baktı, yağmur başlamıştı... Paltosunu giydi, çantasını sırtına taktı, naylon şemsiyesini sopa gibi tutup hızla personel çıkışına yöneldi... Sadece parasız kaldığı zamanlarda kullandığı on sekiz kırk beş servisini beklemeden kartını okutarak turnikelerden geçti. Hastaneden çıktı ya da kaçtı!
Şeffaf şemsiyesinden süzülüp yere düşen yağmur taneleri ne güzellerdi. Yer yer oluşmuş gölcüklere küçük cam parçaları gibi zarifçe düşüyorlar, insanın gözündeki perdeyi kaldırıyorlardı. Hayat ne derin, ne dost, ne kardeş bir şeydi böyle... Nora yağmurun tadını çıkarmak istediyse de erken kararan hava, sokak lambalarının cılız ışığıyla aydınlanan ıslak asfalt, yoğun trafikte neredeyse hareket edemeyen arabaların korna sesleri içini kararttı. Kışın ruhundan mıdır, şehrin kaosundan mıdır, hemen herkes siyahlara bürünmüş, hiçbir şeyi görmeden telaşla koşuşturuyorlardı. Az sonra otobüs geldi... Bir gün de tıka basa dolmasa şu otobüs... Bir gün de yolcuların yüzü gülse... Şoför güzel bir şarkıyı ıslıkla çalsa otobüsü sürerken...
Az öncesine kadar durakta sessiz, hüzünle bekleyen yolcuların hepsi aniden birer pantere dönüşüp birbirlerini

iterek otobüse bindiler… Aman yapmayın, itmeyin haykırışları arasında omuz darbeleriyle Nora'yı da otobüse soktular… Oturan yolcuların çoğu uyuklar halde, otobüse kendilerini zor atan insan kitlesine kayıtsız bir göz attılar, tekrar uyuklamaya koyuldular… Binen yolcuların ıslanmışlığı, otobüsün zar zor ısıtan, gürültüyle çalışan kaloriferinin sesi, sıkıca kapatılmış buharlı camları, havasızlık, kalabalık, sıkışmışlık… Şimdi evinde olsa, kırmızı burunlu, yumuşak patili sıcacık kedilerine sarılsa… Ama bu akşam misafirliğe gidecekti. Sokağın başında oturan komşu kadın her karşılaştıklarında, "bir çayımı içmedin, aşk olsun!" diyerek Nora'ya gönül koyardı… Nora, selamlaşmaya, ayaküstü kurulmuş birkaç cümleye karşılık komşu kadının ısrar kıyamet davetini pek gerekli bulmasa da "bir çayımı içmedin, aşk olsun!" yakınmasına da artık bir son vermek niyetiyle daveti kabul etmişti.

Daima yüksek sesle konuşan bu komşu kadın, kocasından henüz boşanmış bir kızı, torunu ve kadınların istenmeyen tüylerinin lazer ışınlarıyla yolunduğu bir merkezde çalışan küçük kızıyla birlikte yaşıyordu. Yaptığı üç evliliğin de kocalarının evi terk etmesiyle son bulması kadına genç görünme zahmetini yüklemişti. Zaten ince olan kaşlarını aldırdığında hiç kaşı kalmaz, alnı daha yüksek görünürdü. Saçlarını hep kızıla boyar, uçları kemirilmiş tırnaklarının kırmızı ojeleri yer yer dökülmüş olurdu. Kuvvetle muhtemel küçük kızının olan Mickey Mouseli kazağı sıklıkla giyer, böylece ruhsal varlığını tamir etmiş, kendini buna inandırmış halde markete, fırına ya da gezmeye giderdi… İşte böyle gezmelerin dönüşü tam da Nora'nın işten eve döndüğü zamanlara denk düştüğünden karşılaşırlar, her seferinde de mutlaka ama mutlaka Nora'yı evine çağırırdı…

Şükürler olsun ki Nora otobüsten indi, ite kaka indi. Daha doğrusu Nora'yı neredeyse otobüsten attılar. Yüzleri otobüsün camına yapışmış insanlar Nora'ya baktılar, Nora da onlara baktı… Sonra otobüs hızla gitti. Nora içinden bir şeyler söyledi ama onlar buraya yazılmaz…

Tertemiz cam kapıyı açıp içeri girdi Nora. İnsana hafızasında her ne güzellik saklıysa onu hatırlatan huzurlu kokular vurdu yüzüne; insan sıcaklığı, dostluk vurdu… Candan, gönülden sohbetlere eşlik eden kahvelerin kokusu fındıklı çikolataların kokusuyla, sıcacık saleplerin tarçını kurabiyelerin vanilya kokusuyla harmanlanmış, insanı şefkatli bir kucak gibi sarıyordu. Cam tezgâhın içinde şeffaf ambalajlardaki koyu yeşil şekerler zümrüt bir gerdanlık gibi parlıyor, hemen yanlarında dizili duran rengârenk şekerlerin ışığına karışıyordu. Tezgâhın üzerindeki şık şişelerde tütün kolonyası, limon kolonyası, nane kolonyası ne kadar da mutluydular burada olmaktan… Lokumların her türlüsü vardı işte… Fındıklı, fıstıklı, güllü, limonlu, damla sakızlı… Bordo, siyah kadife kutuların içerisine özenle yerleştirilmiş bademli, likörlü, sütlü bitter çikolatalar, drajeler… İnsan saatlerce sevdiği bir oyunu, bir filmi izler gibi, sohbetini bıkmadan dinlediği bir dostunu dinler gibi burayı seyredebilirdi. Garsonların elleri, yüzleri tertemizdi; önlükleri, gömlekleri bembeyazdı.

Gülüşleri kalpten, ikramları lezzettendi. Müşteriler sanki tüm zaaflarından arınmışlardı da onun için buraya kabul edilmişlerdi. Gül Hanım Pastanesi'nin sahibi hanımefendi yine zarif pasta kutularını diziyordu raflara. Her mutlu insanın olduğu gibi bu kadının da sıcacık bir güzelliği vardı... Nora, buraya her gelişinde pastane sahibi kadınla göz göze gelir, bu kadına içindekileri bir çırpıda anlatacak kadar yakınlık duyar, bu tatlı kadının kendisini anlayacağını hisseder ama diyeceklerini diyemezdi işte... İtiş kakışın, telaşın, yalanın dolanın, zorlukların, yoksullukların, yoksunlukların, aynılıkların, kırılmışlıkların, kaybedilmişliklerin ortasında bir vaha gibi duran, insanlaştıran bu mekan gerçek miydi? Nora'ya göre dünyanın en lezzetli, en taze ve en mutlu pastaları buradaydı. Meyveli, çikolatalı, muzlu, franbuazlı pastalar cam tezgâhın içinde alımlı alımlı duruyor, akşama kadar tek bir tanesi dahi kalmıyordu... Nora bol çikolatalı ve cevizli bir pasta sipariş etti... Buz mavisi, yeşil, sarı, kırmızı balonlardan da istedi. Hayatı boyunca hiç şikayet etmeden yaşayacağını bildiği bu pastanede biraz daha kalmak istediyse de misafirliğe gecikmemek için çıkmak zorunda kaldı.
Yağmur dinmişti. Nora bir elinde, beyaz fiyonk iliştirilmiş pembe şık pasta kutusu, diğer elinde balonlar, komşu kadının evinin önünde durdu. Kat karşılığı arsa alan türeme müteahhitlerin alelacele yaptıkları zevksiz, soğuk binalardan biriydi bu da. Nora içeri girdi. Altın yaldızlı tırabzanlara tutunarak merdivenlerden inerken tozlu, kirli bir koku duymaya başladı. Yarım saniyede bir yanıp sönen sensörlü lamba da sinir bozucuydu. Koku da gittikçe yoğunlaşıyordu. Tam bu sırada, komşu kadın, yüzünde koca bir gülüş, kapıyı açtı.
Nora pasta kutusunu ev sahibine uzattı, kendisine gösterilen odaya geçti... Kanepeye uzanmış olan evin küçük kızı üzerindeki battaniyeyi attı, hızla ayağa kalktı, sıyrılmış olan gri eşofmanını çekip Nora'yı karşıladı. Alelacele battaniyeyi kaldırıp Nora'ya oturması için yer açtı... Nora elinde balonlar, kanepeye oturdu. Az önce duyduğu kokunun daha da keskinleştiğini fark etti ama bu akşam burada her ne yaşayacaksa yaşayacaktı, kaçamazdı. Süre başlamıştı ve Nora bu misafirlik bitene kadar sabır gösterecekti, sadece sabır...
Bu sırada mutfak kapısı bir cayırtıyla açıldı. Biber kızartmasının yağlı kokusu içeriye doldu. Önde komşu kadının dul kızı, arkada küçük oğlu, odaya girdiler. Selamlaştılar... Nora, üç-dört yaşlarındaki bu erkek çocuğun yanaklarından öptü, balonları verdi... Çocuk sevimsizce ve yapmacık bir neşeyle balonları aldı. Kafası biraz büyükçe, yüzü otuz yaşındaki bir adamın yüzüne benzeyen çocuk belki de çokbilmiş halleri yüzünden Nora'ya böyle görünüyordu. Çok acıdı, içi burkuldu Nora'nın. Bir çocuk nasıl bu kadar tatsızlaşabilirdi ki? Annesi, çocuğunu nazik ve saygılı eğittiğini göstermek istercesine ısrar ediyordu: "Hadi oğlum, teşekkür et ablaya, ablaya teşekkür et!" Çocuk hiç oralı değildi. Balonları iplerinden sıkıca tutmuş, Nora'nın yüzüne sinsi sinsi bakıyor, olduğu yerde sallanıyordu. Nora, çocuktan her an bir tokat yiyecekmiş gibi tedirgin oldu. Buna

rağmen çocuğu sevecekken çocuk şımardı, keskin bir çığlık atıp kaçtı, anlamsız sesler çıkartıp kendini yere attı, sürünmeye başladı… Annesi bu durumu komik bulup kahkahalarla güldü. Ama yine de ısrarından vazgeçmiyordu… "Oytunç, ne yapıyorduk oğlum? Hadi bakalım balonlar için ablaya teşekkür et!" Nora, buna gerek olmadığını söyledi. Çocuğa bir de Oytunç ismini vermişler diye geçiriyorken içinden, komşu kadın Nora'yı omuzlarından tutup yanaklarından öptü, üç kez.
"Tekrar hoş geldin!"
"Hoşbulduk!"
"Şükür gelebildin!… O kadar ısrara babam mezardan çıkardı be! Paltonu alayım."
Komşu kadın elini uzatıp bekledi. Nora hızla paltosunu çıkartıp kadına uzattı. Az sonra üzerinden hafif bir ürperti geçti Nora'nın. Biraz ısınmayı hayal ederken odanın pek de sıcak olmadığını anladı… Üst üste kalın giysiler giymiş ev sahiplerinin halinden kalorifer peteğinin en düşük ayarda yandığını tahmin etti… Tüm dar gelirlilerin tasarruf hamlesiydi bu. Büyük kız telaşla mutfağa yöneldi.
"Ne oldu kız?"
"Ay anne, biberler yanacak!"
"Aman ha! Misafirimiz var!"
Rutubetten yer yer kabarmış oda duvarları loş ışık altında daha da çirkin görünüyordu. Sanki evin tavanında soğuk hava kütlesi asılıydı da evin içine üflüyordu. Nora'nın ayak parmakları iyiden iyiye üşümeye başlamıştı. Nora'nın daima önce ayak parmakları üşürdü. Bir terlik isteyecekti. Terliğin kirli, yapış yapış olabileceğini düşünüp vazgeçti. Evin küçük kızı Nora'nın yanına oturdu. Oradan buradan konuştuktan sonra işinden söz etmeye başladı. Nora bunu komşu kadından defalarca kez dinlediği halde nezaket gösterip ilk kez duyuyormuşçasına dinledi. Küçük kız, lazer ışınının kadınların istenmeyen tüylerinin köklerine nasıl nüfuz ettiğini, o kökün kaç seans sonra kuruduğunu, bazı kadınların hiç yıkanmadan geldiklerini, onlarla nasıl kavga ettiğini; aslında iğne yapmayı çok iyi bildiğini, elinin hafif olduğunu, damar yolunu şıp diye bulduğunu, en büyük hayalinin hemşirelik yapmak olduğunu ama iş yoğunluğundan ders çalışıp sınavlara giremediğini soluk almadan anlattı. Nora, bu noktasız virgülsüz konuşmadan bayılacaktı ki ani ve büyük bir gürültüyle sıçradı. Oytunç balonlardan birini patlatmıştı. Evin içinde bir şamata koptu. Komşu kadın ve kızları hep bir ağızdan çocuğu azarladılar. Çocuk yaptığından memnun, omuzlarını silkerek gülüyordu. Komşu kadın bu kargaşanın içinde bir yandan da küçük kızına laf yetiştiriyordu. Kadın merkezinde çalışmasının daha iyi olduğunu, ileride kendine yer açabileceğini, kızının kafasını kullanamayan bir gerizekalı olduğunu bastıra bastıra haykırıyordu. Kız, annesine karşılık veriyor, biri diğerini dinlemiyor, ana-kız aynı anda konuşuyor, Oytunç odanın içinde çığlık ata ata koşturuyordu. Bu arada büyük kız bir yandan masayı hazırlıyor, diğer yandan haykırıyordu, "ooğğlumm suus!" Anne konuşuyor, küçük kız konuşuyor, Oytunç delirmiş gibi koşturuyor, annesi bağırarak talimat veriyordu… Ve ev çok kötü kokuyordu… Hareket etmeyen tek şey Nora'ydı. Şimdi çalıştığı hapishane tipi

hastane ve bu cehennem ev ile cennet pastane aynı hayatta yer alıyorsa araf neresiydi ki? Hayat hiç de göründüğü gibi dümdüz değildi işte, söylemek istediği çok derin şeyler vardı; anlamak lazımdı, görmek lazımdı...

Büyük kız üzerinden su damlayan birkaç havucu, tabak ve rendeyi annesinin önündeki sehpaya bıraktı... Durmadan konuşan kadın bir yandan da havuçları rendelemeye başladı... Bir ara çorabını çıkartıp ayak serçe parmağının arasını, yüzünde mutlu bir ifadeyle, iştahlı iştahlı kaşıdı, sonra aynı ellerle havuç rendelemeye, misafiri için salata yapmaya devam etti ve tabii ki konuşmaya da... Büyük kız nihayet içi kızartma dolu, keskin sarımsak kokulu bir tabakla odaya girdi ve şöyle dedi:

"Hadi bakalım sofra hazır!"

Annesi kızar gibi yüzünü düşürdü;

"Ne hazırı? Hani turşu?"

Büyük kız, yapması gereken çok önemli bir şeyi unutmuş gibi başını ellerinin arasına aldı:

"Ah! Oytunç bende kafa bırakmadı ki!"

Hemen mutfağa yöneldi. Az sonra odaya, Nora'nın eve geldiğinden beri merak ettiği kokunun kaynağı süzüldü. Kız, elinde koca bir kase turşuyla içeri girince Nora'nın burnunun direği kırıldı, ruhsal bir sarsıntı geçirdi. Turşu böyle kokamazdı. Yoksa bu parçalanmış bir cesedin kokusu muydu? Belki de poşetinden suları sızan çöptü ya da kokuşmuş yüzlerce çorap... Hepsi olabilirdi ama asla gerçek bir turşu değildi bu. Nora'nın midesinde küçük küçük kasılmalar başladı. Ben aç değilim diyecekti ki ev sahibi kadın Nora'yı ince kolundan tuttuğu gibi yemek masasına fırlattı... Masanın tam ortasına turşu kasesi, yanında kızartma tabağı ve etrafına serpiştirilmiş kahvaltılıklar, henüz yıkanmış çay bardakları, ıslak çatal ve kahvaltı bıçakları bulunuyordu... Komşu kadın, ayağını kaşıyarak rendelediği havuç salatasına zeytinyağı ve limon döktükten sonra masaya, tam da Nora'nın gözünün önüne koyunca sofra tamam oldu.

"Hadi bakalım Allah ne verdiyse artık!"

Büyük kız çayları doldurmaya başladı... Bozuk kahverengi çay demini almamış, üzerinde çay taneleri yüzüyordu. Önüne konulan çay bardağına komşu kadın sormadan, birkaç tane şeker atınca da Nora artık kaskatı kesildi, avazı çıktığı kadar bağırmamak için kalan son enerjisini yaktı. Tüm aile iştahla yemeklerini yemeye başladılar. Nora ise masada sessizce oturan, sadece soluk alıp veren bir canlıydı. Bu neyin sınavıydı böyle?

Komşu kadın hiçbir şey yemediğini görünce kızartma tabağını Nora'ya yaklaştırdı ve eliyle dürttü,

"Bebeğim hiçbir şey yemiyorsun, onun için böyle ufacık kalmışsın. Ye bakalım! Hımmm! Kızarım ha!"

Mümkünü yok, imkanı yok yiyemez, çaydan içemez, hiçbir şeye dokunamazdı. Hele turşuyla göz göze dahi gelmek istemiyordu. Ya da Nora öyle zannediyordu... Komşu kadın en güçlü silahıyla, bıktırana, yıldırana kadar ardı arkası gelmez ısrarlarıyla Nora'ya yemek yemesini söylüyordu. Nora sarımsak sevmediğini söyledi, kadın, sarımsakları parmaklarıyla ayıklayıp patates kızartmalarını Nora'nın önüne yığdı... Gözüyle de "hadi ye" işareti yaptı... Nora çaresiz, teslim olmuş

halde ıslak çatalına bir tane patates dilimi taktı, ucundan azıcık ısırdı ve ne yazık ki küçük bir sarımsak parçası ağzına girdi... Nora beter oldu, perişan oldu... Nezaket gösterecek dermanı kalmamıştı artık. İman gücüyle mutfağa zor attı kendini. Az sonra ağzını peçeteyle kapatmış halde odaya geri döndü. Mahcuptu... Masadaki üç kadın Nora'ya şaşkın ve anlamsız gözlerle bakıyorlardı. Sessizliği, masanın altına uzanmış otuz yaş görünümlü Oytunç bozdu. Elindeki oyuncak silahla balonlardan birini daha patlattı. Zaten herkes gergin, bir de sen balon patlatıyorsun Oytunç! Annesi, ayağından çıkardığı terlikle çocuğun tombul poposuna iki tane destekli vurdu. Çocuk var gücüyle bağırıp ağlamaya başladı. Komşu kadın, şaşılacak tek şeyin aniden masadan kalkmasıymış gibi Nora'ya sordu:
"Ne oldu bebeğim?"
Neler olmadı ki! Söylenecek çok şey varsa da hiçbiri söylenebilecek şeyler değildi. Nora da söylemedi. Olduğu yerde duruyordu. Fakat birdenbire, ancak çok kısa süreli şuur kayıplarında, kontrol yitimlerinde söylenebilecek birkaç şey döküldü ağzından... "loş ve kirli ortamlarda bakteri türer..." Bu da nesiydi? Halbuki ağzına sarımsak parçasının geldiğini, sarımsağı sevmediğini söyleyecekti, özür dileyecekti. Usulden birkaç dakika daha oturacak, sonra da müsaade isteyip bu misafirliği bitirecekti. Planı buydu... Ama bu sözler... Masada oturan üç kadın susmuş, masanın altında Oytunç ağlamayı kesmiş, hepsi Nora'ya bakıyorlardı. Hiçkimse bir şey anlamamıştı. Nora, çaresizce masaya oturdu. Elini masadaki hiçbir şeye değdirmemeye gizli bir özen göstererek çay bardağını aldı, gözlerini kapatarak iyice soğumuş olan çayından bir yudum aldı... Acemice havayı dağıtmaya çalıştı. Küçük kıza yönelip "demek hemşire olmak istiyorsun" diyerek sohbet açmak, gönüllerini almak istiyordu... Küçük kız hiç oralı olmadı. Canla başla konuşan üç kadından geriye eser kalmamıştı. Herkes suspustu. Bu durumda yapılacak en iyi şey daha fazla eline yüzüne bulaştırmadan kalkıp gitmekti. Nora da öyle yaptı. Komşu kadın, yine bekleriz, dedi. Yalandı! Nora, gelirim, dedi. Bu da yalandı. Bir daha ne Nora bu eve gelecek, ne de kadın Nora'yı davet edecekti. Üç kadın misafirlerini uğurlamak üzere masadan kalktılar. Nora paltosunu giydi, çantasını alıp kapıya yöneldi. Ev sahipleri bu kez Nora'yı öpmedi çünkü üçü de sarımsak yemişti... Kapı kapanırken görünen son şey Oytunç'un oyuncak tabancasını Nora'ya yönelttiğiydi.
Yağmur yeniden başlamıştı. Şemsiyesini açmadı Nora. Arınmak ister gibi sert, soğuk, temiz havadan derin bir nefes çekti... Ağzında sarımısağın tadı, burnunda turşunun kokusu, kafasında şamatadan kalma gürültü, ayaklarında, ellerinde evin soğuğu, kalbinde üç kadının hayat diye yaşadığı felaketin korkunçluğu, gözlerinin önünde gürültünün, pisliğin, öylesineliğin arasında kayıp giden sevimsiz Oytunç, ruhunda ait olduğu yerde olmak isteği...
Merdivenleri hızlı hızlı çıktı... Bir türlü bitmek bilmedi basamaklar... Sanki evi her zamankinden on beş kat daha yüksekteydi... Nihayet çatı katındaki yuvasına kavuştu... Evin kapısını açı-

yorken kapının ardından o insana dünyayı sevdiren mırıltıları duydu. İşte hayat bu mırıltılardaydı... Kendini bir solukta evin içine attı. Oh be! Bal, Nora'nın önünde durup turuncu tüylü sırtını kamburlaştırdı... Yarım Kazak, Bal'ın önüne geçip Nora'nın ayaklarına dolandı... Nora, ikisine de sıkıca sarıldı. Ama bu tatlı kedileri bırakıp paltosunu çıkarttı, çantasını yere atıp hemen banyoya yöneldi. Bastıra bastıra dişlerini fırçaladı. Bal ile Yarım Kazak banyo kapısının önünde yan yana durmuş, kafalarını hafifçe eğmiş halde Nora'yı seyrediyorlardı... Nora ağzını iyice temizledikten sonra iki kedisinin de bebek boynu gibi kokan başlarından, suratlarından öptü. Bal ile Yarım Kazak Nora'nın kucağında odaya girdiler. Nora önce pencereleri açtı evi havalandırdı. Sonra odunluktan odun getirip bir güzel tutuşturdu sobayı... Ev ısınmaya başlamıştı. Kedilerin mamalarını koydu, sularını tazeledi, kumlarını temizledi... Sonra elini yüzünü yıkayıp pijamalarını giydi. Karnı açtı ama sarmısağın tadı aklından gitmiyordu... Böyle zamanlarda Nora'nın yapmayı çok sevdiği bir şey vardı...

Fırında pişen kurabiyenin vanilya kokusu sanki şeffaf kanatları varmışçasına yumuşak yumuşak uçarak evin bütün odalarına süzüldü... Ocakta kaynayan çayı gürül gürül yanan sobanın üzerine koydu Nora, yüzünde mutluluk, kedilerin yüzünde mutluluk... Az sonra sıcak kurabiyeleri fırından çıkardı, pudra şekerine buladı. Nora'nın ağzının tadı yerine gelmiş, içinde çiçekler açmıştı.

Bal ve Yarım Kazak sobanın etrafındaki minderlere yayılmış, uyukluyorlardı... Nora karın yağdığı, yılbaşı ağacının süslendiği, hediye paketlerinin hazırlandığı bir masal filmi açtı... Taze demlenmiş çay bardakta ne güzel duruyordu... Kurabiyeden bir ısırık aldı, büyük bir lezzetle yedi... Az sonra Bal ve Yarım Kazak da Nora'nın yanına geldiler. Hep birlikte, sıcacık, temiz ve mutluluk veren bir yuvanın içinde birbirlerini daha çok sevdiler.

Ertesi sabah Nora paltosunun içine gömülmüş, durakta bekliyordu. İşine yine gecikmişti. Az sonra otobüs geldi. Duraktakiler apar topar bindiler. Nora kaldı... Biraz zorlasa binebilirdi ama... Diğer otobüsü bekledi... Ve bir sonrakini... Ama bu kez gelecek olan otobüse binecekti, çaresi yoktu... Otobüs geldi, Nora gitti.

Hastalık kokan hücre tipi bir odada ölüm raporları yazmak; pis, yarı karanlık, mutsuz bir evde çocuk olamadan büyümek, huzur veren pırıl pırıl bir pastanede lezzetli kurabiyeler pişirmek... Ve daha nicesi... Hepsi ama hepsi bu hayata dahildi... İş ki insan istediği yerde olsun, olmak istediği yerde yaşasın, yaşatsın...

Yorgun, bıkkın bir insan kitlesini taşıyan otobüs biraz sonra durdu. Nora otobüsten itişe kakışa indi ya da Nora'yı otobüsten attılar... Sanki vazgeçmekten korktuğu bir şey için acele ediyordu...

Nora Gül Hanım Pastanesi'ne doğru koşarak gözden kayboldu...

OLDUĞU GİBİ

Bekir Kerem Kurt

Okuldan eve geldim. Kapı açıktı. Babaanneme seslendim. Kimse yok. Komşuya gitmiş olmalı. Epey de açıkmışım. Mutfağa gittim. Buzdolabını açtım. Yiyecek bir şeyler arıyordum. Hiçbir şey yoktu. Çevreme bakındım. Babaannemde de bir huy var yiyecekleri olup olmadık yerlere saklar. Tel dolap gözüme ilişti. Kapağını açtım. Karıştırmaya başladım. Pirinç bidonunun arkasına saklanmış çörekleri buldum. Küflenmişti. Elime iki tane çörek aldım. Kokladım. Kötü kokmuyordu. Yeni küflenmeye başlamış olmalılar! Mutfak tezgâhına çörekleri koydum. Elime bir bıçak aldım. Küfü temizlemeye başladım. Kısa bir süre sonra küfler temizlendi. Çörekten bir ısırık alacağım sırada babaannem geldi. Elimdeki çöreği görünce sinirlendi. Mutfak tezgâhına koyduğum bıçağı alıp sapıyla kafama vurdu. Acımıştı. Bir yandan da bağırıyordu.

-Ben sana demiyor muyum, benden habersiz hiçbir yeri karıştırmayacaksın!

Çöreği tezgâha bıraktım. Babaannem bıçakla bir kere daha vurmak için hamle yaptı. Hamleyi savuşturmak amacıyla elimi uzattım. Bıçak sağ elimin üstüne geldi. Elim kanamaya başladı. Babaannemin umurunda değildi.
-Anası hırsız zaten oğlundan ne bekliyorsam!
Yanında kalırsam beni daha fazla döveceğini bildiğim için oradan uzaklaşmaya çalıştım. Arkamdan bıçağı fırlattı. Az farkla sıyırdı. Kendimi güç bela dışarı attım.
Elimin üstü kanamaya devam ediyordu. Yerde bir kâğıt gördüm. Kâğıdı alıp elimin üstüne koydum. Kısa bir süre bastırdım, kâğıt yaraya yapıştı. Fazlalıklarını koparttım. Az daha beklersem pıhtılaşır. Yürümeye başladım. Karnım çok açtı. Keşke kaçarken çöreklerden birini alsaydım. Mahalle bakkalının önüne gittim. Tayfun abiye, Mehmet'i görüp görmediğini sordum, görmemiş. Bakkalın içindeki mallara gözüm ilişti. Kokuları burnuma geliyordu. Çaktırmadan bir tane bisküvi alıp cebime atsa mıydım? Ya Tayfun abi görürse! Allah yarattı demez eşek sudan gelinceye kadar döverdi. Üstüne üstlük babaanneme söyler bir de o döverdi. Tayfun abi elimdeki yarayı gördü. Ne olduğunu sordu.
-Cam kesti.
İçeri gidip bir yara bandı getirdi. Elimin üzerine yapıştırdığım kâğıdı çıkarttı. Onun yerine yara bandını yapıştırdı. Tayfun abiye teşekkür edip oradan ayrıldım.
Mehmet neredeydi? Evde olmalıydı. Hem Asiye teyze bana yiyecek bir şeyler de verir. Bu elimdeki yara bandı da bana değişik bir hava kattı. Daha tehlikeli görünüyorum. Elimi, yara bandını herkesin göreceği şekilde tutup yürümeye başladım. Mehmet'in evinin önüne geldim. Kapıyı çaldım. Kimse yoktu.
-Nerede bu?
Pencerenin kenarından evin içine baktım. Bir yere gittiler galiba. Bu esnada yolun sağ tarafından Balici Özgür geliyordu. Selamlaştık.
- Ne arıyorsun burada?
- Bizim Mehmet'e bakmıştım.
- Bir işin var mı?
-Yok, öyle dolanıyorum.
- Kablo işi var gelsene benimle.
Kablo işi deyince bir an korktum. Daha geçenlerde Mahmut amca askeriyenin oradaki telefon kablolarını çalıp sattığı için tutuklanmıştı. Özgür'e bunu söyledim.
- O Deli Mahmut'un beceriksizliği, biz işimizi temiz yapacağız, hemen kablolar açıkta, alıp geleceğiz.
Düşündüm. Riskli iş olsa Özgür yapmazdı.
- Benim payım ne olacak?
- Ne olacağı var mı oğlum, ben ne alıyorsam sen de aynısını alacaksın.
Ayakkabılarıma baktım. Uçları yırtılmıştı. Alacağım parayla yeni bir ayakkabı alabilirdim. Kabul ettim. Yürümeye başladık. Elime ne olduğunu sordu. Aynaya yumruk attığımı söyledim. Gülümsedi. Kolunu sıyırdı. Kolundaki façaları gösterdi. Hepsi yeniydi. Emine'yle ayrılmıştı. Bu yüzden kolunu doğramıştı. Benim koluma baktı.
- Sen de erkek olacaksın! Kolunda façа olmayana erkek mi denir.
- Ben avuç içimi kesiyorum. Kolda façа olunca polis olmama izin vermezler.
- Polis mi olacaksın?

- Neden olmasın, elbet polis olacağım.
Gülümsedi.
- Neyse biz işimize bakalım.
Kabloların olduğu yere geldik. Üç makara kablo döşenmek için oraya getirilmişti. Çevreye bakındık. Kimse yoktu. Özgür beni dürttü.
-Ben sana demedim mi?
Haklıydı, tereyağından kıl çeker gibi olacaktı. Kısa bir süre daha olduğumuz yerde bekleyip çevrede kimsenin olmadığından emin olduk. Midem guruldüyordu. Özgür el işareti yaptı.
-Hadi bir an önce alalım şu makaraları.
Yanımızda getirdiğimiz el arabalarına makaraları koyduk. Oradan ayrıldık.
Kabloları almak kolay olmuştu. Fakat nerede yakıp içindeki bakırı çıkartacaktık. Tek başına kabloyu satmaya kalkarsak polisler bizi yakalayabilirdi. Bu riske giremezdik. Özgür'e kabloları nasıl yakacağımızı sordum. Sadece çalma kısmını planlamıştı. Nerede yakılacağı hakkında fikri yoktu. Aklıma Mehmetlerin evinin arka bahçesindeki tandır geldi. Evlerinde kimse yoktu.
-Bir bakalım istersen Mehmetlerde kimse yoksa kabloları orada yakarız.
-Ya birileri kablo yaktığımızı anlarsa?
Haklıydı, sonuçta kablolar yandığı zaman her yere plastik kokusu yayılacaktı. Başka bir yer bulmalıydık.
- Eee o zaman boş bir tarlada yakalım. Küçük küçük parçalara bölüp öyle yakarsak ateşi kimse fark etmez.
Öyle de yaptık. Kabloları makaralardan çıkartıp eşit küçük parçalar şeklinde ayırdık, sonra da yakmaya başladık. İkimizin de yüzü gülüyordu. Emine'den neden ayrıldığını sordum.
- Uzun hikâye, hele şu bakırı satalım, iki bira alıp dertleşiriz.
- Ben bira içmiyorum.
- O zaman içmeye başlarsın. Hem bir sürü paran olacak o kadar parayı ne yapacaksın?
Ayakkabımın ucunu gösterdim.
- Kendime bir tane ayakkabı alacağım.
- Oğlum bu zenginlerin evlerinin önünde bir ton ayakkabı duruyor, git oradan istediğini seç beğen al, ne diye ayakkabıya para vereceksin.
Kendi ayakkabısını gösterdi. Oldukça havalı görünüyordu.
- Bak bunu daha iki gün önce arakladım.
- Ayakkabısını çaldığım kişi ne yapacak?
- Sen orasını ne düşünüyorsun, onlarda para bok gibi, yeni bir tane daha alırlar.
Kulağa mantıklı geliyordu. Onların çok parası vardı sonuçta, yeni ayakkabıyı her türlü alabilirlerdi.
Ateş sönünce közün içinden bakırları çıkarttık. Özgür az ötemde duran taşı işaret edip getirmemi söyledi.
- Ya bakırın içine koyduğumuz taşları hurdacı fark ederse!
Özgür kendinden emindi.
- Ederse eder, hem onun da kantarı bozuk!
Bakırı parçalar halinde taşlara sardık. Daha sonra el arabalarına bakırları koyup hurdacıya götürdük. Burnuma köfte kokusu geldi. Açlığımı daha kuvvetli hissettim. Dudağımı ısırdım. Kanadı. Kimseye fark ettirmeden dudağımdaki kanı emmeye başladım. Hurdacı bakırları kantara koydu. Teker teker bütün bakırları tarttı. Paramızı verdi. Özgür parayı sayıp payımı uzattı.
- Bu cebinde dursun. Sana şimdi bir de ayakkabı bulalım.

Bu fikir hoşuma gitmişti. Hem yeni bir ayakkabım olacak hem de param cebimde kalacaktı.
- Ama önce bir yemek yiyelim. Yoksa midem karnıma yapışacak.
Köftecinin yanına gittik. Kaç saattir açtım ben de bilmiyorum. Karnımı güzel bir doyurdum.
Bir apartmanın önünde beklemeye başladık. Özgür her zaman olduğu gibi kendinden emindi.
- Sen bana bırak! Kaç numara giyiyorsun?
- 41.
- Tamam, sen burada bekle, ben hemen gidip geleceğim.
Özgür apartmandan içeri girdi. Beklemeyi de hiç sevmem. Hele bir de böyle tedirgin bekleyişleri hiç mi hiç sevmem.
Özgür kısa bir süre geçmeden elinde bir çift ayakkabı koşarak geldi.
- Hadi giy şunları da kaçalım.
Hemen ayakkabılarımı çıkartıp getirdiği ayakkabıları giydim. Ayağıma cuk diye oturdu. Hızla oradan uzaklaştık. Ömrü hayatımda giydiğim en rahat ayakkabılardı. Yürürken bir yandan da babaanneme, ayakkabıyı nereden aldığımı sorunca ne cevap vereceğimi düşünüyordum. Düşündüğüm şeye bak, zengin bir adam verdi, derdim. Sonuçta yalan değildi.

Mahalleye geldik. Tayfun abiden ikişer bira aldık. Bir harabeye gidip içmeye başladık. Özgür epey efkârlanmıştı. Anlatmaya başladı. Emine'yi ailesi başka birisiyle evlendirecekti. Bu sebeple Özgür'den ayrılmıştı. '
-Öyle bir durum varsa kaçır.
-Kaçır kaçırmasına da nereye kaçır! Para mı var gidecek yerim mi var.
Korkuyordu. Korkuyorsa, o zaman eğecek başını kaderine razı olacaktı. Biralarımız bitti. Özgür bir daha iş olursa haber vereceğini söyledi. Yanından ayrıldım.
Eve doğru yürümeye başladım. Yürürken bir yandan yeni ayakkabılarıma bakıyor, bir yandan da bir şarkı mırıldanıyordum. İnternet kafenin önüne geldim. Kel Bülent çevresine üç kişiyi toplamış bir şeyler anlatıyordu. Yanlarına gittim. Kel Bülent'e selam verdim. Daha önce birkaç işte ona erkete durmuştum. Beni severdi. Bugün Balici Özgür'le ne yaptığımı sordu. Söylemedim. Ayakkabılarıma baktı.
- Bunlar yeni mi?
- Yok, abi ne yenisi çöpte buldum.
Bağırdı.
- Oğlum sen kimi kandırıyorsun, sen dedin, ben de yedim öyle mi.
-Yok abi, ne haddime
-Nerden aldın söyle!
- Bir evin önünden çaldık.
- Başka ne yaptınız Özgür'le?
- Valla başka bir şey yapmadık.
Elimi gösterdim.
- Babaannem elimi bıçakla kesince dışarı kaçtım. O ara Özgür'ü gördüm. Biraz dolaştık.
Elime baktı. Yüzünde acıma hissi belirdi.
- Bu kadında da insaf denen şeyden zerre eser kalmamış!
- Olsun ben alıştım. Hem isteyerek olmadı, kazaydı.
Sırtımı sıvazladı.
- Tamam, ama bir daha seni o baliciyle görmemeyeyim, inan oyarım.
- Oyarsın abi.

- Oğlum, o çocuk tekin değil, başını belaya sokar.
- Tamam abi, merak etme sen, bir daha onun yanına gitmem.
- Ha şöyle, aferin sana, ha unutmadan yarın gece bir iş var, alırsın üç beş harçlık yaparsın!
- Sen ne dersen abi.
- Hadi sen eve geç Döne Teyze merak etmiştir, bekletme kadını.

Yanından ayrıldım.

Eve girdim. Babaannem televizyonun karşısına geçmiş kazak örüyordu. Nerede sürttüğümü sordu. Arkadaşlarla dolaştığımızı söyledim.

- Anca çalışma gez! Ahh ah, deden sağ olsaydı böyle gezebilecek miydin?

Dedemin adını anınca gözleri doldu. Özlediği her halinden belliydi. Kısık bir sesle ağıt yakmaya başladı. Cebimde ki parayı yokladım. Paramın olduğunu bilmek bana huzur veriyordu. Bu esnada babaannem elime baktı. Ne olduğunu sordu. Ona bıçakla yaptığını söyledim.

-Haşa, ben böyle bir şey yapar mıyım?

Diye kendisini savunmaya başladı. O an bir şüpheye düştüm. Yoksa o yapmamış mıydı? İnkârı oldukça inandırıcıydı. Kolonya ve pamuk getirip yarayı temizlemeye başladı. Bir yandan da ısrarla elimi kimin yaptığını soruyordu. Israrlarına dayanamadım.

-Arkadaşlarla oynarken cam kesti.
- Ben sana demiyor muyum, camla falan oynamaya diye, sen dinleme ebenin sözünü, bakalım daha nerelerin kesilecek.

Kafamı eliyle kavrayıp ıslak bir şekilde iki yanağımı peşi sıra öptü.

- Senden başka kimsem yok, ya sana da bir şey olursa ben yaparım.

Ona sımsıkı sarıldım.

-Asıl ben, sana bir şey olursa ne yaparım.

TIPKI BASIM

Katkılarından dolayı
Sevengül Sönmez ve
Turgut Çeviker'e
teşekkür ederiz.

İKİ MÜNEKKİT TİPİ

— Kardeşim Bekir Sıtkı'ya —

Sait FAİK

Şunun şurasında beş altı hikâye, roman yazarımız var. Beş on tane de daha pek tanınmamış, ama tanınmışlar ayarında hikâyecimiz. Hepsi de kendi hallerinde, büyük büyük lâflar etmiyen, "hikâyeciliğimiz Avrupa ve Amerikadakinden hiç de aşağı değildir" diyen üç beş pek müsamahakâr münekkide aldanmadan, bu memleketin şimdiye kadar hiç sevilmemiş, ilgi görmemiş yerlerinin, insanlarının hayatiyle, olaylariyle haşır neşir...

Bu hayatı yaşamıya, bu insanları sevmiye ve anlamıya doğru yönelmiş alçak gönüllü, - alçak gönüllü olmayıp da ne yapacaktık ya - aczimizi yenmiye çalışarak, kuvvetimizi sevgide arıyarak yazan kişileriz. Yol göstereniniz olursa sevinçten deliye döneriz. En küçük sevgi sözüne canımızı verecek hale geliriz. Kitaplarımız binden fazla satarsa kimbilir belki de hafifçe kimseye göstermemiye çalışarak yatağımıza girdiğimiz zaman böbürleniriz.

Şunun şurasında işte böyle birkaç kişiyiz. Azıcık överlerse seviniriz. Çok överlerse anlarız pis numaralarını. Merak etmesin kimse, yutmayız.

Benim şu yazıda konu olarak almak istediğim üç münekit tipi var. Bir tanesi kalkıp şu yazı bundan ötürü kötüdür. Bu hikâyeci şunu savunduğu için bu hikâyesi beş para etmez, demek cesaretini göstermez. Pis pis, sinsi sinsi, kısa kısa medih kılıklı, çaktırmadan alay ederek tenezzülen dört satır lûtfeder; alınsanız ayıp olur, sevinseniz enayi olursunuz. Bunlar harcı âlem cinsindendirler.

Bir ikincisi yeni türediği için biraz müşahhas hale sokayım:

Bir zamanlar yazılarım hakkında güzel güzel lâflar eden bir arkadaşım vardı. Gene de arkadaşımdır ya! Görünce gene vay! Canım! Nerelerdesin? Çoktan görüşmüyoruz. Ne var, ne yok?" diyen ilk ben olacağım belki.

Amma da riyakârsın ha, demeyin sakın. Ben bir çeşit samimiyim. Bunun başka türlü olmasına da lüzum yok.

Evet, bu arkadaş yalnız benim yazılarımı sever, okur, güzel güzel lâflar etmezdi. Orhan Kemali de okurdu. Bekir Sıtkı'yı da okurdu; İlhan Tarus'u da, Vüsat Bener'i de; Orhan Hançerlioğlu'nu da. Onlar için de güzel lâflar ederdi. Sevinirdim. Böbürlenmeden dolaşır, kafam, onunla görüştükten sonra yeni yeni hikâye mevzuları aramağa çıkardı.

O zamanlar yazı yazardı ama edebiyattan başka meslekte olduğu için mesleğine ait yazılar yazardı. Fırsatını buldu. Edebî yazılarını da neşretmek imkânı eline geçti. O sıralarda bir akşam buluşmuştuk. Bir İspanyol hikâyesi okumuş, methetti durdu. Bizde daha böyle hikâye yazılmamıştır bastırdı. "Yok, yok. Bizde böyle hikâyeler yok. Bir hikâyeden bütün bir İspanya..., Her şeyi ile bütün bir İspanya, insanın gözlerinin önüne seriliyor."

Birdenbire Orhan Kemal, bendeniz, İlhan Tarus, Orhan Hançerlioğlu falan, gözden, bir tek İspanyol hikâyesiyle düşüvermiştik. Bir tek İspanyol hikâyesi çanımıza otu tıkayıvermişti.

Olur mu böyle şey? Diye düşündüm. Olu - yordu demek.

Bir tek İspanyol hikâyesi, okunup etkisi altında kalınmıyor, daha dün sevdikleri unutulabiliyordu. Unutulabilmekten geçtim. Yerden yere çalınıyordu.

O akşam Türk hikâyeciliğini tutup tutup yere vurdu. Ne diyebilirdim? Küçülmüş, küçülmüştüm. O İspanyol hikâyesi ile, mecliste söz konusu olan Türk hikâyesi - hikâyeci ismi zikredilmeden - al aşağı edildiği için Türk hikâyesini müdafaaya girişmek kendimi müdafaaya girişmek gibi olacaktı. Çarnaçar "orası Cervantes'in memleketi" diyebildim. Günahı herkesin yaptığı gibi bir Cervantes eytişitirmediği için "vur abalıya!" dedim; Türk milletine yükledim.

EVİN HALLERİ

Evin yalın hali
İster cüce, ister dev
Camlarında perde yok
Bomboş, ev!

Evin-i hali, sabah,
Geciktiniz haydi!
Uykuların tatlandığı sularda
Bırakacaksınız evi.

Evin-e hali, gün boyu,
Ha gayret emektar deve!
Sırtınızda yılların yorgunluğu
Akşam erkenden eve.

Evin-de hali, saadet,
Isınmak ocaktaki alevde;
Sönmüş yıldızlara karşı
Işıklar varsa evde.

Evin-den hali, uzaksınız,
Hattâ içinde yaşarken;
Aşkların, ölümlerin omzunda
Ayrılmak varken evden.

BEHÇET NECATİGİL

Ben haksız mıydım, bilmem? Ama o haksızdı. Bir tek hikâye ile bir yazar hakkında hüküm verilemezdi. Bir tek hikâye, hiçbir zaman bir memleketin en karakteristik hususiyetlerini veremez a, verse bile bunu anlıyabilmek için en aşağıdan İspanyolca bilmek lâzımdı. Beyefendimizin ispanyolcayı İspanyoldan iyi bildiğini kabul etsek ki bilmediğine eminim - bu hikâyeyi fransızcadan okuduğuna kalıbımı basarım - o zaman da hiç olmazsa o İspanyol hikâyecisinin bir kitabını okuması lâzım gelirdi. Hattâ bir daha okuması gere - kirdi. Ondan sonra İspanyol hikâyecisinin meziyetlerini, bizimkilerin kusurlarını birer birer dostça, bizden iğrenirmiş gibi haller almadan, bizi bütün bütüne küçük görmeden, birkaç hafta evvel bizim de hikâyelerimizi sevdiğini unutmadan, hiç olmazsa hüsnü niyetimizi göz önünde bulundurarak ders vermeliydi. O zaman acı acı sevinirdik. Hadi böyle yapmadı. Bir mecliste Türk hikâyeciliğini ortaya sürerek beni kastedip beni üzmek istedi diyelim. Bir hafta sonra bir mecmuada bu sefer o İspanyol hikâyesini ele alarak, Türk hikâyeciliğini hiç ortaya sürmeden, ortaya sürmiye lâyık bulmadığını anlatırcasına, anlaşılmaz bir şeyler yazdı.

Yazımı okurken hep şimdi bir Bekir Sıtkı hikâyesi ile o İspanyol hikâyesini mukayese edecek, işe yarar, dişe dokunur lâflar edecek diye bekledim.

Bunu yapmadı. Sıkı mı yapsın? O zaman bütün züppeliği meydana çıkacaktı. O zaman kendisine önem verilmesini istediği sırıtıverecekti .Halbuki bu vaziyette hiç sırıtmıyordu. Artık ona gayet güzel İspanyol hikâyeleri okuduğu için saygı duyacaktık. Bizimkilerini de bir gün beğenirse yaşadık diye bekliyecektik. Güzel oyunbazlık! Ama güzel çatmak değil. Çatınca güzel çatmalı, doğru çatmalı. namuslu çatmalı ki faydası dokunsun. Yoksa gönlümüzü kırmaktan, bizi umutsuzluğa düşürmekten bir şey kazanılmaz.

Kendim de Türk hikâyecisiyim elbet. Ama yalnız kendim için değil Orhan Kemal gibi, İlhan Tarus gibi, Bekir Sıtkı gibi, V. O. Bener gibi, Hacıhasanoğlu gibi, Tarık Buğra gibi, Orhan Hançerlioğlu gibi, Haldun Taner gibi, Yaşar Kemal gibi benden çok genç hikâyeci arkadaşlarımın hikâyelerini bir tek İsjanyol hikâyesine değişdirtmem. Değişen olursa sepetinin kaç portakal aldığını oturup mukayeseli surette hınçsız bir şekilde yazmasını isterim.

Ama yazamaz, yazmıyacaktır. Yaz derlerse, gülümsiyecektir. Bize acır gibi bir hal alacak "yazıktır çocuklara!" diyecektir.

★

Bir münekkit tipi daha var. Ona da içerliyorum. Bu da tutturmuş; vay efendim 90 sayfa değil; 300 sayfa olmalı imiş. 90 sayfa doyurmuyormuş. Amerikadaki hikâyeciler böyle yazmıyormuş. Bu hikâye daha uzamalı imiş. Güzel bir roman olurmuş.

Methedilmeyi isteyenin Allah belâsını versin! Yerin insan gibi. Mırın kırın etmeyin. Bu hikâyede bir şey var mı, yok mu? Sahiden pek mi kötü? Niçin? İşin burasını anlatın. Anlatın ki biz de anlıyalım; okuyucu da anlasın. Hikâyeci ve okuyucu dediğin aynaya bakan her adam gibidir. Hiç aynada yüzünü görüp de şöyle gözünün önüne getiren insan gördünüz mü? Yoktur. Hikâyeci de kendi yazısını göremez. Hattâ basit okuyucu da pek göremez. O da hikâyeciye benzer. Bize bizi gösterin de anlıyalım. Hem iyilik etmiş olursunuz: Vaz geçeriz belki bu sevdadan.

Gene bu münekkid tutmuş bilmem şu romanın kahramanını kendine o kadar yakın hissetmiş ki, bu kahraman o kadar bizdenmiş ki günlerce tesiri altında kalmış; onun için roman güzelmiş. Bu tenkid değildir arkadaş!

Sana benzemeseydi kötü mü olacaktı? Kahraman Türk olmasaydı o roman okunmıyacak, tesiri altında kalınmıyacak mıydı? Üstelik sonradan o romanı okuyunca anlıyorum. Münekkid galiba romanı da okumamış. Kendine çok yakın bulduğu o kahraman; sinsi, korkak, âdi, dalavereci, düzenbaz, ortalığı birbirine katan bir herif .

Şaka mı ediyor bu münekkid bey? Kendisi hiç de öyle bir adam değildir. Ben kendisini tenzih ederim.

YENİ

YEDİTEPE

ON BEŞ GÜNLÜK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

YENİ SERİ

Sayı : 12 - 1 Mayıs 1952 - Fiyatı 30 Kuruş

GAZETEMİZ ON BEŞ GÜNLÜK OLDU

YEDİTEPE bu sayısiyle yeni bir çalışma süresine giriyor. Okuyucularımızı pek sevindirecek bir karar almış bulunuyoruz : Bundan böyle gazetemiz AYDA BİR değil, ON BEŞ GÜNDE BİR çıkacaktır.

Bizi yakından tanıyan dostlarımız, yaz aylarında fikir ve sanat hareketlerinin pek ölgün bir hale geldiğini ve aynı nispette okuyucu ilgisinin gevşediğini ileri sürerek kararımızda bizi geciktirmek istediler. Biz 13 üncü sayımızın bir cilt başlangıcı olacağını düşünerek bu fedakârlığı kabul ettik ve kararımızı hemen tatbik ediyoruz. Nitekim **"Yeditepe"** ye ilk başlarken de aynı tavsiyede bulunulmuştu, fakat biz ilk sayımızı nisan ayında, yani ölü mevsim olan yaz aylarına girerken çıkarmıştık ve görülüyor ki bugün muvaffak olmuş bulunuyoruz. Okuyucularımızın sevgisine güvenimiz büyüktür.

On beş günde bir çıkmakla faaliyetimizi bir kat daha artırmış olacağız. Sayfalarımızın sayısını azaltmadan, boyunu küçültmeden ve en önemlisi, yazı ve baskı kalitesinin seviyesini düşürmeden ayda iki defa çıkarmamız her halde sanat sever okuyucularımızı pek memnun edecektir. Bundan böyle, günlük sanat olaylarına daha yakından ve aktüalitesini kaybetmeden temas imkânlarını kazanmış olacağız. Okuyucularımıza fikir meselelerini de içine alan daha bol yazı vereceğiz. Ve işin en önemlisi, genç imzalara, sütunlarımızda görünmek imkânını daha fazla sağlamış olacağız.

Bu yeni teşebbüsümüzle memleket içine biraz daha fazla yayılacağımızı, kültür yayınları arasında biraz daha ilgi çekeceğimizi, netice itibariyle de okuyucularımızın sayısını biraz daha çağaltacağımızı umuyoruz. Kıymet bilir dostlarımızın bizi bu alanda desteklemelerini ve kararımızı dostlarına duyurmalarını rica ediyoruz. Zira buna şiddetle ihtiyacımız vardır.

EDEBİYATTA TANINMA

CUMHURİYETTE yetişen edebiyat nesilleri neden kâfi derecede, bir başka deyişle, gerektiği nisbette meşhur değillerdir? Bu sorunun cevabını araştırmak, faydasız olmasa gerek..

Sosyologlar ve edebiyat tarihçileri şüphesiz buna daha salâhiyetle cevap verebilirler. Benimkiler şahsî görüşlerim ve düşüncelerimdir. Mutlaka isabetli diye de bir iddiam yok. Bunları gelişi güzel sıralıyorum:

1) Millî savaş ve inkılâp kahramanları, bütün öbür şöhretleri gölgede bırakmışlar, yalnız bunlar millî kıymet olarak tanınmışlardır. Hele 1930-1935 e kadar inkılâptan inkılâba koşulduğu, aşağı yukarı bir istikrarsızlık devri yaşandığı ve yeni kıymetlerin doğması zamanı henüz gelmediği için, Cumhuriyetin ilânından itibaren takriben on yıl kısır geçmiş, yeni imzalar olmadığından, yeni şöhretler de olmamıştır.

2) Yeni sanatçılar şiirde ve hikâyede büyük bir değişiklik yapmışlardır. Türkiye'de realizmin yerleşmesi, şiirde şekil ve muhtevada dar bir kalıptan kurtulma cumhuriyet nesilleri sayesinde olmuştur. Büyük okuyucu kitlesi, hâlâ poz edebiyatının ve şairaneliğin tesiri altındadır. Umumiyetle basına hâkim ve eski zevke bağlı kimseler, yeni edebiyatın halk nazarında itibarını kırmıya çalışmışlardır. Yeniler mühimsenmemiş, yeni nesle mensup sanatçılar, bir nevi serseri telâkki edilmişlerdir. Şiir söylemek veya hikâye yazmak, ciddi bir iş sayılmamıştır.

3) Sanat yayın organları edebiyatçıları tanıtmak için kâfi gayret harcamamışlardır. **"Varlık"** dergisinin, okuyucuları arasında, geçenlerde yapmış olduğu bir anket, bu bakımdan dikkate değer. **"Varlık"** okuyucuları, dergide imzalarını okudukları yazarların kimler olduklarını tanımak istemişlerdir. Bu dergi şimdi yazarlarını tanıtmak için daha geniş yayın yapmaktadır.

Şöhret, çok kimselerin hırsla istedikleri bir şeydir. Bu hırs edebiyatçılar arasında da bulunabilir. Ama dâva, falan yazar veya şairin resmini basıp hakkında iki sütun yazmaktan ibaret, şahsi hırsı tatmin dâvası değildir. Yeni edebiyatçıların tanınması, halk tara-

(Sonu ikincide)

BEKİR SITKI

"PORTAKAL KIŞ MEYVASIDIR"

YAZMAK kolay görünür, konuşmak gibi; fakat çok güç, üstelik de nankör bir iştir. Çünkü bir dilin kelimelerini kullanıyoruz. Kelimelerin anlaşılması da türlü türlü olur, herkese göre değişir.

Yazı sanatı oldukça karışık ve geniş bir mevzu. Ancak, takıldığım birkaç nokta üzerinde durmak istiyorum.

Düşünülürse, yazının evvelâ kendini okutturması lâzımdır. Bütün sanatlarda olduğu gibi: Resim kendine baktırmalı, müzik kendini dinlettirmeli, yazı da kendini okutturmalı. En kıymetli düşünceler bile, güzel sözle ve güzel yazı ile sunulmadıkça karanlıkta kalır, kaybolurlar. Démosthéne'in konuşma talimlerini herkes bilir. İyi konuşmak sanatını öğrendikten sonra sözleri tesirli olmuştur. Gene eskiden, altın devrinden misal alacak olursak, hayat filozofu Sokrates konuşmuştu, Eflâtun onun söylediklerini yazmış. Konuşmak gibi yazmak da başlı başına bir sanat. Bakıyorum da, birçoklarına bâzı düşünceler geliyor, yazıyorlar, makale, tenkit veya tahlil. İyi niyetle okumak istiyorum, dayanamıyorum. Sonunda söylediklerinden bir mâna çıkarıyorum kendi kendime. Fakat emin değilim. Bir daha okuyorum, kendimi zorluyorum. Nafile. Kendimi zorluyorum, dedim. İşte yazı, kendini zorlamadan okunmalı. Hele böyle yazılar, yani besbelli bâzı düşünceleri açıklamak istiyen — burada aklıma geldiği için söylemeden geçemiyeceğim. Edgar Poe'nun bir hikâyesinin başında: "Kendilerini okutturamıyan kitaplar vardır. Demirle cildlenmiş. İnsan ruhu da onlardan biridir." diye yazar — O başka mesele. Ben alelâde, bugüne bugün yazılandan, kendini okutturması gereğinden bahsetmek istiyorum.

Yorgun ve isteksiz bir günümde, dostlarımdan birinin evine uğramıştım. André Gide'in, **"Thésée"** adlı kitabı elime geçti. 180 sayfa kadar. Hikâye, Yunan mitolojisi. Zamanla, bugünkü hakikatiyle alâkası yok sanılır. Bir nevi masal. Göz gezdirmek isterken kitabı bitirmiş oldum. Okuttürdu. Başlangıçta diyor ki: "— Bütün hayatımı oğlum için yazmak isterdim. Anlasın, ders alsın, diye. Oğlum öldü. Gene de yazıyorum. Başkalarına faydası olur."

Oğlu Hippolyte üvey annesiyle sevişmiş, Thésée seyahatte iken. Şu olmuş, bu olmuş. Sonunda: "Kaderimi, OEdipe'in kaderiyle kıyas edersem, memnunum: Sonuna erdim. Arkamda, Atina sitesini bırakıyorum. Karımdan ve oğlumdan daha fazla sevmiştim. Şehrimi kurdum. Benim arkamdan, düşüncem orada ölmeden yaşıyacak. Kendi isteğimle ölümün yalnızlığına yaklaşıyorum. Benden sonra, benim sayemde, insanların kendilerini daha mesut, daha iyi ve daha serbest hissedeceklerini düşünmek bana rahatlık veriyor. Gelecek insanlığın iyiliği için eserimi yaptım. Yaşadım."

Bakınız, alelâde mevzudan André Gide ne çıkarıyor. - Belki de benim fikrim - diyorum ki bugün herkes, ancak böyle bir gaye ile yazı yazabilir. Yani, kendi yalansız hayatını yaşayıp da olduğu gibi yazmak ve bu hayat tecrübesinden başkalarının faydalanacağını düşünmek bugünkü yazıcının biricik mazereti. Herhangi bir mevzuu alıp onda insan kaderini anlatmak, sonunu bağlamak ve sonuna kadar bir nefeste okutturmak, yazıcının sanatı. Yoksa, istediği kadar hikâyeleri olsun, bir şeyler yakalamış veya düşünmüş olsun.

Kelimelerden ancak karanlık sayfalar doğar. Bâzı tanıdıklarım ne kadar değişik ve kıymetli mevzular anlatırlar. Ağzımı açamam. "Yazın" derim "bakalım ne olacak?"

Nankör iştir, zordur, kelimelerin birbiriyle kaynaşırken yazıcıya sadık kalmaları. Meselâ, bir hikâye yazılı, gündelik hayatı, olduğu gibi anlatmak kabilse, anlatılsa, okunur mu? Rengi, kokusu, lezzeti olması lâzım. İçinde yaşayıp da farketmediğimiz bâzı şeyleri farkettirmeli. Sanat eseri olmalı. Hususî bir hava getirmeli. Bize ait, buraya ait, renk, ses, koku ve ahenk.

Bunları düşünmeme sebep bir İspanyol hikâyesi oldu. Camilo José Céla *"Portakal Kış Meyvasıdır"* adlı bir hikâye yazmış. Başlıyor: "Portakal kış "meyvasıdır. Uzak dünya yollarının "üzerinde, tanınmamış ve uzak dünya "yollarının üzerinde turuncu bir gü"neş battı." Ve hep portakal çeşnisinde, turuncu, tatlı ekşimsi, biraz kan kokan, vahşi, sıcak ve tabii bir hayat dramı yaşanıyor.

"Picatel elli yaşında. Picatel yemek "yemez. Picatel karısından dayak yer. "Picatel tembeldir. Picatel kadına düş"kündür. Picatel tütünkeştir, içkicidir, "kumarbazdır. Picatel eteklik peşinde "koşar. Picatel Afrika'da çavuş ol"muştu. Picatel bacağından yaralandı. "Picatel topaldır. Picatel'de frengi "vardır.Picatel öksürür. İşte Picatel'"in hikâyesi."

Nihayet, Picatel'in sıkıştırdığı hizmetçinin sevgilisi bıçağı çekiyor, Picatel'i yaralıyor. Ve günlerden bir gün, kış sonunda, portakal rengi bir gün Picatel düşmanının yüze yakın koyununu bıçaklıyor. Basit bir intikam hikâyesi. Adamlar, koyunlar, meyhane, sucuk, şarap, jandarmalar, koca memeli esmer kadınlar, ahırların gübre kokusu, karakolun sinekleri, pislik, gevşeklik ve ihtiras.

"Portakal Kış Meyvasıdır." Tabiat, insanlar ve hayvanlar, hâdiseler, hep aynı çeşnide. Portakalın bir rengi vardır, lezzeti vardır, kokusu vardır. Gurup zamanlarında denize gömülen güneş gibidir. İnsan kokar, kan kokar. Mevsim geçtikçe suyu tükenir, tatsızlaşır, ihtiyarlar ve ortadan kaybolur. İspanya'nın bir havası vardır: Geceleri lâcivert, gündüzleri saatine göre limon veya portakal rengi.

İşte okuduğum hikâye, birçok şeyleri birden hissettirmesini bilmiş bir sanat eseri. Yazının imkânları daha da genişti̇r muhakkak. Ben birkaç düşünceye takıldım da sadece onları anlatmak istedim.

FİKRET ÜRGÜP

★★★

Günümüzün değerli genç edebiyatçılarından Orhan Hançerlioğlu, İstanbul Şehir Tiyatroları Müdürlüğüne getirilmiştir. "Karanlık Dünya" ve "Büyük Balıklar" gibi güzel eserler meydana getirmiş olan yazı arkadaşımız, muhtelif devlet hizmetlerinde bulunmuş çalışkan bir idare adamıdır. Kendisine, hayli güç olan yeni vazifesinde başarılar dileriz.

TİYATRO ÜZERİNE

TÜRLÜ isimler altında, elli yıldanberi, tiyatro kurarız, oynatırız, türlü ümitlere düşeriz, türlü yardımlar icadeder, türlü meseleler çıkarırız. uğraşır, didinir, gocunur, siftinir, terler, bağırırız. Şuna buna mevkiler verir, paralar döker, sayfalar dolusu makaleler yazarız. Tenkitçiler, yazarlar doğurur, dâhiler ihtira eder. Hepsinin de beyhude, boş ve neticesiz şeyler olduğunu düşünmeyiz. Tiyatro denilen sanatın eşiğinden içeriye, ilk adımı attık mı, atmadık mı, diye bir sual karşısında kalınca, bunalır, birbirimizin yüzüne bakar, suspus oluruz.

Tiyatro, yahut mücerret tiyatro diye bir şey yoktur. Ancak millî tiyatro vardır. Her millet, ne kadar geç kalmış olursa olsun, sanata, kendi görüşleri, kendi düşünüşleri ile girer. Biz hikâyeye, şiire böyle girdik. Resim ve mimariye böyle giriyoruz. Heykele ve müziğe de böyle girmek gerektiğini anladık. Halbuki tiyatroya böyle girmediğimiz gibi, böyle girmek yolunda da değiliz. Hattâ böyle girmek lâzım geldiğini de anlamış, kabul etmiş sayılmayız.

Peki, niçin? Şundan ötürü: Bütün sanatlarda, artistler, tek tek çalışırlar. İdareciye, yol göstericiye, menajere lüzum yoktur. Halbuki tiyatro, devletin yardımına muhtaçtır, bunun arkasından idareci işin içine girer, menajer tutulur ve tiyatro sanatı, sanatçıların ellerinden alınarak bunların eline verilir. Bu idarecilerin pek çoğu, devlet kapısından yetişme veya o kapıya yanaşmadır. İleri ve kavrayıcı bir sanat görüşüne sahibolmaları hem imkânsız, hem de - belki - lüzumsuzdur. Neticede tiyatro, ya menfaatlerin, ya çarpık düşünüşlerin, yahut da cehlin ve ümmiliğin girdabına sokulur, söner gider.

Doğrusunu söylemek ve halis bir niyetle öne atılıp bir müşahedeyi ortaya koymak gerekirse, bizim tiyatromuz, İstanbul'dakiler ve Ankara'dakiler dahil, bugün bu durumdadır.

Tiyatro, millî tiyatro demektir, demiştim. Elbette ya.. Avrupa'nın, Amerika'nın veya bu işde en ileri gitmiş bir milletin veya milletlerin tiyatrosunu aynen kopya edip bizim memlekette de tatbik edecek olduktan sonra, devletin bu işe yardım etmesine, milletin tiyatrom var demesine hiç lüzum yoktur. Fransa'dan gelmiş bir gezginci trupun, sadece dil farkiyle gösterdiği sanat, devamlı ve masraflı bir şekle sokulmuş demektir. Hikâyede, dünyanın en güzel hikâyelerini aktarmak, müzikte dünyanın en üstün eserlerini çaldırmak, mimaride dünyanın en iyi mimarisini aynen inşa etmek, nasıl meseleyi halletmiye kifayet etmiyorsa, tiyatroda da dünyanın en büyük ve şanlı piyeslerini alıp, yine dünyanın en ileri tekniğine göre oynatmak da, tiyatromuz var demek için, yetmez. Millî tiyatroyu kurmak lâzımdır, millî tiyatroyu!..

Millî tiyatro nasıl kurulur? Millî eserle! Evet, ilkönce ve ilk iş olarak, millî eseri, hadi biraz daha mütevazı olalım, yerli eseri elde etmeliyiz. Yerli hikâyeyi okurken, nasıl Amerikan hikâyesini, Fransız hikâyesini düşünmüyorsak, düşünmeyi ve ikisi arasında kıyaslama yapmayı hatıra getirmiyorsak, bunu hatıra getirmeyi nasıl saflık ve budalalık sayıyorsak, yerli tiyatro eserini okurken de, aynı kafa ile hareket etmeliyiz. Edemiyorsak, yerli eserden anlamadığımızı düşünmeli, tiyatro ile ilgimizi kesmeliyiz. Yerimizi, bu işden anlıyanlara bırakmalıyız.

Bir daha tekrar ediyoruz:

"Bugün için bu memlekette Türk tiyatrosu diye bir şey yoktur. Belki Avrupa tiyatrosunun bir örneği vardır. Türklerin büyük bir mazisi, kendilerine mahsus kültürü, bir halk edebiyatları, örf ve âdetler imevcuttur. Bütün bunlardan istifade edilerek, Türk tarihine veya şimdiki yaşayışına ait, bol miktarda telif eserler yazılıp sahneye konulduğu zaman, ortaya bir Türk tiyatrosu çıkacaktır. İnsan mazisini tanımaz, yaşadığı devri tetkik etmezse, istikbalin tâyin edemez."

Tırnak içindeki sözleri, Devlet tiyatroları için Avrupa'dan seçip getirdiğimiz büyük tiyatrocu Alman rejisörü Arnulf Schröder söylüyor.

İLHAN TARUS

ABONELERİMİZE

Bu sayı ile birçok abonelerimizin müddetleri sona ermektedir. Yenilenmesini rica ederiz.

10 SAYI İÇİN 300 KURUŞ
20 SAYI İÇİN 600 KURUŞ

ON BEŞ GÜNLÜK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

YENİ SERİ

Sayı : 16 — 1 Temmuz 1952 — Fiyatı 30 Kuruş

HALK EĞİTİMİ

SANAT yaşamayı güzelleştirir, insanı hayata ve dünyaya bağlar. Daha iyinin, daha doğrunun ve daha güzelin yolunu gösterir. Günlerimizi saadetle doldurur.

Sanatın yolu ve gayesi bu olunca, sanatı daha şümullü bir halde hayatımıza sokmak lâzımdır.

Matbaanın icadı, sanat kollarından olan edebiyatı harcı âlem yapmıştır. Aşağı yukarı, bir çorap parasına, bir edebiyat şaheserini satın alabiliyoruz. İnsanlığın tekâmül tarihinde bunun ne muazzam rol oynamış olduğu da meydandadır.

Güzel bir şehir demek, mimarî kıymeti olan binalarla süslü, bediî bir ölçüye göre açılmış meydanlarında üstatların birer sanat hârikası heykelleri bulunan, müzeleri sanat eserleriyle dolu bir şehir demektir. Bunların her birinin halk eğitiminde tesirli birer yeri vardır.

Meselâ, mimariyi alalım: Bir yapının sadece dört duvardan ibaret, depovari yapılmış olması yetmez. Bu yapıyı ister devlet, isterse herhangi bir şahıs yaptırsın, yapıldığı yere ziynet, kıymet ve şeref verecek bir güzellikte olmasını birinci plânda dikkate alırlar. Sanat eserleri biraz pahalıya mal olur. Bu fazla masrafa da katlanırlar. Elverir ki, meydana çıkacak olan yapı, gözleri ve gönülleri kendine çekebilsin. Bu ölçülü, düzenli, sanatın haysiyet ve itibarını taşıyan eserlerin halkta nasıl bir saygı hissi uyandırdıkları da malûmdur.

Bütün tarih boyunca her büyük şehir, bu cins eserlerle süslenmiştir. İstanbul da o muhteşem camiler, çeşmeler, kitabe ve âbideler her gün bizde sanata karşı duyduğumuz saygının tazelenmesine yardım ederler.

Şimdi asıl söylemek istediğim konuya geliyorum: Sanatı daha şümullü olarak hayatımıza sokmak...

Eski Yunanlılar tarihte güzel, mânalı ve asil yaşama sanatının temsilcisi sayılırlar. Edebiyat, tiyatro, felsefe, heykel, mimari v.s.. de hâlâ insanlara hayranlık veren bir seviyeye varmışlardı. Ve bu Yunanlıların günlük kap kacakları bile birer sanat eseriydi. Dünya müzelerinde en itibarlı köşeleri tutan bu seramikler bir eski Yunanlı evinin mutfak eşyasıydı, ki her biri biçimleri, renkleri, süsleri ve resimleri bakımından birer şaheserdirler. Yunanistandan dışarıya gönderilen zeytinyağları, bu kaplar içinde gemilere yüklenirdi.

Topkapı sarayı müzesinde gördüğümüz Çin fağfurları da sarayın günlük ihtiyaçları için kullanılırdı.

El işi tarihe karışıp yerini makineye kaptırınca, yaşamamıza gerekli âlet ve vasıtalar pek bayağılaştı. Zengin ve zevkli olanlar, azçok evlerinde

(Sonu üçüncüde)

BEKİR SITKI

İBRET

PARİS'TEN bir tetkik gezisinden dönen ressam arkadaşımız A.Arad, orada en çok dikkatini çeken şeyin, metrolarda (yer altı tramvaylarında), otobüslerde ve trenlerde hemen herkesin elinde bir gazete, dergi veya kitabın bulunuşu olduğunu söylüyor. Bir millet durmadan okuyormuş. Bizim tramvaylarımıza, otobüslerimize, trenlerimize bir göz atınca, nasıl bir okuma seferberliğine ihtiyaç olduğu kolayca anlaşılır.

Floransa'da bulunan arkadaşımız Turgut Pamir ise bize son gönderdiği bir mektupta şunları yazıyor:

"Milâno'da toplanan editörler kongresinde okunan bir raporda, İtalya'daki satış buhranı ve okuyucu azlığı meselesi ele alınarak, 1951 yılında 47 milyon nüfusa mukabil 35 milyoncuk (!) kitap satıldığı belirtilmiştir."

Bizde aynı yıl, bütün baskı mikdarı üç yüz bini ya aşan ya aşmıyan 214 kitap basıldığını hatırlayınca gözlerimiz faltaşı gibi açılıyor. Fakat mektuba devam edelim:

"Diğer taraftan Giovanni Papini, A. Moravia, İgnazio Silone gibi bugünkü İtalyan edebiyatının en önemli simalarının eserlerinin yıllık satışının da beş milyonu geçmediği bahis konusu edilerek, satış ve okuma nispetini arttırma çareleri aranmıştır."

Bizdeki dert ise, yazıcı, yayıcı ve okuyucu arasında birbirine suç yükleme şeklinde hâlâ sürüp gidiyor. Fakat biz yine tekrarlıyacağız, ortada bir suç varsa bunun kefesi okuyucu tarafına pek fazla ağır basmaktadır.

OKULLARDA YAZI DERSİ

MİLLÎ Eğitim Bakanlığı kompozisyon derslerine önem verilmesi için okullara bir emir göndermiş. Bakanlığın bir noktada hakkı var: Okullarımızda yazı dersi iyi netice vermiyor. Uzun süren bir edebiyat öğretmenliğinden edindiğim tecrübe ile bunu bilirim. On iki yıllık bir öğrenim çocukların kafasına birçok bilgi yığını yükler, onlar meselâ Recaizade'nin adını, Hâmid'in "Bebekte doğan bir bebek" olduğunu bellerler, fakat doğru dürüst iki satır yazı yazamazlar. Buna bir çare bulmak lâzım elbette. Lâzım olmasına lâzım ama, bu işin öyle emirle, genelge ile, bildirimle filân yoluna gireceğini sanmıyorum. Bakanlık, yazı dersine önem verilmesi hakkında bir emir göndermekle, kusuru öğretmene yüklüyor, hiç değilse, öyle bir zan taşıdığını açıklamış oluyor. Program gereğince, haftada iki saat yazı dersi vermiye mecbur tutulduğu için vazifesini zaten yapmakta olan öğretmene bu konuda kusur yüklemek haksızlık olur. Bu derde eğer gerçekten bir çare bulmak isteniyorsa, meselenin yeni baştan ve kökünden ele alınması, başarısızlığın sebeplerinin başka yerlerde aranması icabeder.

İmparatorluk devrinde, ortada böyle bir mesele yoktu. Çünkü o devirde medresede veya mektepte okunan metinlerle yazılan yazılar arasında bir yakınlık bahis konusu değildi. Bu mesele Meşrutiyet'ten sonra, hususiyle Cumhuriyet devrinde, yani konuşma dilinin yazı dili olmasından sonra ortaya çıktı. Sebep meydanda: yazı dilimiz ve edebiyat anlayışımız değişti, fakat edebiyat derslerinin müfredat programları değiştirilmedi. En son programlara şöyle bir bakalım: Çocuk onuncu sınıfta bütün bir yıl Divan edebiyatı, on birinci sınıfta Tanzimat edebiyatı, on ikinci sınıfta Servetifünun edebiyatı okur, ancak bu sınıfın sonlarına doğru biraz yeni devir edebiyatına temas eder. Öğretmen tam üç yıl, çocuğa "şu şu yazarları okuyacaksın, fakat sakın ha onlar gibi yazmıyacaksın!" demek zorundadır. Öğrenci, dili, sanat anlayışı dünya görüşü bambaşka bir edebiyat okuyacak, meselâ her türlü duygu ve düşüncenin birtakım klişeleşmiş söz kalıplariyle ifade edildiği Divan edebiyatiyle bir yıl uğraşacak, fakat yazılarında, müfredat programı gereğince, "şahsi görüş ve duyuşlarını ifade" edecek... Okumasiyle yazması işte böyle birbirine taban tabana zıt bir öğrenim sisteminden daha üstün bir verim beklemek yersizdir. Bu, bir kimseye arapça okutup ondan farsça yazmasını istemek kadar abes bir harekettir. Okuma ile yazmanın bir bütün olduğunu kabul edip müfredat programlarını ona göre ayarlamadıkça yazı derslerinden başarı beklemek boş hayale kapılmak olur.

Bir ara bu gediği kapamak için, Eflâtun, Molière, Shakespeare, Swift v.s. gibi büyük Batı yazarlarından çevrilen eserlerin sınıflarda incelenmesine başlanmışsa da, kısa bir zaman sonra bütün o **"Sokrates'in Müdafaa"** ları, **"Cimri"** ler, **"Hamlet"** ler, **"Gulliver"** ler v.s. sebebine akıl erdirilemiyen bir zihniyetle tekrar, ortadan kaldırılmış, çocuklar **"Kutadgu - Bilik"** lerin, **"Aybet-ül-Hakayik"** lerin takuş tokuş yolları üzerine sürülmüş, onların dikenli telleri gerisinde korkunç bir ortaçağ karanlığı içine hapsedilmiştir.

Peki ne yapalım? Fuzuli'leri, Bakî'leri, Ziya Paşa'ları okutmıyalım mı? Okutalım. Okutalım ama bu tarzda değil. Her devrin yalnız kalbur üstünde kalan üç dört kişisini ele alalım ve eski devirler hakkında bir fikir vermek için - sadece bunun için - haftada bir saat onların eserleri üzerinde duralım, öbür saatlerde ise, Yeni Türk edebiyatını okullara sokalım ve sayıları bir hayli yüksek Batı klâsiklerinin tercümelerini kütüphane raflarının süsü olmaktan kurtarıp çocukların önlerine bol bol serelim. Hele bir tecrübe edelim bakalım, alınacak netice **"Kutadgu-Bilik"** i okuyan çocuktan alınan neticeye benziyecek mi?

CEVDET KUDRET

TEŞEKKÜR

NE iyi ettiniz, ne iyi ettiniz de **"İstanbul"** şiirini yazdınız sayın Ziya Osman Saba. Önce onu kendi kendime okudum, saadet duydum. Sonra anama, babama, karıma, dostlarıma okudum, onları da mesut ettim. Şimdi şehrin sokaklarında **İstanbul, İstanbulum benim** diye mırıldanarak dolaşıyorum. Hangi yöne dönsem, nereye baksam karşıma mısralarınız çıkıyor: **Önümde açık kollariyle Boğaz - Çengelköy'den aktarma Rumelihisarı.**

Geçen gün Beşiktaş kaymakamlığına uğramıştım. Binanın ikinci katında sizi nasıl hatırladım bilseniz.. **Bir gün bir kızını benim eden - Evlendirme dairesi** oradaydı. Sonra denize baktım: **Mavi sular üstünde gene - Bembeyaz Kızkulesi.**

Kaç gecedir masamın başına **"İstanbul"** isimli bir hikâye yazmak için oturuyorum. Ama ürküyorum kâğıtlardan.. Güzelim şiirlerinizin yanında pek sönük kalacak, anlatamıyacağım diye korkuyorum. Belki bir gün, bu hikâyeyi yazmak cesaretini kendimde bulurum. O zaman beni ayıplamazsınız değil mi? Bundan emin olmak istiyorum. Çünkü sayın Ziya Osman Saba, tıpkı sizin gibi benim de, evet, benim de tıpkı sizin gibi: **Gün olur Beyoğlu'nu özler içim - Koklamak isterim Tünel'in kokusunu.**

Doğduğum, büyüdüğüm, yaşadığım Osmanbey'de, Bomonti'de, Şişli'de dolaşamaz oldum. Hele ben minimini bir bebek iken babam müdürlük ettiği, erik ağaçlariyle kaplı geniş bahçesinde üç tekerlekli bisikletimi ilk defa yürüttüğüm Umurca fabrikalarının önünden geçemiyorum: **Baktıkça hep semt semt, yer yer - Beş yaşım, on beş yaşım, ah yirmi yaşım...**

Sizi tanımıyorum sayın Ziya Osman Saba. Yaşça da benden büyük olduğunuzu biliyorum. Ama ne önemi var?... Size karşı öylesine bir yakınlık duyuyorum ki... Sanki aynı kundakta sarınmışız, aynı beşikte sallanmışız, aynı çayırlarda top oynamışız. Şiirlerinizle bana saadet verdiğiniz için size teşekkür ederim. Şunu bilmenizi istiyorum. Benim de tıpkı sizin gibi sayın Ziya Osman Saba, evet tıpkı sizin gibi benim de: **Her şey, içimde her şey - İstanbul yadigârı.**

ORHAN HANÇERLİOĞLU

TURHAN SELÇUK'UN BİR KARİKATÜRÜ

(Yeni İstanbul'dan)

Fikir meselesi

AÇIK MEKTUP

Kardeşim Sait Faik,

"Varlık" ta çıkan bir yazında bana adam akıllı içerlemiş olduğun görülüyor. Bir İspanyol hikâyesi okumuş ve tesirinde kalmış olduğum bir akşam "hakikaten o hikâye gibisi yoktur" demiştim. Fakat bu bir tenkit değildir. Tenkit rasyonel bir iştir ve ona göre mesuliyetlidir. Asıl kıymetleri kıyaslandırmak ve kendi namına hüküm vermektir. Bildiğin gibi ben o cinsten konuşan adam değilim. Bir şeye takılırsam kötülerim. Sen de öylesindir ya. Bugün kızdığımızı yarın sevebiliriz.

O konuşmamızdan bir hafta sonra **"Yeditepe"** de **"Portakal Kış Meyvasıdır"** adlı bir yazım çıkmıştı. Gene o İspanyol hikâyesinden bahsediyordum. Okurken, sonuna kadar, bir Bekir Sıtkı ile mukayese etse diye beklemişsin. Bunu niye istedin anlıyamadım. Çünkü o yazı da bir tenkit yazısı değildi. Konusu başkaydı. Yazı sanatının iki önemli özelliğini ele almıştım: Yazılanın kendini okutturması ve rengi, kokusu, havası birbirini tamamlıyan bir sanat eseri olması. Bu iki özelliği de André Gide'in **"Thésée"** si ve o İspanyol hikâyesi ile misallendirmiştim.

Eğer, bütün yazılarımda yabancı yazarlardan örnek verdiğime ayrıca kızıyorsan sebebini söyliyeyim: Yerli yazarlar sade birbirimizi görüyor, beğeniyor veya tenkidediyoruz. Yabancı edebiyatla kaynaşmış değiliz. Onların bir kısmını okusak bile yazılarımızda izleri görünmüyor. Bu eksikliğimiz beni bazan yabancı yazarlardan bahsetmiye sürüklüyor. Dışarıda ne olup ne bittiğini görelim, onlara ayak uyduralım, ancak öyle ilerleriz ve evrensel eser çıkarabiliriz. İşte tenkit denebilecek bir düşünce. Halbuki sen tenkitle ilgisi bulunmıyan o yazımı okuyup da beni "iki münekkit tipi" nden biri olarak ele almışsın.

Sonra ben, hikâyeciden değil bir tek hikâyesinden bahsediyordum. Başka neler yazmış olduğunu merak bile etmiyordum. Türk hikâyecileri de o anda benim için bahis konusu değildi. Ve konuşmamızı da ilmî diyebileceğim, edebiyatçı ağziyle onların muhasebelerini yapmamıştık. Zaten seninle öyle ukalâca konuştuğumuz pek olmamıştır. Her zaman bir şeylerle ilgilenip heyecan duydukça konuşmuştuk. Beraber sevmiş olduğumuz kimseleri şimdi arkana toplamış, tek başıma beni karşına almışsın. Olur mu bu? Öyle olmadığını biliyorsun ama mahsustan, birdenbire değiştiğimi, dün sizleri severken şimdi unuttuğumu söylüyorsun. Bu da tıpkı benim o akşamki konuşmam, cinsinden, kızgınlıkla çıkıvermiş heyecan konuşması.

Kardeşim Sait, sana, ne için ve nasil yazdığımı da kısaca anlatayım. Benden ona göre bir şeyler iste ve beni ona göre tenkidet. Bir hâdise, bir düşünce, okuduğum bir yazı veya gördüğüm bir sanat eseri bende heyecan uyandırdıkça konuşmak ve yazmak ihtiyacını duyuyorum. O hızla konuşuyor ve o hızla yazıyorum. Kendimi, bekleneni yazmakla vazifeli görmüyorum. Yani senin söylediğin gibi "dişe dokunan" ı. Ama bu defa da senin bu sözlerin beni harekete getirdiği için istediğin cinsten bir yazı hazırlıyorum. Bakalım sepetimizde ne kadar portakal varmış, göreceğiz.

Sait'çiğim, yazın beni üzmüştü. Fakat benim yazılarımla ilgilenmiş olduğun için çok memnun olduğumu da gizliyemem. Senin değil, tanımadığım veya tanıyıp da hoşlanmadığım, bana büsbütün yabancı kimselerin bile ilgisi de kıymetlidir. Sanırım sen de böyle düşünürsün.

Yakınlarda rastlaşırsak uzun uzun konuşuruz. Şimdilik dergilerden birbirimize lâf atmış olduk. İstersen daha da mektuplaşalım.

FİKRET ÜRGÜP

★

YEDİTEPE'NİN NOTU — Eğer dostumuz Sait Faik, arkadaşımızın bu yazısına da gene "Varlık" ta bir cevap yazmak ihtiyacını duyarsa, temenni ederiz ki, gazetemizin adını "bir edebiyat dergisi" diye geçiştirmez. Bu gibi sanat tartışmalarında söz konusu edilen yazının yayımlandığı yerin adını anmamak iki endişeden gelebilir: Okuyucularını tek taraflı olarak kendi tesiri altında bırakmak veya karşı tarafa reklâm yapmış olmaktan çekinmek. Sait Faik'i birinci endişeden tenzih ederiz. Okuyucuları üzerinde bu şekilde mânevi bir baskıya tenezzül etmez. O savunduğuna kuvvetle inanan bir yazıcıdır. O da teslim eder ki, okuyucu her iki tarafı da bulup okumalı ve hükmünü öyle vermelidir. İşin hakçası budur. Eğer "Yeditepe" adını söylememek ticari bir endişeden geliyorsa Sait Faik ve Yaşar Nabi dostlarımız bu kadarcık reklâmı da bize çok görmesinler.

ÖYKÜLEM

oykulemdergi@gmail.com
/Öykülem /oykulemdergi /oykulemdergi

Yayına Hazırlayanlar
Murat Çelik
Eyüp Tosun

Son Okuma
Oğuz Demirel

Grafik&Tasarım
Emir Tali

Baskı ve Cilt
Sena Ofset
Litros Yolu
2. Matbaacılar Sitesi
B Blok 6. Kat
No: 4NE 20
Topkapı / İstanbul
Sertifika No: 12064

İmtiyaz Sahibi
Furkan Aka

Sorumlu Yazıişleri Müdürü
ve Genel Yayın Yönetmeni
Eyüp Tosun

Adres
Oruçreis Mah. Vadi Cad.
Giyimkent 170/316
Esenler / İstanbul
Tel: 05051333342

Ederi
10 TL